

42

Б61

Дмитро Білоус

❖ вибране ❖

Дмитро Білоус
❖ вибране ❖

*Лірика,
гумор, сатира,
переклади*

КИІВ
ВИДАВНИЦТВО
ХУДОЖНЬОЇ
ЛІТЕРАТУРИ
«ДНІПРО»
1980

У2
Б61

В книгу «Избранного» известного украинского советского поэта и переводчика вошли юмористические, сатирические и лирические стихотворения, стихотворные фельетоны, эпиграммы, пародии, венок сатирических сонетов, веселые стихи для детей и о детях, а также переводы поэта.

9310

100

Б $\frac{70403-099}{M205(04)-80}$ 99.80. 4702590200

© Видавництво
«Дніпро», 1980 р.

ВСІ СТРУМЕНІ В ОДНУ РІКУ ЄДНАННЯ

I

Дмитро Білоус якось природно вийшов на письменницький шлях і так само природно, упевнено йде ним ось уже третину століття. Все починалося з жартівливого віршика учня початкової школи села Курмани Недригайлівського району Сумської області, де народився майбутній поет 24 квітня 1920 року в селянській родині. В сім'ї Білоусів існували свої сімейні літературні традиції — батько писав п'єси, старший брат Олекса друкував ліричні вірші. А згодом літературну естафету підхопив молодший син, Дмитро, і гідно несе її досі.

Перший вірш «Весняні акорди» був надрукований у багатотиражній газеті дитячої трудової комуні імені Дзержинського «Дзержинець» в 1935 році — там на той час вчився на робітфаці та працював на електрозаводі юний Дмитро.

Після закінчення робітфаку Дмитро Білоус продовжував навчання на філологічному факультеті Харківського університету, де активно відвідував літературну студію, не дуже кваплячись з публікуванням своїх творів. І хто зна, як би далі розвивалося обдаровання поета, коли б не війна. Разом з іншими студентами університету в складі студентського батальйону Білоус добровільно пішов на фронт, брав участь у перших оборонних боях на землі України і тоді ж, у серпні 1941 року, був тяжко поранений. Минуло більше року лікування в госпіталях на сибірській землі, поки молодий боєць знову став до лав і зміг продовжувати війну з фашистами, тепер уже

в складі української редакції радіомовлення для партизанів. Першою його літературною зброєю стала сатира, а датою народження нового поета — рік 1943, місто Москва.

Після визволення Києва від фашистських загарбників Дмитро Григорович продовжує навчання у Київському університеті, а закінчивши аспірантуру, стає відповідальним секретарем молодіжного літературного журналу «Дніпро». Незабаром, 1948 року, відбувся і перший літературний дебют поета — вийшла в світ книжка гумористичних та сатиричних віршів «Осколочним», за нею — «Добрим людям на здоров'я, ворогам на безголов'я» (1951), «Веселі обличчя» (1953) та інші.

Отже, на середину 50-х років Дмитро Білоус як літератор визначився настільки, що батько українських радянських сатириків і гумористів Остап Вишня писав про свого молодого друга: «...Перелічуючи наших сатириків та гумористів чи оглядаючи нашу сатиричну та гумористичну літературу, не можна не згадати про Дмитра Білоуса, навпаки, якось аж дивно, як подумаєш, тобі робиться: як же це, мовляв, так наша література могла перебувати без «Осколочним»... або без «Веселих облич?»»

Це писалося 1953 року, а 1956-го у Білоуса вийшла нова книжка — «Зигзаг», і головне, що на цей час поет зробив чималий зигзаг у власній творчості і, як сказав, не один, а навіть два, якщо мати на увазі, по-перше, його активну перекладацьку діяльність (переклади творів І. А. Крилова, Дем'яна Бедного, С. Михалкова та багатьох інших поетів народів СРСР), по-друге, значні успіхи на ниві творчості для дітей. Це були або об'єднані єдиним задумом цілі книжки («Пташині голоси», «Упертий Гриць», «Лікарня в зоопарку»), або видані пізніше епічні речі («Сад на

Лисій горі», «Веселий Кут», «Гриць Гачок», «Дві горлиці»). Так Дмитро Білоус увійшов повноправним членом у сім'ю наших поетів, що пишуть для дітей і юнацтва, і серед таких цікавих постатей як П. Воронько, Б. Чалий, М. Познанська, Грицько Бойко зайняв своє особнє місце, з власними темами, образами, з власними засобами їх поетичного втілення.

Пора б уже, здавалося, вгмонитися та працювати в обраному напрямі. Насправді так воно й було, коли не рахувати ще одного життєвого і творчого «зигзагу». Ми маємо на увазі його згоду в 1959 році поїхати в тривале творче відрядження до Болгарії з метою вивчити не лише болгарську літературу, а й мову. Мало сказати, що він виконав це завдання з успіхом, досконало оволодівши мовою і ставши першорядним перекладачем,— він став ніби повноважним представником болгарської літератури на Україні, її ревним популяризатором, її знавцем і «вболівальником». Саме за реальні здобутки в цій сфері своєї діяльності поет нагороджений болгарським орденом Кирила і Мефодія I ступеня.

Чи можна сказати, що на шляху Білоуса були тільки перемоги? Ні, звичайно, були і невдачі, а було й так, що серед многості зробленого щось важливе губилося, може, поступуючись місцем більш вагомому. Як відомо, у свій час Дмитро Білоус брошурою «Українська радянська сатира в боротьбі з пережитками капіталізму» плідно починав свій шлях теоретика сатири й гумору та критика в цій галузі. А потім, захопившись іншими справами, він ніби залишив це поле діяльності. Чи справді лишив? Чи надовго? Ні. Адже його перу належать десятки статей, розвідок, передмов до творів Л. Глібова, Остапа Вишні, О. Гончара, В. Ткаченко, О. Підсухи, до творів білоруських та болгарських письменників. Ця робота

увінчалася такою солідною, справді науковою працею, як вступна стаття до антології болгарського гумору і сатири — «Невмирущий сміх Болгарії» (1974).

Якщо до всього вищесказаного додати активну громадську діяльність Білоуса як депутата Кіївської міськради, в Спільці письменників України, в Товаристві радянсько-болгарської дружби, то нехай не повний, але контурний портрет письменника постає досить виразно.

II

Першими мішенями сатиричного прицілу Дмитра Білоуса були фашистські загарбники, побачені і зображені поетом з точки зору партизанів, які, виконуючи свою благородну місію народних месників, не лише успішно били ворога, а й дошкульно сміялися з нього, а наша література, користуючись пресою, радіо, кіно, допомагала їм у цьому. Разом з тим уже тоді окреслилося обличчя героя позитивного гумору поета — солдата й партизана, трудівника фронту і тилу, патріота радянської землі.

Сильною якістю наших гумористів є те, що вони повсякчас спираються на досягнення народного гострослів'я, на сміхотворчість народних мас. Хіба не відгомонам народної дотепності звучали ці рядки:

Поліцай гука в вагоні:
— Гей, провіднику,
А чи є тут партизані,
В тім чагарнику? —
Провідник: — Та хто їх знає?
Бачите ж — п'ятьма.—
І, зіпхнувши поліцаю,
Вслід сказав: — Нема!

Згодом об'єкти сатири Дмитра Білоуса стали ширшими — палії війни, міжнародна імперіалістична чорна сотня, націоналістична наволоч, підбурювачі війни з релігійних кіл, а у внутрішньому житті — бюрократи, комбінатори, окомиллювачі, хвальки, підлабузники. Як казав Маяковський, «ціла низка типів тягнеться». І особливо — охочих поживитись за рахунок державної та громадської власності. Іноді письменник прагнув створити й узагальнені типи на зразок Луки Лукавого, Ілька-хвалька, Мини Крутя та Івана Говорухи, слідуючи давній традиції — надання значущих прізвищ,— що йде від народної творчості, від Грибоедова і Гоголя, Котляревського і Руданського.

Згодом поет ще поширив коло своїх сатиричних зацікавлень, щоразу находячи нові об'єкти для сатиричних стріл. Ми вже не кажемо, що в Білоусовій галереї, починаючи від «сатиричного залпу», завжди поруч з «ворогам на безголов'я» існувало й «добрим людям на здоров'я». Відбито це, власне, і в книжці «Вибраного». Це носії ідей дружби і братерства, представники праці й науки, які уміють не тільки добре працювати, а й веселитися («Ми — чотири шахтарі», вірші про Героя Соціалістичної Праці Євдокію Діхтяр). Звичайно, тут діяла скоріше зброя народного гумору, як у вірші «Сім Галь і п'ять Марій». Природно вплелася в цю мелодію і поема «Життя Одарки Палагечі, нею самою повідане», де ділова розповідь знатної ланкової пройнята теплим гумором і доброю усмішкою.

Радянська сатира володіє не тільки зброєю на знищення, а й виступає як засіб громадського лікування болячок, як засіб моральної профілактики. Отож поряд з різними Шкуренками та Слимаками об'єктом

сатири стали й критики-кон'юнктурники і поети-графомани та халтурники, горезвісні мисливці та рибалки. Всі вони є персонажами сатиричної поеми «Мерці», де «букет» із політичних та моральних мерців не справляє однак гнітючого враження; бо історія, як казав К. Маркс, повинна сміючись розставатися з минулим, добиваючи те, що має вмерти, сміхом.

Буває, що вже сам задум того чи іншого художнього твору несе в собі художнє відкриття. Таким своєрідним відкриттям став вінок сонетів, який Дмитро Білоус, може, вперше в літературі застосував для викривальної мети, сплівши його з будяків і чортополоху та поклавши на могили хапуг, себелюбців, користолюбців, дармоїдів, хитрунів, махінаторів, нігілістів, анонімщиків,— усіх тих, кому не місце в суспільстві добра і справедливості.

Оригінальністю задуму і майстерністю його втілення позначена і збірка Білоуса, що зветься «Тарасові жарти». Ніде правди діти, твори всіх письменників, в тому числі й сатириків, не гарантовані від морального постаріння. Але ось ми читаємо «Тарасові жарти» через 15—20 років після того, як вони були створені, і не відчуваємо ніякого морального постаріння, бо народна мудрість і дотепність — вічні, а саме в душі народної дотепності й «реалізовано» у віршах Білоуса ті численні перекази і легенди про Тараса, який умів нищити своїх класових ворогів дотепним і гострим словом жарту, іронії і сарказму. Часом тут поруч з жартом уживається патетика, як у вірші «Заради народу», «Тарасові брати» та «Пророцтво», так само, як і в житті часом поєднуються сміх і сльози, радість і сум. Чимало в доробку поета й вдалих сатиричних мініатюр — епіграм, сентенцій, афоризмів (книжка «Альфи — не омеги»).

На сьогодні Дмитро Білоус — автор близько десяти книжок для дітей і про дітей, серед них: «Пташині голоси» (1956), «Упертий Гриць» та «Про чотириногих, рогатих і безрогих» (1959), «Лікарня в зоопарку» (1962), «Турботливі друзі» (1970), «Сад на Лисій горі» (1972), а зовсім недавно опублікував ще дві поеми для дітей: «Гриць Гачок» (1978) та «Веселий кут» (1979).

Дитячим творам поета притаманні дві риси: він вніс у них, і не міг не внести, елементи гумору: написані вони з м'якою усмішкою, в дусі українського народного дотепу. Друга риса — елементи пізнавальності. Якщо елементи дидактичні в творах для дітей так чи інакше присутні і мова може йти лише про майстерність застосування дидактики, щоб вона не видавалася «нав'язливою», то пізнавальні елементи можливі лише тоді, коли сам автор добре вивчив предмет. В даному разі Дмитро Білоус слідував настанові великого В. Белінського, який твердив, що «книжки для дітей можна і треба писати, але хорошим і корисним є лише той твір для дітей, що може зацікавити і дорослих людей і подобатися їм не тільки як дитячий твір, а як літературний твір, писаний для всіх».

Подібне зацікавлення не лише дітей, а й дорослих, викликала вже перша книжка поета «Пташині голоси». Треба було добре вивчити птахів, як у природі, так і за допомогою наукової літератури, щоб зацікавити своїми спостереженнями навіть вчених-орнітологів. Крім того, що в книжці досить кмітливо передані пташині звичаї, «побут» птахів, Білоус вдався і до звукопису, до звуконаслідування:

І спада роса краплисто,
й без смичка, без каніфолі —
пад-падьом! — луна срібليсто,
що аж виляски на полі.

Отже, це було справді художнє відображення життя птахів. Недарма ж книжка, крім двох видань українською мовою, була також перекладена білоруською та болгарською, а російський учений професор К. Благосклонов в книжці «Птицы в неволе» (1960) взяв епіграфами до багатьох розділів строфи з книжки Білоуса, що характеризують перепела, одуда, голубу рибалочку, сойку, куличка та ін. І в другій книжці — «Лікарня в зоопарку» — треба було працювати не лише за столом, з науково-пізнавальною літературою, а й довгий час спостерігати життя тварин у зоопарках нашої країни й Болгарії, щоб показати в цій оригінальній книжечці «швидко допомогу» звірам, а власне, показати не лише звірів, а й добрих дядь і тьоть у білих чи синіх халатах, які приходять їм на допомогу. А водночас персонаж книжки дядя Вова лікує не лише звірячі, а й «дитячі» хвороби, такі як лінощі, капризування, хитрощі та ін.

Ми вже зазначали, що більшість книжок Білоуса для дітей — це або тематичні цикли, де всі вірші об'єднані єдиним задумом, або поеми.

В поемах присутній іноді навіть не один, а кілька героїв та «антигероїв», досить реалістично змальованих, за котрими виразно проступають їхні життєві прообрази. Так у поемі «Сад на Лисій горі» розповідається про те, як діти на високому горбі, де розташована школа, де не було й деревця, під орудою садівника діда Панаса посадили сад. Послідовно, в живих картинах стверджується благодійна роль

праці у вихованні учнів, які не тільки посадили і виростили сад на Лисій горі, а й увірували у чудодійну силу науки і праці, умілих рук і світлого розуму. І все це поєднано з гумором і пройнято усмішкою доброзичливості. В поемах йдеться і про естетичну суть праці, бо саме праця і природа несуть в душі юних героїв творів і їх читачів відчуття краси, стверджують ідеал прекрасного.

У поемі «Веселий Кут» героями стають юні слідопити, які шукають слідів визволителів села в дні Великої Вітчизняної війни. Сюжет тут робить різкі повороти. Герой, який захищав Веселий Кут і залишив послання до живих у запальничці, раптом виявляється... німецьким старостою. Та він таки й герой, бо старостою Сокрута став за завданням партизанського штабу. Тепер він приїхав на запрошення слідопитів у село. Патріотична тема розроблена по-своєму, з урахуванням дитячих розумінь та уявлень. В цьому творі високо піднесено традиції дружби народів, які закладаються саме в школі.

Як завжди, Дмитро Білоус прагне внести в свою працю й елементи теорії, виступаючи в збірнику «Література. Діти. Час» з теоретичними статтями з проблем літератури для дітей та юнацтва.

IV

І тут ми переходимо до тієї сфери творчого діяння Д. Білоуса, про яку досі мало говорилося. Мова йде про його перекладацьку діяльність, діяльність плідну, активну, високоякісну. Бувши послідовником і учнем М. Т. Рильського в справі художнього перекладу, наш поет зрештою заслужено став од-

ним із Лауреатів премії М. Рильського, яка присуджується саме за успіхи в галузі художнього перекладу.

Його праця різноманітна, але достатньо цілеспрямована. Переклади з російської,— тут є і переклади з Пушкіна, і з Некрасова, і з Крилова, але головним чином це переклади учителів і братів по зброї — сатириків Дем'яна Бедного, Сергія Михалкова, Самуїла Маршака, а з білоруської — Ф. Богушевича, Я. Коласа, К. Крапиви, а також молодших — В. Корбана та Н. Гілевича.

У нашій книжці переклади представлені досить широко, хоча дібрані вони з ухилом на сатиру і гумор. І хоч ми не маємо змоги аналізувати їх якість, проте маємо всі підстави твердити, що зроблені вони майстерно, з урахуванням всіх досягнень сучасної школи радянського перекладу, тобто з повною повагою до особистості, стилю перекладуваного поета, з додержанням умов еквіритмічності та еквілінеарності.

Цими рисами позначені також переклади з латинської (Райніс), з вірменської (Ісаакян, Корюн), з азербайджанської (Сабір), з осетинської (Коста Хетагуров), з польської (Кохановський, Трембецький, Заблоцький, Родоць). Окреме місце в творчій біографії Білоуса зайняли переклади з болгарської. Ми вже писали про те, як поет вивчав болгарську мову й літературу. Але за двадцять років, що минули відтоді, на цій ниві визрів воістину рясний урожай. Нездарма ж болгарський Комітет дружби і культурних зв'язків з закордоном і Спілка письменників Болгарії дякували в своєму листі нашій Спілці за «вдало дібрану кандидатуру».

Білоус багато років працював над укладанням

«Антології болгарської поезії» (1974) і в двох її томах переклав понад 300 творів. Цю працю Д. Павличко назвав творчим подвигом поета-перекладача. Білоус переклав і упорядкував збірник народної мудрості — болгарських прислів'їв та приказок. А крім цього, близько десяти книг віршів і прози, серед них книга віршів Димитра Методієва («Велике переселення»), драматичних творів — Йордана Йовкова («Албена») та К. Зідарова «Цар Іваш Шишман» (обидві речі йдуть на сценах наших театрів), прози — роман М. Марчевського «Острів Тамбукту» (в спів-авторстві), Камена Калчева «Син робітничого класу» (романізована біографія Г. Димитрова) та кілька книжок для дітей. Ця значна за обсягом, високоякісна за змістом і рівнем перекладу праця високо оцінена радянськими та болгарськими письменниками й критиками.

V

Про особливості художнього почерку Дмитра Білоуса ми вже прагнули говорити раніше, як от про поєднання гумору з ліризмом, про те, що у його гуморі й сатири завжди відчутний ідеал, з якого виходить автор у своїх судженнях про добро і зло, про красиве й огидне. Не дарма ж він сам каже, що його твори призначені «добрим людям на здоров'я, ворогам на безголов'я». Уже тут закладено основний творчий принцип поета, принцип бачення й відтворення дійсності: орієнтація на сучасного інтелектуального читача і з цією метою оновлення засобів народного гумору як давньої національної традиції української літератури. Не важко тут вбачити й ще одне начало його творчості — певну її «науковість». Буду-

чи філологом за освітою, поет і в творчій практиці прагне до новаторських пошуків у галузі багатозначності та багатозвучності слова. Навіть у творах, побудованих на суто життєвій основі, ми відчуваємо характерну для автора «філологічну підкладку». Про це свідчить навіть сама назва твору «Життя Одарки Палагечі, нею самою повідане»: мимоволі пригадується відомий твір давньої російської літератури «Житіє протопопа Аввакума, им самим написанное». Цим поет ніби хотів підкреслити, що у нас найсвятішою є людина праці. В такому ж напрямі йдуть пошуки в лексиці, фразеології, в галузі тропів і фігур.

Прикладом цьому може бути один із новіших віршів — «Ходумент». Що це таке? Над походженням слова у вірші-жарті замислюється не лише студент, а й професор, що шукає корінь слова в еллінізмах чи латинізмах. Але ясність у це питання вносить сільська тітка, пояснюючи, що від села до хутора «мент єдиний ходу», тому хутір зветься «Ходумент». Пошуки найвиразніших засобів почуваються і у доборі автором влучних епітетів та нових рим. Це помічаємо, приміром, у вірші про критика-вульгаризатора,

що все шукає на шляху
неточних тверджень і невірних,
що вміє роздувать блоху
до розмірів до слономірних.

Таким чином автор трансформував для більшого сатиричного ефекту прислів'я «зробити з мухи слона».

Що ж до рим, то в нього з'являються не лише дактилічні, а й гіпердактилічні рими:

Задерикуватий,
Не буває Лука

В нього вдача така,—
Підгарикувати.
Репутацію мав
Непідмоченою,
а душа у Луки
З червоточною.

Особливо добре позиція «інтелектуальної переваги» героя відображена в книжці «Тарасові жарти», де Тарас разить своїх ворогів нищівним сміхом і жартом.

Слід окремо, хоч коротко, спинитися на художніх засобах творів поета для дітей. І тут він ставить своїх юних героїв — переважно школярів — у найрізноманітніші ситуації, в яких через мову і розкриваються їхні часом буйні і неврівноважені характери. Ведучи їх у царство природи, він, однак, не переводить читача у світ казки чи вигадки-небилиці, прагнучи, щоб діти побачили незвичайне у звичайному.

Художні відкриття автора (наприклад, звуконаслідування), йдуть у парі з новою для читача цікавою інформацією:

Крук до іволги:
— Кар-кар!
Ти куди? Мадагаскар?
І вона йому уривком співу:
Ан-та-на-на-рі-і-ву!

Звукова інструментовка у поета не самоціль, вона несе й пізнавальне навантаження, бо іволга справді відлітає на Мадагаскар, столицею якого є Антананаріву.

Вірші та поеми Д. Білоуса пересипані афористичними виразами в дусі народної творчості, на зразок «і смачний шматок, та не в твій роток», «не родять груші на вербі, й кислці на осиці», «Гриць одержав атестата і сидить на шиї в тата» та ін.

В цій трансформації традиційного в новаторське й полягає особливість творчого почерку Білоуса, як і в повсякчасній присутності в його творах радянської соціалістичної сучасності, нашої комуністичної моральності.

Невтомний наш автор в пошуках влучного слова і в перекладах. Пригадується, Максим Рильський у статті «Проблеми художнього перекладу» говорив про інтерпретацію Д. Білоусом макаронічного вірша Дем'яна Бедного, зокрема таких рядків:

«энтен-утки, гензе-гуски,
вместа гуски — драй петук».

Річ у тому, що тут далеко не просто знайти відповідник до «драй-петук», бо українською мовою півень має інший наголос. Д. Білоус знайшов такий відповідник — «драй-когут», і Максим Тадейович відзначив його дотепну винахідливість.

Творчу дерзновенність Д. Білоуса як перекладача помітили в його роботі й колеги з Болгарії. Ось що писав про нього професор Симеон Русакієв у статті «Великий творчий подвиг» («Всесвіт», 1975, № 9): «Впадає в око уміння митця глибоко вживатися в оригінал, схоплювати його цілісний ідейно-образний зміст, відтворювати всі нюанси. Білоус майстерно оперує складними законами поетичного перекладу, має свій стиль роботи і в своїй плідній перекладацькій діяльності завжди прагне до максимального творчого ефекту».

Перечитуючи і зіставляючи з оригіналами численні переклади Д. Білоуса з російської, білоруської, болгарської, не можна не погодитися з наведеною вище оцінкою.

Оглядаючи творчий шлях поета, мимоволі дивуєшся многості і плідності його праці. Ми вже говорили, що існує ще одна галузь його творчого діяння, майже не «урахована» і у «Вибраному» не представлена. Це — літературно-критичні та дослідницькі праці Д. Білоуса. Приміром, виходить українською мовою книжка віршів Д. Методієва «Червоний мак» — вона супроводжується докладною вступною статтею про життя і творчість болгарського поета, перекладача творів Шевченка; так само книга Н. Ніколова «Вереснева земля» відкривається його передмовою «Поет вересневої землі». Д. Білоус — постійний учасник міжнародних симпозіумів болгаристів, на яких виступає з доповідями.

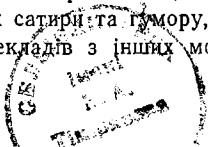
Ця багатогранність діяльності поета стала об'єктом дружнього послання-усмішки Олександра Підсухи:

Дорогому другові Дмитру,
Що підвладне все його перу:
Вірші сатиричні чи ліричні,
Передмови чи статті критичні.

А для мене легше гнуть підкови,
Ніж писать статті чи передмови.

Не лише як віддарунок на його творчі зусилля, а і як оцінка реальних здобутків поета-гумориста і сатирика, вийшли з друку його книжки — російською та білоруською мовами в перекладах В. Корчагіна, А. Вялюгіна, болгарською в перекладах А. Босева, І. Давидкова та інших поетів.

Сьогодні ми знаємо Дмитра Білоуса як відомого поета і перекладача, що створив цілу бібліотеку книжок сатири та гумору, творів для дітей та юнацтва, перекладів з інших мов. І попереду стелеться, хай

нелегкий, але радісний шлях творчості. На цьому шляху — нові подорожі у країну прекрасного, поважорські винаходи як у змісті, так і в формі.

Добре попрацював Дмитро Білоус для справи дружби і єднання народів і культур, чому ми й назвали наше слово «Всі струмені в одну ріку єднання». Творчі зусилля поета в цьому напрямку, як і вся його плідна літературно-художня праця, в дні шістдесятирічного ювілею гідно відзначені партією і урядом орденом Дружби народів. Бо й справді немає більшого щастя, ніж творча праця на благо рідного народу, нашої соціалістичної Батьківщини, всієї братньої сім'ї вільних народів!

Степан Крижанівський

*Bipui
ma
noenu*

*Добрим людям —
на здоров'я*

БУДЬМО ЗДОРОВІ!

Що не день, що не час,—
Більше радості в нас!
Тож у дні ці казкові
Будьмо здорові!

Робітник при станку,
Нафтовик у Баку,
Наші люди чудові,—
Будьте здорові!

Б'єм чолом — трударям,
Мулярам, шахтарям!
Молоді, сивоброві —
Будьте здорові!

Вам, колгоспні творці,
З чийх рук пшениці,
Буряки йдуть цукрові,—
Будьте здорові!

Всім, хто світить ясні
Комунізму вогні,
Хто, як буря, готові,—
Будьте здорові!

Спів летить до Кремля,
То співає земля
В найяснішій обнови:
Будьмо здорові!

1950

МИ — ЧОТИРИ ШАХТАРИ

Ми — чотири шахтарі,
Хлопці браві, юні.
Є чотири в нас зорі,
Чотири красуні.

Парубки на весь Донбас —
Як чотири брати,
Та не знає кожен з нас,
Кому котру брати:

Іван любить Галю,
А Галя Степана,
Степан любить Валю,
А Валя... Івана.

Тарас любить Ніну,
А Ніна Панаса,
Панас любить Зіну,
А Зіна... Тараса.

Від кохання муки в нас,
Сльози ледь не ллються,
А дівчата з нас весь час
Весело сміються:

Із Івана — Галя,
Із Тараса — Ніна,
Із Степана — Валя,
А з Панаса — Зіна.

Ми — чотири шахтарі,
Хлопці браві, юні.
Є чотири в нас зорі,
Чотири красуні.

Може б, ви могли сказати,
Як від мук звільнитися,
Як дівчат причарувати,—
Як нам оженитися?

1954

ЗУСТРІЧ

*Герою Соціалістичної Праці
Євдокії Діхтяр*

Як приїхав із столиці
В нашу ланку газетяр
Та й питає в молодиці:
— Вибачайте, ви — Діхтяр?

Опустила чомусь вії,
Посміхнулася: — Ова!
Та тепер же Євдокії
На роботі не бува.

В неї — чули, мабуть,— орден
Та ще й Зірка Золота.
Євдокія дуже горда —
Що тепер їй ланка та!

А дівчата аж очима
Грають, стримуючи сміх.
Газетяр знизав плечима,
Поглядаючи на всіх.

А вона собі вантажить
На машинну урожай.
Що ж, дивися, як то кажуть,
Та робить не заважай!

Беручка — і руки вмілі,
Справді варті похвали...
У контору до артілі
Всі увечері зайшли.

І ту саму молодицю
Тут побачив газетяр.
Привіталась як годиться
І сказала: — Я — Діхтяр...

— Що ж ви зразу не признались,
Як приїхав я в село? —
Євдокія засміялась:
— Просто ніколи було...

1950

КОЛІСНИК

Дідові Михайлові Кущенку

В майстерні вже не перший рік
Працює він зразково.
О, дід Михайло — колісник!

Колгоспний, одне слово.
Легкі, дебели ободи,
А спиці — блискавиці!
Таких коліс — район пройди —
Нема. Летять, як птиці!
Наш дід в роботі день при дні —
Та ще ж і як працює!
Підрахувавши трудовні,
Про себе метикує:
«Отак подумать: все у вись
Іде, мов буйна парость.
Героєм Праці ще, дивись,
Зроблюсь і я на старість.
Була халупа глиняна
Та свита про запас...
А от колгосп Калініна
У люди вивів нас».
Шумить пшениця колосом,
А жито аж гуде,
І раде сонце колесом
По небу вгору йде.
— На вас і вгомону нема,—
Часом парторг сварився,
А дід до нього жартома:
— Та ще й не наробився!..
Тут діло тонше волосу,
Тут душу, брат, вклади.
По стуку, як по голосу,
Свое пізнаєш колесо,
Бо цока влад завжди...—
Дід спиці перемічує,
Ладнає ободи.
Медаль його одсвічує —
За доблесні труди!
Хоч там палій по світові

Пускає дим і чад,
Та колесо, брат, дідове
Не крутиться назад!

1950

*СІМ ГАЛЬ
І П'ЯТЬ МАРІЙ*

На озері Дейнеччині,
На голубій Десні
Пливуть човни заклечані,
Лунає сміх, пісні...

Та то ж десятикласниці,
Що в ланці бойовій;
Усіх вистав учасниці —
Сім Галь і п'ять Марій.

У береги у спадисті
Б'ють хвилі від човнів,
Пливуть в пориві радості
Ударниці ланів.

Картопельку леліяли
Іх руки золоті.
Кореспондент із Києва
Розказує в статті;

Як урожай підвищено,
Як діло йде на лад.
І далі — фото вміщено
Дванадцяти дівчат...

Всі хлопці задивляються
Не без таємних мрій.
А з фото посміхаються
Сім Галь і п'ять Марій.

Бо личком не обиджені,
З іскринкою в очах.
Сумують хлопці в Ніжніні,
В Полтаві і в Сумах.

Листи з Лубен, з Пирятина
Приходять кожній з Галь:
«Признайся, чи не засватана,
А якщо так, то жаль...»

Листи з Одеси, з Ружина
Йдуть кожній із Марій:
«Пиши, чи не одружена,
Не позбавляй надій...»

Читають на картопельці
Ударниці ланів,
Що пишуть севастопольці,
Що з Ніжина, з Сумів.

А кожній надсилається
Листів по три, по п'ять.
І в кожнім — що збирається
До неї приїжджать...

В контору йдуть дівчаточка
У голови просить:
— Ой будьте ж нам за батечка,—
Порадьте, що робить?

— Та тут не бачу лиха я,
Хоч я вам і не сват:

Пишіть усім, щоб їхали,—
Чи ж мало в нас дівчат?..

І смуток... І веселощі...
Прометені стежки...
Усі дівчата в селищі
Готують рушники...

В серцях весняні повені.
Дівчата гідні мрій.
І серед них шановані —
Сім Галь і п'ять Марій.

1957

ПЕРША ВЕСНА

Сади завітчані. Весна.
Який хороший світ!
Іду, й на мене пада цвіт
Із яблуневих віт.

Аж ось дівчина де взялась —
Весела, осяйна.
Легка і сонячна така,
Немов сама весна.

Побачив тільки раз її —
І хоч очей не зводь.
(До неї подруга з вікна:
«Марійко, ти ж заходь...»)

І що б хороше їй сказати
В мої сімнадцять літ?
Іду слідом, і пада цвіт
Із яблуневих віт.

Всміхнулася вона чомусь.
Помітила? Авжеж!
А втім... Хіба мені іти
Сюди не треба теж?

Хіба нема куди іти?
Адже на цім кутку —
Бібліотека, і кіоск,
І філія зв'язку...

І страшно тільки одного:
Що ось кінчиться путь,
Що може раптом це дівча
У вуличку звернуть...

Та завертає в двір вона.
А я — біля воріт...
На номер глянув крадькома,
Дивлюсь Марійці вслід.

І щоб не розминутись пам
Із нею на віку,
Листа сьогодні ж понесу
До філії зв'язку...

1952

СПРОБУЙ ДОЖЕНИ!

Якось несподівано
Перейшли на «ти».
Так із нею легко
У життя іти...

За село як вийшли
Ранньої весни,
Глянула лукаво:
— Спробуй дожени!

А пішов недавно
Я на стадіон —
Аж вопа... по області
З бігу чемпіон!

А яка ж колюча —
Тільки завини,
Як стрільне очима:
Спробуй дожени!

Чую, нагороджено
Орденom її:
З року в рік вирощує
Кращі врожаї.

Бігова доріжка
Чи густі лани —
Отака у всьому:
— Спробуй дожени!

1951

СЕРДЕЧНА РОЗМОВА

Та, що марив нею, снів,
Раз мене спитала:
— Мабуть, хлопче, підкорив
Ти сердець немало?

(Може, знає те, що є?
Приховать несила,
Що давно вона моє
Серце підкорила!)

Розгубився я вкінцець,—
Що сказати маю?
— Із підкорених сердець,
Крім свого, не знаю!..

1949

ЖИТТЯ ОДАРКИ ПАЛАГЕЧІ, НЕЮ САМОЮ ПОВІДАНЕ

Поема

*Герою Соціалістичної Праці
О. І. Палагечі*

I

Скільки літ, я вже й не знаю,
Як пішла в Залісся.
Хто ж побув у нашім краї,
З ним навіки зрісся.

З Копачів я, бачте, родом,
Звідси далеченько.
Палагеча — се вже згодом...
Зроду ж — Малюченко...

Батько землю краєв плугом
Панству на догоду.
А свої — ані смуги
Не мав її зроду.

Жив, як бідні всі селяни:
З лемеша та рала;
Мати — й сонце ще не встане —
Микала та пряла.

Скільки літ на панські пельки,
Ой матінко-зірко,
Ми тіпали конопельки,
Аж у роті гірко.

А смерком хилила втома
Зовсім не до речі,
Бо ще треба ж було дома
Нам латати плечі.

«Мабуть, доню, того раю
Нам і не діждати,—
Се частенько, пам'ятаю,
Каже, було, мати,—

Мабуть, нам і на тім світі
На панів робити:
Їм в котлах в смолі кипіти,
Нам — дрова носити...»

II

Жали в пана від снопа
Й на попівську несить...
Я ж із братом у попа
Літ служила з десять.

Діла стачить на вола —
Все на ту Одарку:
І за прачку їм була,
І за куховарку...

Піп до наймитів весь час
Ставивсь, як до скоту.
Але в піст він і до нас
Виявляв турботу.

Бо самі їдять м'ясне
(Ім простить всевишній),
Нам же все дають пісне,
Щоб були безгрішні...

Словом, я у Копачах
Жила — не тужила:
Прала хустку у сльозах,
На грудях сушила...

III

Завдовіла рано я,
Мов зломлена вишня.
За вдівця за Гапія
У Залісся й вийшла.

На руках у мене син —
Як було з ним гірко!
Та у мене він один,
В Гапія ж — п'ятірко.

Замість хліба, ми пекли
Перепічки прісні,
Словом, з дітками жили
Як ото в тій пісні:

«Одне каже: тату,
Друге каже: папи...
Ні стопити, ні зварити,
Хоч тікай із хати...»

IV

Поростили ми дітей
(Вже й своїх колишуть)...
Чую раз я від людей,
Що до созу пишуть.

Я таки одразу в соз
Поступить хотіла,
Коли стільки тут погроз:
«Та ти що — здуріла?»

Не сховаєшся ж ніде,
Не спасеш і хати.
З неба там таке впаде,
Що вже будеш знати!..»

«Се,— кажу їм,— як воно
Бухне нам на хати,
То хіба йому дано
В мене лиш ціляти?»

Се,— кажу,— і вас поб'є,
Як до того йтиме».
А вони мені своє.
І Гапій із ними.

Каже: «Ти вперед не йди,
А дивись, як люди.
Бо вже знаєш, від біди
Не втечеш нікуди:

Швидко йтимеш — навісне
Доженеш ти лихо.
І тебе наздожене,
Як йтимеш тихо...»

«Зарядив,— кажу йому,—
Як отой папуга.
Не приймають же саму
Без коня та плуга».

На наряд я прибула —
Повертай голоблі.
Ну, впросилась я, пішла
В поле до картоплі...

Був Гапій і сам не свій —
Вгомонивсь насилу...
До хліва метнувсь Гапій
Та й одвів кобилу...

V

Ще були важкі роки —
Кожен з лихом знався.
Тридцять третій узнаки
Дуже людям дався.

Десь із Києва, звідтіль,
Назбирали діток.
Привезли й до нас в артіль
Шестеро сиріток.

Ось пішла і я в приют,
Щоб собі узяти.
Дрібулить дівчисько тут,
Та руде, кирпате.

Я й кажу: «Іди, мала,
Йди до мене, доцю...»
Тільки руки простягла,
А воно: «Не хочу!»

Хай до мами одвезуть...
Нам казали дядя...»
«Як тебе,— питаю,— звуть?»
Прошептала: «Надя...»

Я таки взяла її,
Хоч життя й нужденне.
Стала жить вона в сім'ї,
Звикла вже до мене.

А то, бачу, погляда
Так, аж мружить вії:
«Моя мама молода,
Ви ж якісь старії...»

«То,— кажу,— ще доживем —
Я помолодію...»
Так росли з Гапієм
Ми свою Надію...

VI

Далі знов пішли діла —
Є і хліб, і сіль.
Ланкова одна була
Я на всю артіль.

Агроном же був мастак,
Вчить, мов невзначай:
«Се отак, а се ось так,—
Все ти примічай».

А земля в нас піскова —
Обробить вгадай:
Дай їй добрив, ланкова,
Перегною дай.

Воздаси ти їй сповна —
Не сиди в журбі,
Бо сторницею вона
Все віддасть тобі.

VII

Саме б тільки жинь та жинь,
Та, як божа кара,
Тож ізвідкись набіжить
Тая чорна хмара!

Тая хмара, як стіна,
Сонце заступила.
Так усі мені війна
Плани перебила...

На велику я тоді
Вийшла на дорогу...
— Годі! — кинула біді,
А лихо — за ногу...

Присилають в перший рік
Поліцая-шкуру,
Й нас п'ятнадцять чоловік —
Та в комендатуру.

Се так справді дожилась
Баба Палагеча!..
Хоч тікати, казали, зась,
Та вдалася втеча.

Партизан відкрив нам: «Ну,
Розбігайся, активці!..»
Опинились на лану
Ми в нічній мандрівці...

Скільки ми попобрели
Глибоко і мілко...
Від поліції втекли
Аж за Новосілки.

Се вже в пору ми в таку
Йшли,— в глибоку осінь,
Вже був сніг, а ми ріку
Перейшли ще босі...

VIII

А в село вернулись — пуста.
Наче ворон змів крилом.
Хмара — наче драна хустка
Над зруйнованим селом.

А на плéчах тільки й ноші,
Що куфаєчки старі,
Сорочки брудні та воші,
І ні паллці в дворі.

Ні хлівця тобі, ні хати...
Що ж, нове гніздо зів'єм...
Та й рішили починати
Все спочатку з Гапієм...

IX

Ну, не всиджу дома я,
Бий ти мене, враже!
От спитайте в Гапія,
Хай старий вам скаже.

Саме вперше гніздовим
Способом садили.
Се ж було тоді новим —
Землю удобрили.

Голові тут я й кажу:
«Щоб було все ясним,
Дай хоч кущ, та посаджу
Способом я власним».

Гніздовий нам, що й казать,
Треба перевірить:
Перед тим, як одрізать,
Сім разів одмірять.

Затяжна була весна
Саме того року.
Ну, й далась мені вона,—
Мала я мороку!

Гляну: ех, тепла землі б,
То було б надійно.
Се ж картопля, другий хліб,—
Як же спать спокійно?

Се ж не день вам і не два,
Як то воно вродить?
В мене серце умліва,
Поки воно сходить...

Тії ж добрива й дощі...
Та дивлюсь потому:
В мене гірше на кущі,
Ніж на гніздовому.

Піросло — ізнов сама
Порівняла дані:
Гніздовий став недарма
Спосіб у пошані.

Квітне кущ — зриваєм квіт,
Досліди все робим.
Пробуем багато літ
Всяким уже пробом.

Поле праці вимага.
Хоч бувало й жарко —
По сімсот центнерів з га
Все ж дала Одарка.

Х

Захворіла в полі... аж кинуло в піт.
В лікарню везуть до палати.
І вперше я чую, що крутиться світ,
Що се уже треба вмирати.

Хірург увійшов і кивнув лікарям.
«Що ж, вихід, бабусю, єдиний:
Негайно робить операцію вам,
Інакше — вам жити години...»

А я йому: «Голубе, що мені жить?
Спасали немало ви люду.
Ви, лікарю... ви мені чесно скажіть —
Робити... робити я буду?»

«Так, будете», — каже... Зраділа ж я там,
І всі мені рідні та гарні.
Кажу їм: «Одужаю — моркви я дам
Цілісіньку тонну лікарні...»

Отак я пролежала двадцять три дні.
Та наші дівчата завзяті
Ніяк не давали й полежать мені
У тій лікарнянській палаті.

«І що се за баба,— в лікарні жінки
Питають одна в однієї,—
Що завше дівчата, як ті ластівки,
Щебечуть у вікна до неї?»

Питаю їх: «Скільки дають на гектар
Міндобрив... Так тягне додому!..»
Тут саме до мене зайшов секретар,
Провідать прибув із райкому.

Журюсь я та плачусь: «Ну, справді,
скажіть,
До чого ж лежати противно».
А він посміхнувся: «Спокійно лежіть:
Усе буде добре, Іллівно».

Лежу я та й думаю: «Як то пани
На світі жили без турботи?»
Три тижні без діла нуджусь, а вони
Віками не знали роботи...

А вийшла з лікарні якраз навесні.
Як вивели в двір із палати —
Побачила я: се такії вже дні,
Що час парники закладати...

XI

Вже дехто й каже: «Ну, Одарко,
Навіщо так тобі робить?
Ти ж, як отой у пеклі Марко,
Не присідаєш ні на мить».

Вже ж, слава богу, при достатку:
І хлібець є, й до хлібця є.

А ти на сьомому десятку
Щось хочеш доказать своє...»

Що ж, докажу. Аби лиш сила.
Роботу всяку я люблю.
Колись я на панів робила,
Тепер — на себе пороблю...

А що, коли б усі ми стали
Жувать готові калачі?
Чи в партію мене приймали,
Щоб я лежала на печі?..

Без праці жити — се ж як муки,
Без праці — радощі малі.
К землі я прикладаю руки,
Бо я і виросла з землі.

А нашу землю й дощ ізросить,
Та все ж невтолений пісок.
І чую я, як пити просить
Стеблинка кожна й колосок.

Як матір я її, святую,
Догляну,— тільки уроди,
Труда свого не пошкодую,
Аби цвіли поля й сади.

І ось вона, мов повна чаша,
Як прийде осені пора.
О земле рідна, доле наша,
І скільки є в тобі добра!

На світі ж той живе не марно,
Хто чесно трудиться у нім;

Як по землі й ходити гарно,
Коли живеш трудом своїм!

А скільки є таких ще й нині —
Лежать, як свині, на пляжу.
Ви скажете: не всі ж і свині,
Так не про всіх же й я кажу...

XII

Готували ми кагати.
І мені, як ланковій,
Доручили побувати
На картоплі Худолій,

За Корцем десь піде Рівне,
На два боки від шосе
Не земля, а диво дивне:
Розлюбуйся — та й усе.

Ну така ж, як чорна галка,
З борозни на два крила.
Земле мила, як же жалко,
Що до нас ти не дійшла!

А працюють люди ревно,
Добре йдуть у них діла.
Та, здається... ні, напевно,—
Я б ще більше тут дала!

Я стояла, прикидала
Біля ланки Худолій:
Я б же тут і ночувала
На землі на отакій...

XIII

В ланці в нас жінки й дівки —
З ними всюди вистою.
Всі вони, як маківки,
З вдачею вогнистою.

Імена їх, бойових,
У труді прославлені.
Вже й самі на ланкових
Декотрі наставлені.

Знаю, жодна ланкова
В ділі не провалиться.
Наш колгоспний голова
Ними не нахвалиться.

Добре роблять день при дні
Наші комсомолочки...
А як вшкварять на гульні
Гопака та полечки!

Се вже кожна на святá
Як нова копійчка.
В ланці й бувша сирота,
Се — моя Надієчка...

Інше все за наших днів:
Ми — на себе дбаємо.
Конопельок на панів
Більше не тіпаємо.

Ані пан, ні терниця
Зроду вже не вернеться.
Витіснила терницю
Машина-суперниця...

XIV

Ой дівчаточка хороші,—
Як вони співають:
«Не зазнала я розкоші,
Вже й літа минають...»

Ой дівчаточка хороші,
Співають,— не знають:
Не зазнала я розкоші,—
Про мене співають...

XV

Бачте, яка я стара вже людина.
Се як колісь — не потрібна б нікому.
В мене ж були — і поет наш Тичина,
І москвичі, й секретар із обкому.

Тут ось, на лаві, сиділи у домі,
А через рік ми у залі сесійнім,
Буцімто з ними вже давні знайомі,
В Києві стрілись на з'їзді партійнім...

Вчора ж дівчата до сліз зворушили,
Квітом мені і поріг заклечали.
Люди бажали й здоров'я, і сили,—
Се коли Леніна орден вручали.

«Хай,— кажуть,— труд
і життя ваше квітне...»

Слово хотіла сказати я одвітне...
Тільки ж не вмію... лиш серцем радію...
От як робить — то робить я умію...

Залісся—Чорнобиль
1956

НАМ НАВІКИ
В ДРУЖБІ ЖИТИ

У сім'ї многоязикій
У одній живуть оселі
І Шевченко наш великий,
І великий Руставелі.

Дорогі нам гори й ріки,
Наші води безберегі,
Дорогі для нас навіки
Наш Франко і наш Казбегі.

В нас за звичаєм прадавнім
Свіжі квіти на могилі,
Де під Миргородом славним
Спочива Гурамішвілі!

Дорога для нас так само
Кожна в Грузії стежинка.
Зірка згасла у Сурамі —
Наша Леся Українка...

І під прапором єдиним,
І в єдиному стремлінні
Українець із грузином
Зустрічалися в Берліні.

І на бій ходили спільно
З дорогим російським братом,
Тому й дихається вільно
І Казбекові, й Карпатам.

Нам навіки в дружбі жити,
І дерзати, і творити
Добрим людям на здоров'я,
Ворогам — на безголов'я!

1948

УЗБЕЦЬКИМ БРАТАМ

До Ферганської долини
Неблизький дніпрянам світ.
Але брат — до брата лине,
Шле сердечний свій привіт.

Стрівсь чорнявий з світло-русим,
Ворогам же — цур і пек!
Идуть із руським, з білорусом
Українець і узбек.

Обнялись на віки вічні —
Спільне щастя, вільна путь.
Дні нові, комуністичні,
Ген на обрії встають.

Як увись з Шахімарданом
Идуть Карпати і Казбек —
Идуть з грузином молдаванин,
Українець і узбек.

А хода тверда, натхненна,
А хода — могутніх лав!
Жовтень наші звів знамена,
Наші руки поєднав.

До висот ми гордо линею —
Не воскресне пан чи бек.
Идуть з естонцем і литвином
Українець і узбек.

Аж до Місяця герої •
Піднесли радянський герб.

З висоти ж тепер якої
Сяє Молот наш і Серп!

Уперед новітнім шляхом —
Нам не страшно небезпек!
Йдуть з таджиком і казахом
Українець і узбек.

В цій добі, новій, величній,
За великії діла
Партії Комуністичній
Наша слава і хвала!

1959

ЛАСТІВКА ДРУЖБИ

Голубий автобус підліта до Ріли.
Сонце повертає на вечірній пруг.
«Ластівкою дружби ми до вас летіли»¹,—
Декламує вголос мій болгарський друг.

Щойно по країні вирушили в мандри,
І ось раптом — вірша музика жива.
— Звідки ти їх знаєш, друже Олександрє,
Ще й по-українськи рідні ці слова?

Вітер з України, чи не ти їх, вітре,
На Дунай на тихий з-за Дніпра доніс?
— В нас Павло Тичина виступав, Димитре,
Щирістю своєю схвилював до сліз.

¹ З вірша П. Тичини «Наш союз священний —
буде вічний».

Вперше чув від нього українську мову.
Що мене п'янила, мов старе вино.
«Сила в нас від того...— декламує знову,—
Що ми з вами разом, що ми заодно!»

Хтось заводить пісню. Всі ми одностайно
Дружно підтягаєм — рине, як буран,—
Чи то «Откога се, мила моя майно»¹,
Чи «Реве та стогне»... Та на весь Балкан!..

Ця чудова зустріч нам серця зігріла.
В нас і щастя спільне, і мета одна...
І, як мати, мовчки дослухалась Ріла,
Дослухалась сива Ріла-планина...

1965

МОЯ БОЛГАРІЯ

І тобою часто марю я,
Де б не їхав, де б не йшов,
Скрізь кажу: моя Болгарія,
Скрізь кажу: моя любов...

І з жагою невтоленною
Я дививсь на образ твій:
Бачив весново-зеленою
І в запоні сніговій.

Над дорогами знайомими,
Де міста старі й нові,
Сяють білими шоломами
Гори — вічні вартові.

¹ «Гей, мила моя матінко» (болгарськ. нар. пісня).

А над скелями найвищими —
Чи то хмари чи дими?
Пахнуть досі ще кострищами
Партизанські терени...

І чи близько, чи далеко там,
Чи то гай, чи сивий бір —
Із гучним орлиним клетотом
Ріки падають із гір.

І ніколи не забуду я
І найтяжчої пори
Ні матусі над Славutoю,
Ні дунайської сестри.

Гордий я твоєю крицею,
Передзвоном колосків.
Хай віддасться все сторицею
За п'ятсот важких років.

Хай блакиті не затьмарює,
Бурі осторонь несе.
Гарна ти земля, Болгаріє,
Дуже гарна, та й усе...

1967

ВЕСІЛЛЯ

Ще в горах білий сніг іскриться,
А тут весняна буйнота:
Яріє долом чемериця
І сизо вруняться жита.

Ген-ген, як той гуцул маржину,
Болгарин овечат пасе...
А наш водій спиня машину,—
Хоро на самому шосе.

Ой хоро, хоровод,
Тут веселий народ.
Не танок, а хвилі плин:
Лиш хустини білії
Між кашкетів і чуприн,
Мерехтять, як лілії...

Йде наречена чорноброва
І чорнобровий молодий.
Труба під сонцем оркестрова,
Мов ріг достатку золотий.

Уже запрошують до хати
Мене і друзів-софіян:
— Просили,— кажуть,— батько й мати
І ми вас просим...— Це Стоян

І Ніколіна... Не вгаває
Весілля... Келихи вина...
— Хай булка ¹, булка заспіває!
Хай заспіває... А вона...

Вона сльозу сховать не в силі...
До горла підступив клубок:
Немає батька на весіллі...
І зараз він не йде з думок...

Він не дожив... бо звірі-дуки
Замучили не одного;
Назад йому крутили руки,
В катівні кидали його...

¹ Наречена, молода. (З болгарськ.)

Вона поправила намисто,
Із квітів польових вінок...
Заграла музика врочисто,
І свайбарі пішли в танок.

Ой хоро, хоровод,
Тут веселий народ.
Не танок, а хвилі плин;
 А хустки червонії
Між кашкетів та чуприн,
 Наче ті півонії.

Ні, не поставить на коліна
Народ, де люди золоті.
Ховає сльози Ніколіна,
Не вилиті на самоті.

Сама себе ніяк не зборе,
Хустину тулить до щоки,
Мов хоче виплакати горе
За всі літа, за всі віки.

.
Ми їдем, дякуем уклінно,
Бо нам іще далека путь.
Забудь же горе, Ніколіно,
Щаслива будь, щаслива будь!

1966

БОЛГАРСЬКА МОВА

Болгарська мово, славна мово,
В сузір'ї мов світи, зорій!
Скількох твое вогненне слово
На труд покликало й на бій!

І скільки звуків і мелодій,
І щедрості, і доброти!
Тебе Кирило і Мефодій
Плакали, солунські брати.

А важко стало — мова руська
Прийшла на Шипку в грізні дні,
І українська, й білоруська
Були з тобою в тім вогні.

І ти не вмерла — гідна подиву,
Ти в чистоті своїй жила;
Ввійшла навіки в пісню Ботеву,
В пісні Вапцарова ввійшла.

В тобі — вогонь в одежі слова,
Що у людських серцях живе.
Велика правда Дмитрова
На нові подвиги зове.

В тобі цехів залізних скрегіт,
Немов салют новій добі,
І голубий балканський легіт,
І моря хвилі голубі.

Й закличані софійські вулиці,
І гомін в селах і містах,
Коли дівчата, мов горгулиці,
Воркують в парках і садах.

І неба синь така безхмарна,
Й рожевої долини пах,
І сяє Варна світла, гарна,
Й величний Пловдив на горбах.

І славей для красунь-царівен:
Льох, льох, — співає, — лі-лі-льох,
Чарівен Слівен, Слівен, Слівен,
Для всіх, для багатьох — тьох-тьох!

І кожне слово, щире слово,
П'янить, мов гроздовий напій,
Болгарська мово, братня мово,
Співуча в твердості своїй!

1959

ДО МОГО ВЧИТЕЛЯ

Ф. П. Губському

Федоре Пилиповичу,
Роки не забуді.
Це ж недавно зовсім
В школу ми ходили ще.
А тепер дорослі ми —
Хто вже в інституті,
Хто скінчив піхотне,
Хто — морське училище.

Той десь інженером
У цеху кипучім,
Той Героєм Праці
В поле йде з бригадою...
Федоре Пилиповичу,
Не один ваш учень
Вас у цю хвилину
Добрим словом згадує.

Хочеться нам виправдати
Всі ваші надії.
Бо не раз від учнів
Чув тоді у школі я:
Доб'ємося успіхів —
Вчитель наш зрадіє,
Скаже: «От працює
Наша комсомолія!»

Й нині пам'ятаємо
Кожну вашу звичку,
Як стежки ті довгі,
У дитинстві збігані,
Як усі екскурсії:
В ліс, на поле, річку,
Й дерева посаджені
У селі на вигоні.

Може, пам'ятаєте,
Як з нашого класу
Дівчинка пописувала
На долоню формули.
Всі ми пам'ятаємо
І до цього часу:
Ви тоді по-батьківськи
Її присоромили!

А потім до вас вона
Підійшла, похлипаючи:
— Я більше не буду,
Федоре Пилиповичу!

Федоре Пилиповичу,
Роки не забуті.
Це ж недавно зовсім
В школу ми ходили ще.
А тепер дорослі ми —
Хто вже в інституті,
Хто скінчив піхотне,
Хто — морське училище.

Йшли в боях і праці
З подвигами ратними.
Скільки наших друзів
Стало нині знатними!

Різні покоління,
У труді гартовані,
Партією Леніна
Навіки згуртовані!

1950

ІВАН ФЕДЬКО

(Заспів до поеми)

Ось і знов він до краю рідного
Прилетів сизокрилим орлом.
Ми вітаємо слави гідного,
І б'ємо ми йому чолом!

Де та хата його за вербичками,
Буйних кленів розвихрений чуб?
Тут колиска співала вервечками,
В котрій першу він пісню почув.

Із оселі, на злидні багатої,
Звідси з батьком у найми ішли,
Тут прощався із рідною хатою,
Вперше чув журавлине курли.

А хмелівці з руками умілими
Знали чесні свої мозолі.
Було, кажуть: ходили і в Сміле ми,
І наймалися, кажуть, в Ромні!

Чув про Сміле — і люди сміливими
Уявлялись хлопчині завжди.
Коні здіблені маяли гривами,
Мчали вої супроти орди...

Може, в Хмеля Богдана билися,—
Чув про це од своїх дідів,—
Може, й назва тому лишилася,
Що хмелівці прийшли в Хмелів...

Відгукнеться громами минулими
В громадянську, в буремні дні,
Як ітиме Федько під кулями
Крізь пожарища і вогні.

Полетять ще депеші й супліки
У Париж і у Лондон про Крим:
Вороги молодої Республіки
Ще тремтітнуть перед ним.

Бо солдат він своєї партії
І служитиме їй повік,
Своїй рідній ленінській гвардії,
Полководець і більшовик...

У житті у новому, кипучому,
У потоці бурхливих днів,
В нашім поступі неминучому
Чи й пізнаєш старий Хмелів:

Білі хати з замшілими стріхами,
Звідки діти у світ ішли.
Гнізда часто бувають тихими,
Але з них вилітають орли!

КРАЮ МІЙ

Де б не їздив і де б не ходив,
Краю мій, земле рідна і мила,
В білім світі нема більших див,

Ніж земля, що на світ породила.
І куди не закине судьба,
Чи щаслива вона, чи печальна,
Сниться далеч твоя голуба,
Тягне сила твоя притягальна.

Милій серцю моєму Балкан,
Любі серцю моєму Карпати,—
Будять теплих чуттів океан.
Та коли б зажадали назвати
Кут, що в мрії приходить і сни,
Що єдиний з дитинства до нині,—
Я назвав би село Курмани
На моїй Україні...

*Ворогам —
на безголов'я*

МОСКВА 1941 РОКУ

«Москва в огні! — кричать фашисти.—
Москва горить з п'яти кінців!»
Повзе, сичить гаддя нечисте,
Орда коричневих людців.

Ні, не горить Москва — палає,
палає гнівом до катів.
А гніву більшого немає,
Як у серцях народу гнів.

«Москва в огні!» — сичать фашисти
Із клоччям піни на губах.
А наші льотчики, танкісти —
По голові їх, по зубах!..

Знялась караюча правиця.
Неопалима і жива,
На штурм іде моя столиця,
На штурм іде моя Москва!

1941

КОЖНОМУ СВОЄ

Думав Гітлер в сорок першим:
«У Москві війну завершим».
Гнав попихачів на схід
В завойовницький похід.

Галасує хижа зграя:
«Фюрер все передбачає.
Знає він, коли і де,
Що кому перепаде:
Кому пироги й млинці,
Кому гупі та синці».

Сателіт надію має:
«Фюрер все передбачає» —
І з фашистами на схід
Не один спішить в похід.

Але військо наше красне
Німця креше, аж гуде!
Всім фашистам стало ясно,
Що кому перепаде.

Вже укліякли сателіти —
Опеклись на молоці:
Припадає їм ділити
Тільки гупі та синці.

У Адольфа з рота піна,
Вне вдень він і вночі...
Ми ж увійдем до Берліна —
В нас від нього є ключі!

1944

Місце в нас
було і є
Для трофейних виставок!

1949

*НІМЕЦЬ П'ЯТИ
ПОКАЗУЄ*

Фріц брав воду. Молодниця
Хвать за ноги німчика:
«Можеш, гаде, там напиться,
У криниці сторчака!»

Люди вийшли до криниці —
Вгору дві ноги стирчать:
Так чи так, а доля фріца
В тім, щоб п'яти показать!

1943

*РОЗВ'ЯЗАНА
СУПЕРЕЧКА*

«На цілу голову арійська раса вища»,—
В барона Дрейсінга завжди був цей мотив...
Та партизан Микита — трах з горнища —
Якраз на голову арійця вкоротив!

1943

НАГОРОДА

Зв'язкового Самосуда
Якось староста спіткав.
І улесливо іуда
Самосудові сказав:

— Коли ти у штаб доставиш
Хоч кого із партизан,
Нагороду ти дістанеш —
Щедрий шеф наш, капітан.

— Я вже маю нагороду,—
Вийняв зброю Самосуд,—
Коло річки, коло броду
В мене ти не перший тут!

1943

«МЕСЕРШМІТ»

Кружляє в небі «месершміт»,
А в нім — фашистський льотчик Шмідт.
Зенітки тут як кашлянуть —
Фашист круть-верть,
Фашист верть-круть...
Летить донизу «месершміт»:
В один бік — месер,
В другий — Шмідт.

1943

ЩИРА ВІДПОВІДЬ

Поліцай гука в вагоні:
— Гей, провіднику,
А чи є тут партизани,
В тім чагарнику?

Провідник: — А хто їх знає?
Бачите ж — пітьма.—
І, зіпхнувши поліцаю,
Вслід сказав: — Нема!

1943

ТОЧНО ЗА НАКАЗОМ...

Підписав наказ фон Вестен:
«Партизан тут, де не кинь.
Боротьбу з ним слід піднести
На належну височінь».

Той наказ, що він накреслив,
Хлопці здійснили вночі:
Німчая в петлі піднесли
На належну височінь.

1943

ПОВЧАЛЬНІ ДАТИ

Якось наш солдат про книгу
Не без сміху пригадав,
Про ту «біблію бліцкрігу»,
Що «Майн кампфом» Гітлер звав,

Про бої оті невпинні
Сталінградської зими,
Про ті глави, що на спині
Гітлеру списали ми.

Як «катюшами» палили
Ми коричневу чуму,
Як при Шполі пришпилили
І розкремсали в Криму;

Скільки їх, арійців ласих,
В Кишиневі утяли,
Як пояснення при Яссах
До «Майн кампфу» додали.

Відень, Прага і Варшава —
Добре їм дались взнаки!
Їхні голови і глави
Розлітались на шматки.

Із «Майн кампфом» вирушали
Німці на СРСР.
Та історія списала
На смітник «Майн кампф» тепер.

І подумалось солдату:
«Що посіяв, те й пожни».
Ми такі повчальні дати
Можем декому згадати
З паліїв війни!

1945

ДОЛАРОВА
ДЕМОКРАТІЯ

Скрізь банкіри пнуться з шкіри,
Скрізь у них балаканина,
Що в країнах капіталу
Вільність прав громадянина,

Править доларова братія —
Ідеальна «демократія»!

Кажуть, кожен вільно може
В них парламент обирати,
Тут лише жінки безправні,
Та чи є від цього втрати?

Ну хіба що антипатії
До такої «демократії»?

Кажуть, може прямо кожен
Тут пройти у депутати.
Прав не має тільки молодь,
Але з кого їй спитати?

Не годиться обирать її
За такої «демократії»!

Пишуть, кожен вільно може
У палаті керувати,
Крім нацменшостей, бо звикли
Їх звичайно лінчувати.

Чи й не буде в них симпатії
До такої «демократії»!

І вельможа бити може
В них лише за шкіри колір,
Бо свободою особи
Всемогутній править долар.

Править доларова шатія —
От і вся вам «демократія»!

1947

*КАРДИНАЛ СПЕЛЛМАН
І ПРИСНІ*

Всевишній ні знобить, ні гріє,
А гроші платить дядя Сам.
Тому-то кардинал воліє
Молитися земним богам.

Різниці, врешті, ні для кого
Нема — це знає кардинал,—
Скажімо, чортові чи богу
Продасть він душу за метал.

Чи буде ще в небеснім раї,—
А тут вбивай і вішай люд.
Послужиш доларовій зграї —
Є гроші,— що той божий суд?

Та хай затямлять всі іуди,
А в тім числі і кардинал:
Не божий суд судить їх буде,
А міжнародний трибунал!

1950

СВОБОДА... ПАЛІЯМ ВІЙНИ

В Нью-Йорку, далеко в океані,
стоїть статуя Свободи.
З географічного довідника

Товчуть, немов у ступі воду:
Мовляв, свобода є в народу!
Лишили ж... статую одну:
Новим фашистам на догоду
З усіх свобод одну свободу —
Тим, хто розпалює війну!

1950

«АМЕРИКАНСЬКИЙ РАЙ»

Президент говорить всюди:
— Не впадайте у відчай.
В наших Штатах, добрі люди,
Не життя, а прямо рай!..

«О Америко кохана,
Ще, здається, жити варт...» —
Так у штаті Індіана
У тюрмі гадав Сюард.

Настраждавшись до болю,
Натерпівшись у край,
Ледве випросивсь на волю
Він у той хвалений рай.

Тільки що це? — Безробіття
І страшне зростання цін.
Тут же пекло! Лихоліття!
О, куди потрапив він?!

Шпигунів кружляють зграї!
Стало душно тут йому —
Він аж скрикнув у відчаї:
— Заберіть назад, в тюрму!

І у штаті Індіана
Вигляда він знов з-за ґрат:
«О Америко кохана,
Тут мліша ти стократ!»

1950

НОВІ МАЛЬБРУКИ

Дядя Сам і з ним Джон Буль
За фашистський сіли руль.
А на танках
І на суднах
Ті фашистські генерали,
Що учора
З лав підсудних
В Лондон їх, в Нью-Йорк забрали.
(А були в них довгі ноги,
Як від нас вони тікали!)
Всі фашисти —
Реваншисти,
Мріють в снах
І наяву
На радянську йти Москву
У похід —
(Нові мальбруки) —
Тільки в них —
Короткі руки!

1950

ЯКБИ СВИНІ РОГИ...

Заморські свині рили, рили...
Та все розвіюється в прах:
Політика «з позицій сили»,
Крутись-вертись, а терпить крах.

Знайти б у атома підмоги,
Когось, диви, злякає десь...
Ото якби свині та роги —
Переколола б світ увесь!

Стає все менше (в тім-то й скруха!)
З війни «холодної» нажив,
Ії тут викликають би духа,
Щоб «дух Женеві» заглушив.

Щоб він відкрив нові дороги
Отак на схід, можливо, десь...
Ото коли б свині ще роги —
Переколола б світ увесь!

Якби всіх німців ошукати,
Та швидшенько, мовляв, якби
(Звичайно, втягши їх у НАТО!),
А там — хоч вішайте торби.

Впрягти б усіх в воєнні дроги —
Це ж сила! Що ви смієтесь?..
Ото якби свині ще роги —
Переколола б світ увесь!

Свиню вже під ягничку рядять,
Щоб мирна з вигляду була.
Над нею «миротворці» кадять,
Щоб не ставала дубала.

Понадягали мирні тоги...
Можливо, так і кльоне десь...
Ото коли б свині ще роги —
Переколола б світ увесь!

Що ж, хай чадить палій-кадильник,
І в нас є дещо про запас...
Надінем добрий ми нарильник,
Якщо посунеться до нас!

1955

МІСТЕР І БЕЗРОБІТНІ

Один американський діяч цинічно заявив, що самі безробітні винні в своїх лихоліттях, оскільки вони не проявляють належної активності. «Мені,— твердить він,— завжди більше подобались мисливські собаки, ніж кімнатні собаки, ті, що нишпорять і полюють за їжею, а не сидять на своїх задах і скавлять».

З газет

Містер в машині несеться прожогом:
— Що це за люди тупцюють за рогом?

Чом таке дрантя звисає на них?
Гнати їх геть, голодранців брудних!

Мовить супутник до нього лестиво:
— Містер шановний, чи це для вас диво?

Це — безробітні. Подачки все ждуть...—
Тут уже в містера вибухла лють:

— Кажеш, подачок чекають? Без діла?..—
В жилах у містера кров закипіла:

— Я ненавиджу гулящих собак! —
(Містер в мисливстві кохавсь як-не-як!)

Псів не терплю, що живуть по хатах
І скавулять, сидячи на задах.

Ці безробітні самі винуваті,
Нишпорять хай, а не скиглять у хаті!

Я безробітних би цих волоцюг,
Як ледацюг, пов'язав на ланцюг!..

О, коли б міг, він би кожного в шлею
Й на «полювання» повів би в Корею,

Гавкати будуть за тебе гармати,
Діло твоє — грабувати, вбивати...

Бачте, чого захотів маніяк?
Буде ж тоді це... як свисне рак!

1955

ЖИВІ ТРУПИ

В околицях Сан-Франціско від-
крився готель для багатіїв, які
лікуються від нудьги.

З газет

Відкривсь готель під Сан-Франціско:
Яких лиш там немає див!
Жахливі витівки нацистські
Давно позаду він лишив.

В нім найрозкішніші салони,
Де сновигають багачі,
Там кістяки їм б'ють поклони,
В салони входячи вночі.

Є для розваги крокодили
У вестибюлях, в номерах.
Вони часом «з позицій сили»
На босів наганяють страх.

В готелі тім під Сан-Франціско
Удосталь є речей таких.
І навіть посуд там для віскі
У формі черепів людських.

Лежить багач у тім готелі,
На ньому остраху печать,
Бо лізуть гади до постелі,
Аж випинаються, сичать.

Спитать: на бісового тата
Ознаки смерті навкруги?
Аякже — нерви лоскотати
І лікуватись від.. нудьги.

Холонучи в хвилини жаху,
Сидять зіщулені людці.
В передчутті страшного краху
Вони самі напівмерці.

Ще крокодили та гадюки
Сьогодні служать їм для втіх.
Та вдарить час — злетяться круки
На трупи їх.

1955

В ЯПОНСЬКІЙ ШКОЛІ

Зайшов учитель в клас уранці
Й сказав: «Завдання в нас просте:
Напишем, діти, твір про те,
Хто є для нас американці?»

Відомо, діти, вам усім —
До друзів маєм ми довіру,
Тож кожен в творі у своїм
Нехай напише правду щиру».

І от завзята дівтора
Так ревно узялась до діла,
Що чуть, як муха пролетіла
Й рипіння кожного пера.

І через сорок п'ять хвилин
Правдивий твір навдивовижу
Всі написали, як один:
«За що я янки ненавиджу».

1955

УКРАЇНА МАЄ СЛОВО

Коли десь в Нью-Йорку слово
Надається Україні,
Уолл-стріт тоді готовий
Знищить нас в оскаженінні.

Може ж слово прозвучати
По усіх частинах світу,
Наглі брехні розвінчати
Паліїв із Уолл-стріту.

Адже мир вона й безпеку
Буде скрізь пропагувати,
Зразу ж негрові і греку
Стане волі вимагати!

Що для нас пани б хотіли?
Щоб волам хвості крутили!
У неволі б нас тримали
Та про нас би так писали:

Що, мовляв, сучасний Київ
Схожим будь на хутір мріяв,
Чумаки там на бульварах,
Запорожці в шароварах.

А поглянеш на Хрещатик —
В плахтах повно там дівчаток
І селян із очкурами
Біля Золотої брами...

Так і пишуть буква в букву —
Про якусь розлогу клюкву!
...Україна має слово:
— Ми давно не ті, панове!..

Мужній голос долинає
За моря, за океани,
Людям очі одкриває
І виводить із омани.

— Між братерських ми народів
Ростемо усім на подив.
Хто ж не чув за океаном,
Як працюєм ми за планом?

Чесний світ хіба не знає,
І Мазая, і Мамая?
Козаки в нас пречудові
І на шахті, й на будові.

Слава множитья і далі
У цехах «Запоріжсталі»!
А колгоспним козарлюгам —
Добре з трактором і з плугом!

У сім'ї у вольній, новій
Отакі в нас запорожці!
І за це ви нас, панове,
Утопить готові в ложці.

Та як кажуть наші люди:
— Не від вас сіє залежить.
Як ми хочем — так і буде,
Бо майбутнє нам належить!

1947—1959

*Трясця
в тресті*

*ПОМІЖ СТРИХ
І ЛОПУХІВ...*

І

Іде з Києва на хутір
Стародум Іван Чебрець:
«Чи дідівський гомін-гутір
Ще не сходить нанівець?

Як той хутір відшукати?
Чи забув уже? Ганьба!
Де ж оті похилі хати?
Де над озером верба?

Ще прапрадіда онучі
Прапрабаба прала тут.
Де ж ти, вербо, де, плакуча,
Із дуплом, що як хомут?

Руки-гілля аж до неба...
Боронь боже, всохла ти?
Щоб співають мені про тебе,
Слід тебе уберегти».

II

Звідки це село велике?
Де поділи хуторян?
І, зустрівши чоловіка,
Вже не витримав Іван:

— Тут же хутір красувався,
А тепер — як не було...—
Той чимало здивувався:
— А тепер цвіте село!

— Зникло все, що я омріяв?!
Де ж тут думам знайдеш лет?
Одвезіть мене у Київ.
Одвезіть, бо я поет!

— То колгосп вам дасть машину!
— Ні, впряжіть мені воли,
Щоб пожив я хоч хвилину,
Як прапрадіди жили.

III

А тепер на цілі роки
Він порине в кабінет.
І від стріхи ані кроку
Не відступиться поет.

Все він пише без упину,
Має й книжку не одну:
Перша збірка — «Про калину»,
Друга вже — «Про бузину».

Охопили творчі муки —
Про стару вербу думки...
І, блокнот узявши в руки,
Він вимучує рядки:

«Сива, сива, як бабуся,
Вік верба ця не помре.
Стан над озером зігнувся,
Ніби щось вона пере...»

Ось і вичерпана тема:
Є про сурми, про торби,
І не вірш — уже поема
Виростає із верби.

IV

Не в одному із журналів
В номери тонкі й товсті
Забивали, як ухнали,
Вірші, прозу і статті.

Твір скінчив,— а за годину
Вже й журнал його прийняв.
«Я — щасливая Христина» —
Так Чебрець свій твір назвав.

«Очевидно, щось-то важить
Цей вербовий мій сюжет!
Бо принаймні вже не скажуть,
Що я липовий поет».

V

На одній з столичних вулиць
Земляка зустрів Чебрець.
І оцей з села прибулець
Розгнівив його вкінець:

— Ваші вірші — урочисті,
Та верба давно згнила!

Ваша ж Христя у намисті
Вже комбайна повела.

— Хто ж кінець вербі подіяв?
— А що, пень приберегти?
Має там «Дашава—Київ»
Газопровід пролягти.

Бо зросли нові герої,
Гідні наших світлих днів.
А замість верби старої
Цілий парк зазеленів.

Бо сміються з того люди,
Хто віджило і старе
У прикрашеній полуді
Для нових часів бере.

І коли поет воліє
Проїжджати на волах,
То читач наш червоніє
За кривий поетів шлях.

І коли поет шукає
Шлях між стріх і лопухів,
Він тоді не помічає
У житті нових шляхів.

1946

ТРЯСЦЯ В ТРЕСТІ

— Ганю, дайте «Плодоовоч».
От спасибоньки. Галло!
«Плодоовоч»? Гнат Петрович?

Що ж тебе не чуть було?
Що? Ослабла, кажеш, гайка?
Треба, значить, підкрутить.
Я ось трестом «Шило-швайка»
Так кручу, що аж пищить!
Бий по конях, а оглоблі
Завжди йдуть туди, де й кінь.
Ну, на все... Гляди ж, картоплі
Пару тонн мені підкинь...—
«То вже виручить друзяка!» —
Радість світиться в очах.
Встав директор. Трубка м'яко
Опустилась на ричаг.
Телефонні апарати
Мовчазним стоять рядком,
Ніби десь до бюрократа
В довгій черзі на прийом.
Не помітиш спершу навіть,
Що вони без проводів,
Іх директор наш поставить
Для солідності звелів...
У приймальній проти входу
Мінна Павлівна сидить,—
І не зможете ви зроду
Секретарці догодить.
Знає вас а чи не знає,
Хоч добра, хоч зла їй зич,—
Всім вона відповідає:
«Зайняті Кузьма Кузьмич».
Перш ніж зробите у тресті
Діло ви якесь просте,
Ви в цім тресті, слово честі,
Всіх і все проклянете.

Але в тресті раз на зборах
Колектив загув, як рій:
— Де ж це видано — в конторах
І в цехах такий застій!
— В нас одне на ділі часом,
Але інше між бумаг:
Інженер в нас, за наказом,
А насправді він — завмаг.—
Ось і технік виступає:
— Ще такі в нас є гріхи:
Більший штат контора має,
Ніж майстерні та цехи.—
А бухгалтер: — Як ви хочте,
Я питаннячко б задав:
На які директор кошти
Дім для себе збудував?

І бухгалтера промова
Підвела страшний баланс.
Попросив директор слова,
Та зненацька впав у транс.
А очуняв — глянув строго:
Бач, мовляв, про що співа!
— Ви збагнули — проти кого
Ви сказали ці слова?
— Так, збагнув! Хоч злись не злись,
Правду мовити не гріх!
— Ах, то, значить, ви взялися
Зневажать мене при всіх?! —
Викликає в нього подив:
Як посміли? Що за знак?!
Чом ніхто з ним не погодив,
Перш ніж виступить отак?
Самокритику лиш тую

Звук іще сяк-так сприймать,
Коли сам він критикує,
А підлеглі всі мовчать.
— Не одному з них ще дасться,
Відплачу стократ за все! —
А самого наче тряся
Після критики трясє...

* * *

Збори скінчено. Додому
Прибува Кузьма Кузьмич.
Тільки жінці невідомо,
Чом надутий він, як сич.
— Ось не сердься,— жінка просить.
Він же:
— Скільки я учив:
Коли вже сказав я: досить,
То й розмову закінчив.—
Жінка: — Кузя, у Полтаву
Я поїду, там же дід...
— Напиши мені заяву,
Потім вирішу, чи слід...
— Чи в кіно дозволиш, тату? —
Запитав синок Тарас.
— Перш ніж в мене запитати,
Ти б це з матір'ю утряс!..—
Жінка: — Годі вже, не лай ти,
Хай іде в кіно малюк.
— Знову критика? Чекайте!
Приберу я вас до рук!

* * *

— Ганю, дайте «Шило-швайку».
Мінна?.. З дому... Чорт! Галло!
— Ви б, Кузьмич, могли й без лайки,—

Тут у нас таке було!
— Що ж, прошу доповідати!
— Але я здаю діла...
Вам належить теж здавати —
Чутка вже така пройшла.
— Ні, не здамся я без бою!
Ба, як гаряче взялись?!
— То й мене, Кузьмич, з собою,
Як сюди взяли колись...
— Вас я, Мінно, неодмінно,
Але... як звести кінці?

І застигла кисла міна
На директорським лиці.

1946

«КЕРІВНИЙ ТОВАРИШ»

Той і діє, і керує,
Зводить все з руїн і згарищ.
Інший — тільки репетує, —
Керівний, мовляв, товариш!

Той — горить, дерзає, творить,
З ним — хвилини не забариш.
Цей — ну, тільки те й говорить:
Я тут керівний товариш!

Він заходить — кожен знає:
Це зайшло начальство — Ярош...
— Я мозги вам повправляю, —
Каже «керівний товариш».

Досконалий він в шаблоні,
Тут його вже не затьмариш.
— Популярний я в районі,—
Каже «керівний товариш».

Раз сказали в виконкомі:
— Ідь у Зборів чи у Збараж!
— Так ці ж центри невідомі,—
Каже «керівний товариш».

Сам спитав у жовтеняти:
— Хто такий в районі Ярош?..
Слід людей великих знати,—
Каже «керівний товариш».

Якщо перший ти усюди,
Щось нове здійснити мариш,
— Не сліши — команда буде,—
Каже «керівний товариш».

Фах йому не зрідні жоден,
Каші з ним в труді не звариш.
— Лямку я тягнуть не згоден,—
Каже «керівний товариш».

— Ким могли б ви працювати?
— Я? Та з хистом скрізь ушквариш,
Вмів завжди я керувати,
Фах мій — керівний товариш!

Слава ж тим, хто творить вперто,
З ким хвилини не забариш!
А цьому скажу одверто:
— Не базікайте, товариш!

РЕЖИМ ЕКОНОМІЇ

Про режим економії
Зав наш видав наказ.
До причини вагомої
Відсилав нас не раз.

— Як копійку вже втратите —
Не вернути її.
Все і всюди ошадити —
Ось засади мої...

Тільки й скупості явної
Він терпіти не міг,
Брать з кишені державної —
Не такий уже й гріх!

Цінувавши над золото
Установи бюджет,
Міг сто тисяч дозволити
Взять на свій кабінет;

Живши власними болями,
На більярд увірвать,
Бо любив карамболями
Він шари забивать;

На курорт свого Петрика
Влаштувать в Ірпені,
В саж провести електрику
Для своєї свині.

Цей «контакт» з установою
Він до того любив,
Що із кості слонової
В саж корито зробив.

Та цю справу улюблену
Обірвав держконтроль...
Зав промовив розгублено:
— Ось тобі й карамболь!..

1947

АКТОМ СТВЕРДЖЕНО...

— Гнат Лукич, заходьте! — чемно
Голова гука.—
А чи, може, я даремно
Смажив гусака,

Ще й трьох качок — ми путяще
Живемо тепер,
Хоч своїм колгоспом я ще
І не мільйонер...

І веде він до господи
(Радий неборак!),
На столі — не пиво-води,
А міцний первак.

Голова з графина поспіль
Лив гостям та й лив.
Попливли качки колгоспні,
І гусак поплив.

— Гнат Лукич, як в нашім домі
Гусачок засмажений?..
Ви ж шепніть за нас в райкомі,
Як уповноважений.

/
А щоб діло повернути
Щодо гусака,
То достатньо лиш кивнути
На рахівника.

В нього там рахунки скорі:
Гибель птиць, як факт.
Вже на завтра у конторі
Узаконив акт:

«Серпня 5-го, трьох качок
Лис узяв, хижак;
І сього ж числа в водоймі
Утопивсь гусак».

1951

ЛИЧАК-СМІЛЬЧАК

Товаришеві Личакові
Дав слово головуючий.
І ось почав він. Без красот у мові,
Спокійно, не нервуючи.

— Товариші!
Тут виступало
Ораторів чимало.
Критичні, гострі виступи були.
А от начальство — обійшли.
Дозвольте ж всупереч подібному рецепту
Мені внести в цю справу
Скромну лепту...

І всі подумали: «Так-так.
Ану, давай, Личак!»

— Тут говорюлося, що знову
Всі лають нашу установу.
А на чолі стоїть у нас
Іван Іванович весь час...

(Начальник закрутив тут носом.
Личак на нього глянув косо).

— Так от... Так я розтягують не стану,
Торкнуся коротко хоча б санстану.
У нас — а критика і тут не буде лишня —
Робота прибиральниць нікудишня.
А подивімося тепер,
Як то працює наш кур'єр?
Іван Іванович дасть віднести пакета,
А він за той пакет та до буфету.

Або хоч і касир — як піде зранку,
То у свинячий голос прийде з банку.
А в наших відділах?
Та при таких умовах,
Звичайно, гірше все,
Ніж в інших установах.

Вже хтось терпів-терпів,
Та й нагадав про лепту:
— Коли ж почнете всупереч рецепту?

(Начальник грізний глянув косо,
І наш Личак повів тут носом,
Очима кліп, плечима смик,
Чомусь не слухався язик).

— Так от... до чого я веду?
У всіх начальство на виду.
Та Іван Іванович...—
Нехай він нам дарує —

Нічого сам не вдіє й не вкерує,
Бо ясно зокрема і взагалі,
Що труднощі для нього немалі...

А далі що?
Личак тик-мик,
І знову кліп, і знову смик.
Та далі й слова не було,
Неначе мову відняло.

— Це що, рецепта вичерпав до дна? —
Хтось вигукнув баском.—
Не вистачило духу?

Отак! Ціляв немовби у слона,
Ну, а попав... у муху!

1952

ЗНАЙОМИЙ

Уміє він підтримати розмову,
А дома навіть гострий на язик.
Як треба, може втнути і промову,—
Одна біда — критикувать не звик.

Поза очі він критикує й «громить»,
Поза очі буває дуже злим.
(Я міг би з ним вас навіть познайомить,
Але боюсь, що ви знайомі з ним).

Він любить еластичні повороти,
Вам співчуває, аж в очах сльоза.
Хто чув хоч раз,
щоб він сказав десь проти
Чи виступив категорично за?

Про віщо б з ним не стали розмовляти,
Він ледь не каже: я тебе молю,
Не здумай ти мене критикувати,
А я тебе повік не зачеплю.

Ласкавих слів він знає всі відтінки,
Бо серце в нього, наче віск,— м'яке...
Коли ж його притисли раз до стінки,
То я почув буквально ось таке:

— Свого колегу, ніде правди діти,
Якщо така надходить течія,—
Критикувати слід, але скажіте,
Чом це робити мушу саме я?

Людині завше треба співчувати,
А що, коли у мене буде зрив?
Нащо мені його критикувати?
Що він мені поганого зробив?

Тут я скипів, обурений до краю.
Хотів йому вже крикнуть навздогін:
— Ну, подождіть, я вам хребта зламаю!..—
Але згадав, що безхребетний він.

1951

ОБТЯЖЕНИЙ РОДИНОЮ

Давненько вже в директорах
Сидить Ілля Родак.
Очолює «Райкооптах»
Чи то «Райкудкудак».

Про штат піклується Родак,
Недосипа ночей.
У штат приймається не всяк —
Подай своїх людей.

— Дружина, — зважує Родак, —
Друг, відданий навек. —
Дружину в свій «Райкудкудак»
Пристроїв ще торік.

Або шуряк — це ж як-не-як
Теж не фітюлька вам,
Черкнув Родак — і вже шуряк
У нього перший зам.

Ілля Овсійович Родак
Ще й незрівнянний зять:
Недавно він в «Райкудкудак»
Рішив і тещу взять.

Все ті ж обличчя перед ним —
Не розбере ніяк:
Чи перед ним це власний дім,
Чи це «Райкудкудак».

Вказівку тещі дати хотів,
А вийшло, наче звіт.
Дала йому таких чортів,
Що закрутився світ.

Догану мав оголосить, —
Піднявся тарарам.
Як заходилась голосить, —
Виходить, винен сам.

Бо горло в тещі, наче дзвін,
І, мов коса, язик.
Забув Родак — керує він
Чи теща керівник?

І так із тещею удвох
Накерував Родак,
Що, й не розцвівши ще, засох
Його «Райкудкудак».

Недобра слава скрізь пішла,
Аж тут знайшлась рука,
Міцна рука, а в ній мітла,—
Прогнали Родака.

Додому сунеться Родак,
А теща: — Куд-куди?!
Прогнав тебе «Райкудкудак»,—
Так і від нас іди!

1952

ЗИГЗАГ

Ми б хотіли при нагоді
Словом точним, повновагим
З'ясувати, що в природі
Називається зигзагом.

— Тут і складності немає,—
Хтось нам скаже, як ведеться,—
Бо це лінія така є,
Просто — ламаною зветься!

Ну, зигзагами бувають
Злами ліній в діаграмі
(Стан речей там відбивають —
Зріст і спад у кожному зламі).

Ну, буває ще мережка
І вогненна блискавиця.
А бува й людини стежка,
Тільки треба придивиться.

* * *

В установі «Кінь-копито»
Гнат Коваль часом пиячив.
Що ж Шарахкалу робити?
Керівник, а не добачив.

Він у главк біжить негайно
Та й питає: — Як тут бути? —
Кажуть: — Ви йому, звичайно,
Постарайтесь дати відчути.

Тут Шарахкало старанно —
Раз начальство наказало —
Ковалю вліпив догану,
Дав відчуть... А що, як мало?..

Вічно це вагання кляте.
Не зроби — не підеш вгору.
Мабуть, треба добавляти:
Йй дав догану вже сувору.

Тільки ж знов не без турботи.
«Постарайтесь...» — чув у главку.
Йй Ковалю прогнав з роботи,—
Змів — і все, як ту козявку...

* * *

Оббива Коваль пороги
(Вмів Шарахкало старатись!),
Оббива й не має змоги
Куди-небудь влаштуватись.

Врешті зважився: «А дай-но
В главк подамся я від скрути».
Розібрались там, звичайно,
Як йому... «дали відчути».

З главку дзвонять в установу:
«Що це?.. Ви кого питали?
Ковалю ж ми знаєм!.. Знову
Дров у себе наламали?!»

Знов Шарахкало в скорботі:
«Так, начальство наказало —
Поновив я на роботі
Ковалю... А що, як мало?»

Бо Коваль же тямовитий...
Як я міг прогнати Гната?
Наказали поновити, —
Певно, будуть піднімати...»

І Шарахкало у ліжку
Ніч крутився з переляку,
А на другий день в трудкнижку
Ковалю заніс подяку...

* * *

Він не знає рівноваги,
Йде мов п'яна та людина.
Шлях його — самі зигзаги —
Наче стиснута пружина.

А пружина ж ця як лясне,
Як розправиться в напрузі,
Як Шарахкала хлябасне,—
То вже буде по заслuzі!..

Адже всяк, до правди схильний,
По правдивій піде стежці,
Бо зигзаг не скрізь доцільний
І красивий — лиш в мережці!..

1954

ЛУКА ЛУКАВИЙ

Брови — стрішки руді.
Щоки випещені.
Стрів дружка на путі:
— Чарку вип'єш чи ні?

Друг не зміг — він причин
Не дошукується.
І про друга вже він
Так відгукується:

— Ну, «большой человек!» —
Це — з іронією.—
З паці, цур йому пек,
Став хавронією...

І очима блука
З-під острішків отих
(Із лукавих Лука,
Із насмішкуватих!).

Не буває Лука
Задерикуватий,
В нього вдача така —
Підгарикувати.

Фейлстона уздрів —
Вас там згадується.
«Погорів! Погорів!» —
Не нарадується.

Як забити вам клин —
Все докопується,
Бо від заздросців він
Ледь не лопається.

Сік би голову вам,
Бив кинджалищами.
А стріча — співчуттям,
Навіть жалощами.

Він мурличе, бува,
Ходить кішечкою.
Кусь — і зубки схова
За усмішечкою...

Талану чоловік
Був природженого,
Ще й від лиха навик
Огородженого.

Мина Юр'евич — зав.
Він — гроза. Не з хлоп'ят.
А Лука все лизав
Мині геть аж до п'ят.

А Лука встав і ліг
В Мيني Юр'евича.
В нього діяв, як міг,
За підбурювача.

Став на вас шепотіть
Та набріхувати —
Вже й догана летить,
Щоб вас «виховати».

Хоч у мить отаку
Ви й задумаетесь,
Запідозрить Луку
Не додумаетесь...

.

Тут конфлікт щось не той,
Не закінчений,
Бо чому ж наш герой
Не розвінчаний?

Так не був же Лука
Задерикуватий,
В нього й звичка така —
Не викрикувати.

Репутацію мав
Непідмоченую.
А душа у Луки
З червоточною...

1954

ПРО ВУЗЕНЬКЕ
ВІКОНЕЧКО
ТА ПУЗАТЕ
СОНЕЧКО

Сам
Персона
Завтовшки з солідний куль,
А її він веде,
Як персоночку.
Тут вона ніжно так:
— Потримай ридикуль,
Потримай,
Мое сонечко!

Стріли знайомого — не дивина.
Сонечко каже: — А в мене новина:
Знайомтесь — моя жона. —
А вона —
Могла б тому сонечку
Бути і за донечку...
Справді,
Дома в сонечка
Є синок і донечка.
Сонечко моментами
Їх згада, помріє...
Платить аліменти їм
(Світить, та не гріє!).

Цей солом'яний куль —
Для персоночки нуль,
Хоч і дуже з ним ніжна персоночка.
І побожно несе він її ридикуль,
І ростуть собі роги
У сонечка.

Шлюб нерівний, говорять?
Нема почуття?
Він своїм задоволений місцем!
Йде пузатее це сонечко
В орбіті життя,
Тільки лисина світить місяцем.

Кажуть, мрії вона погубила хороші?
Гасне врода й міняється вдача?
Йй — плювать.
В неї мавпяча шубка, і гроші,
І лискуча машинна, і дача...

Часто думає він:
«І до мене в віконечко
Щастя, нарешті, прийшло».
Часто дума вона:
«Все вже є. Тільки б сонечко
Швидше навіки зайшло!»

1954

*ЯК МИНА КРУТЬ
КОРМИ ЗАГОТОВЛЯВ*

«Годі стягнення хапати
За надої та годівлю,
Буду я інакше дбати
Про зимівлю й заготівлю!»

Мина Круть, особа здібна,
Стиль Галушки взяв до тям:
«Справна цифра нам потрібна,
А кінці зведем з кінцями».

Голова від слів до діла
Приступив — і закрутилось:
Вже стара солома пріла
Йде по зведеннях як силос.

Таємниця невідома,
Та в графі якимось чином
Звичайнісінька солома
Преспокійно стала... сіном.

Коли пізня осінь згасла,
Згідно стосам паперовим
Круть звелів солому в ясла
Замість сіна дать коровам.

А доярка тітка Варка —
Ну й шпарка, гостроязика! —
Каже: — Мино, буде сварка,
Буде сварка, ще й велика.

Та єхидно так до нього:
— Чи в корів моїх оскома,
Що не втнуть сінця такого,
Чи збагнули, що солома?

Щоб подумали, що сіно,
Як велять їм циркуляри,
Начепи хіба що, Мино,
Їм зелені окуляри...

З неба цифри брать охочий!
Ось на зборах все розкрию:
Чи замилиш людям очі,
А тобі намилять шию!

1954

*ВІДПОВІДАЛЬНИЙ
ПЕРЕЛЯК*

Колись надворі на рядні
Петрусь цяцьками грався.
Аж ось — хрю-хрю! — і він свині
На смерть перелякався.

— Іч, паця-кака! Ма-мо! Ма-а...—
Ревів Петрусь без тями.
— Чу-чу!.. Взяла б тебе чума...
Іди, синок, до мами...

І крику там було, й плачу,
І згодом ще мороки:
Петрусь вві сні кричав: «Чу-чу» —
І заїкавсь три роки...

А потім ріс Петрусь і став
Здоровим, слава богу.
І заїкаться перестав,
І вийшов на дорогу...

Тепер Петро наш керівник
В великій установі.
А переляк хоч зовні й зник,
Та в душу вріс Петрові.

Простий дитячий переляк
Зробивсь — відповідальним.
Терпимим для Петра с'як-так,
Для інших же — печальним...

На службу чесний чоловік
Просився, знає справу.
Петро Сахно «в анкету вник»
І відхилив заяву.

Подай прародичів йому
Від самого Адама.
А то отак, гляди, прийму,
А в нього десь там плями...

Друг — помилково у біді.
І ось Петро за свідка
У суд прийшов та до судді:
— Я з ним стрічався зрідка...

Сахавсь, одхрещувавсь Петро,
Хоч знав його з дитинства.
А друг робив йому добро,
Не ждав від нього свинства.

Та совість штовх Петра під бік:
«Ти ж боягуз, це зрада!
Скажи, що чесний чоловік...»
Так ні, в Петра ж посада!..

«Та я... не будь я керівним —
Я б не вагався й трішки,
Як у дитинстві, йшов би з ним
Хоч на край світу пішки...»

Сахно трусивсь, як цуценя
Десь перед звіром диким...

.
От що зробила та свиня
Із бідним чоловіком!

Дитячість мила всім завжди,
Та не керуйте нею.
Свині злякався — півбіди,
Біда — як став свинею.

1955

ПАТЯКАЛО
І ПОТАКАЙЛО

І то ж бувають у людей
Таланти дивовижні.
Петро Патякало — так цей
Години, дні і тижні

Все буде говорити вам
Про доблесть і про ваду.
І вір не вір його словам,
А збреше він до ладу.

І дуже часто ходить з ним
Дружок його Михайло,
Що був ізроду мовчазним —
Михайло Потакайло.

Язик Патякала — ого! —
Як норовисті коні —
І сам Патякало його
Не вдержить на припоні.

А Потакайлові — слова
Встигай перепускати.
Для того в нього й голова,
Немов гарбуз плескатий.

Петро завів про те, про се
Зі злом чи з добротою.
Ну, а Михайло — той на все
Киває головою,

Та так, що може бути конфуз,
Бо ще колись зірветься,

Додолу хряпне той гарбуз
І к бісу розіб'ється...

Патякало сказав, що він
Міг быть міністра зятем
І що коли б не він — Берлін
В боях не був би взятим.

І сипле вже як з рукава,
І вже таке торочить,
Що Потакайло лиш кива,
А інші всі регочуть.

Та тут Петро почервонів,
Бо враз опам'ятався:
Самого розбирає гнів,
Що так він забрехався.

На Потакайла він зирнув:
— Що ж ти мовчав, їй-богу?
Хоч за рукав би був смикнув
Чи наступив на ногу!

І аж засіпалось лице,
Так на Михайла грима.
Ну, а Михайло — той на це
Лиш знизує плечима...

На чий же нам схилитись бік?
А думка в нас така є:
Не менше шкодить від базік
І той, хто потакає.

1956

ПЕНЯ

Пригода ця була насправді,
Хоч вельми дивна взагалі.
На дівчину було податок
Накладено в однім селі.

І тож придумали служаки,—
(Такого ще не бачив світ),
Бо той податок за бездітність —
На дівчинку, якій... п'ять літ!

Ну, коли сталася помилка —
То виправте — і хай їй грець!
Ні, почалася тяганина,
Бо появился... папірець!

І фінагент — дебелий дядя —
Приходить мало не щодня
З тим папірцем: «Платіть негайно,
А не заплатите — пеня!»

Давно в сільраду і в фінвідділ
Пішла заява звідсіля:
«Як ухитрились ви податок
Нарахувати на маля?!»

Та фінагент — на цей раз жінка —
Нагадування знов несе:
«Платіть, а ні — пеня ростиме!»
Мовляв, положено — і все.

Її пішла. В Наталиної ж мами
Щось на душі важке й гірке:
— Пеня...— зітхнула.— Ти ж хоч знаєш,
Наталю, що воно таке?

— Аякже, знаю! — без запинки
Відповідає дошкільня: —
Як дядя був, то пень приходив,
А стала тьотя — то пеня!

1949

ЧИ З ГОЛОВАМИ БЮРОКРАТИ

Запитання дитяти

Зайшла сусідка до сусідки
І з щирим гнівом на лиці
Питає по́другу: — Ну звідки
Беруться в нас такі лю́дці?

Велася про чинушу мова,
Що дуже жінці тій допик:
— Та це ж людина безголова,
Хабарник він — не чоловік!

Усе це слухає хлопчина,
Що й до стола ще не доріс:
«Якщо без голови людина,
Де в неї вуха, очі, ніс?..»

І він підвів на маму очі:
— А як же слуха дядя той?
— Та він і слухати не хоче
Нікого, он який герой!

— А як він бачить? — глянув скося
Її кирпатенький синок.

— Та далі, синку, свого носа
Він і не бачить ні на крок!

— А як же дума безголовий? —
Питає маму під кінець.

— А думать не обов'язково,
Щоб підписати папірець...

— Що ж це за дядя? — їй хлопчина
(Він був з допитливих малят).

— Та казна й що це за людина...
Ну, одне слово, — бюрократ!..

1955

ТИТУСЯ-ЖАЛІБНИЦЯ

Тітуся Рая між кумась
Заговорила палко:

— Дали Шкуренкові п'ять літ,
А чоловіка й жалко.

Озвалась Варя: — Заслужив —
Не дінешся нікуди.—

А Рая: — У держави крав —
Хіба хто плакати буде?

Якби це він у дядька вкрав,
А це ж — як крапля в морі,
Держава не збідніє й так,
А чоловік у горі...

— А хто такий Шкуренко ваш? —
Спитали тьотю Раю.
— Чого він мій? Так чула я...
А де робив — не знаю...

— Це той Шкуренко,— ще одна
Втрутилась в суперечку,—
Що дитбудинок обікрав
У нашому містечку.

Враз тьотя Рая на лиці
Змінилась: — От халепа.
А я ще й стала співчувать
Йому, стара дурепа.

А він безчесний чоловік!
От паразит! Падлюка!!
Та в дитбудинку ж у тому
Живе моя онука!..

— От бачите, хапуга ваш
Не зглянувся, що дітки.
А ви — «якби це в дядька вкрав»,—
От вам і в дядька — в тітки!

.
Біда, що дехто співчува
Тим, що державне цуплять,
Аж поки на мозоль йому
На власний не наступлять.

1955

ПРО ДОЛЮ
ОДНОГО МОСТА

З читацького листа

Місток стояв і впав без сил,
Немов дідок похилий.
Ані настилу, ні перил,—
Самий лиш насип цілий.

На ноги б той місток звести —
Так ні,— чекати годі.
В обхід по твані треба йти
Машині і підводі.

Міст є межею двох полів,
Щось на зразок кордону.
І знає міст аж двох голів —
Того й того району.

Один говорить: — Це ж конфуз.
За це ще нас пропишуть.—
А другий каже: — Боягуз!
Міст можна й так залишить.

Як видно, перший голова
Боїться дуже преси.
А той сміється та кива:
— Дивак довготелесий,

Коли подумать, то воно —
Не тема для газети.
Про це писали вже давно
Сатирики-поети.

І вже їм нашого моста
Ніяк не можна гудить,
Бо вірже критик їм хвоста,
Як повторяться будуть...

Та це, сказати без зайвих слів,
Не можна й так залишити:
Не про моста, так про голів,
А все-таки напишуть!

1955

*СЛИМАКОВІ
ПРИНЦИПИ*

Я знаю, заздять мені люди:
«От висунувсь Кузьма Слимак!»
А я не б'ю себе у груди
І не кажу, що це не так.

Мені привільно жить на світі,
Бо я в контакті з усіма.
Мене тримають дружби ниті,
У мене й ворогів нема.

І видатні, й номенклатурні —
Для мене братія своя.
Лиш деякі вважають дурні,
Що буцім безпринципний я.

Та їх — до бісового тата,
Коли вони не вміють жить!
Іх, принципових, запитати
У мене аж язик свербить:

«Чи глупаки ви, чи наївні,
Чи вороги собі й сім'ї?»
Тим і тримаюсь я на рівні,
Що в мене принципи свої.

І їх нікому не змінити,
Бо знаю тезу я одну:
Не їв — ложок не будеш мити,—
Ходи собі, як лин по дну.

А то скажи про щось одверто,
А через рік чи два — біда:
Уже тебе буквально стерто,
Бо хтось тобі та пригада!

В житті ж бувають різні зміни,—
Було отак, а стало так.
«А йди-но, чули навіть стіни,
Що говорив колись Слимак».

«А розкажи нам, чоловіче,
А дай-но, голубе, одвіт...» —
Сам час на суд тебе покличе,
Так що немилий буде й світ.

Мовчу ж — і що кому до мене?
І вже не вскочу я в капкан.
Про мене що там хоч, Семене,
Аби, як кажуть, я Іван.

Хай модно це а чи не модно,
Старий начальник чи новий,
Хай віяння які завгодно,
А я правий. Завжди правий.

Питають щось — кажу: «Ми зважим,
Порадимось, чи так, чи ні».
Хороший вашим я і нашим,
Хороші і вони мені.

Мирон Ілліч і Яків Савич —
Запеклі давні вороги —
У мене стрілися віч-на-віч,
Мені обидва дороги.

Щоб не псувати іменини,
Вони лояльними були,
Всміхались навіть їх дружини
Й за Слимака вино пили.

Хе-хе! Між ними бій постійний,
А я винце із ними п'ю...
Отак роби — і ти спокійний
За себе й за свою сім'ю.

І п'ють на честь мою по штофу
Міцні напої та терпкі.
А ви ідіть хоч на Голгофу,
Як принципіві ви такі.

1956

ЩО ЗА ПТИЦІ?

Що воно ото за птиці —
Вільні всі в робочий час,
У містах, в самій столиці
Козиряють поміж нас?

Що воно то за персона
Йде Хрещатиком — гай-гай!
Ані пава, ні ворона —
Ну, папуга йде — та й край!

У фойе кіно стовбичить.
Плащ — зелене помело.
З пів-аршина хлястик — личить,
Мов корові те сідло.

Наче клоун той у цирку,—
Сині дудочки-штанці,
В тих штанцях він, наче циркуль,
Ще й з гирлигою в руці.

Це — Роман, синочок мамин.
Як-не-як, в медичний вуз
Він тримав торік екзамен,
Але стався з ним конфуз.

Понадіявсь на підмогу,
Дядь високих протеже.
Дяді дзвонять, б'ють тривогу,—
Провалився він уже.

У очах його зневага,
Йде, гугнить: — Бродяга я...—
Та бродяга не бродяга —
Трутень він біля роя.

— Хай сидить наш Рома дома,—
Добра мамочка жує,—
Можна жити й без диплома,
Поки папа й мама є...

І навіщо парту в школі
Він займав аж десять літ?
Не в заводі він, не в полі,—
Йде в життя, як пустоцвіт.

Одяг кольору папуги
Лопотить навстріч вітрам...
Із таких ростуть хапуги,
На такого — глянуть страм.

Річ не в тому, що на вітрі
Плащ крикливий шелестить,—
Справа в тому, що в макітрі
В нього вітер аж свистить.

1956

А МЕТА БУЛА НЕ ТА!

Колись, товариші, було,
Як їду із райкому
Чи то в містечко, чи в село —
То прямо, як додому.

На днях уже сім літ мине,
Як я у комсомолі.
Я прискіпучий, і мене
Бояться всі доволі.

Там хтось актив не сколотив
І з'їхав з аванпосту,
Там десь немає директив,
А там немає росту...

Мабуть, такий у мене дар —
Все бачу, що несправно...
Послав мене наш секретар
В один колгосп недавно.

— Там є чимало справжніх див!
Поїдь, товариш Голик!..—
І ось я їздив скрізь, ходив,—
Хоч би один недолік!

Хоч би хто внески не сплатив,
Чи був десь не на місці.
А то: весь колектив — актив,
І все кругом на двісті..

Ще скажуть: слабо підійшов
(А ти із ніг тут падай!).
Ну, як це хиб я не знайшов?
Хоч сядь оце й вигадуй!

Хай тут не я, а ви були б —
В райкомі буде подив:
«Сам Голик був... і раптом хиб
І він не познаходив!..»

В райком прибув я. Секретар
Суворо поглядає.
Мене аж кинуло у жар,
Зітхнув я: — Хиб... немає...

— То, кажеш, пошуки пусті.
І хиб немає, значить?
Отож і мав я на меті
Послать тебе, щоб у житті
Ти вчився й гарне бачить!

1951

НА СЛОВАХ
УСЕ ЧУДОВО

Гострий наш Федько на слово,
Всіх поб'є в артілі.

На словах усе чудово,
Але як на ділі?

О, він з чистою душею!
Що йому там нидіть?

Робить так, що за лежнею
Ніколи й посидіть.

А коли Федько приходить
На колгоспні збори,

Ох же «критику наводить»,—
Всіх бере «у шори».

Так би вік витать Федькові
Попід небесами.

Та нічого, що в промові
В будь-якій — те саме.

Як взяла ж його Лукія —
Червонів він густо:

— Е, так то про буряки я,
Нині ж про капусту!..

— Про капусту,— тільки пусто..
Що тобі — невтримка?

Нате й мій глек на капусту,
Щоб і я був Химка!

1950

ЗАКОХАННИЙ

В клубі Ваня Говоруха,
Культосвітній працівник,
Закохавсь по самі вуха
У Галину Боровик.

Та любив дівчину згідно
Правил власного життя.
Чи ж зітхать, мовляв, солідно,
Розкривати почуття?

Бути більш як півгодини
На побаченні не слід.
І тому він до Галини
Був у пристрасті як лід.

Досить стримано дав слово,
Що, мовляв, у парку жди:
— Буду там обов'язково,
Пунктуальний я завжди...

Вийшла, вийшла дівчинонька,
Стала в парку, при вербі.
«Де ж це мій затятий шпонька?» —
Посміхнулася собі.

А на другий вечір, гнівна,
З ним зустрілась: — В чому річ?
— Та причина об'єктивна —
Засідали цілу ніч...

Тут як випалить дівчина:
— Ось що, голубе ти мій,
Об'єктивна ти причина,
І заходить не смій!

В небі місяць сяє мрійно,
Тихі верби шу-шу-шу...
— Ну, так, мила, офіційно
Вийти заміж я прошу...

І хотів обнять смагляву,
А вона, немов на зло:
— Ні, подай мені заяву,
Офіційно щоб було!..

1952

ДІВЧИНА МОЄЇ МРІЇ

Розповідь студента

Кажуть люди: любов підносить.
І мене піднесла була.
Ну, а потім сказала: досить,
Навіть сорому завдала.

А зустрів же таку, як мріяв,
Ту зустрів я, що нею снів...
Ой, навіщо весняний Київ
Мою мрію тоді здійснив?

Не іду, а лечу на крилах
І конспектів уже не вчу.
До чорнявих до кісок милих
На побачення я лечу.

Кинув к бісу товстенний опус,
В голові цілий день не те.
У повнісінький сів автобус,
Давлять боки, та це — пусте...

— Що ти, дочко, спишиш: хай спершу
Дама сяде,— гука старик.
— А чого ти роззявив вершу? —
Хтось підняв на старого крик.

— І яка вона в тебе дама?
Це не дама — стара карга.—
І така розігралась драма,
Що мені мій сусід морга:

— Де беруться такі тигриці?
Ще ж і миле яке лице...
Ох, і сняться ж комусь кисліці,
Та не зна, проти чого це!

Я завмер — стид і страм на людях! —
Та чому,— мій сусід не зна.
Тільки чую: у мене в грудях
Обірвалося щось — вона!

Гнучий стан, ніжно-білі руки,
На обличчі усмішка зла.
І ті коси, як дві гадюки,
Промайнули. Вона — зійшла.

Я сиджу, не подавши виду...
Де беруться подібні? Де?!
Ні, я далі, я далі їду!
Хай тепер хоч до ранку жде.

Так оце я таку тигрицю
Полюбив, нею марив, снів?
Як же добре, що ту кисліцю
Своєчасно я розкусив!

1956

ВИДЮЩИЙ КРИТИК

Ну, як його?.. Не Потайнюк...
Потайко? Ні... Ну, той, що критик!
Та ні — не кандидат наук,
А псевдопильності він злиток,

Що все шукає на шляху
Неточних тверджень і невірних,
Що вміє роздувать блоху
До розмірів до слонотвірних.

Що от, бува, як ви йдете,
Він обережно вас підкличе.
— У вашім творі... щось не те...—
До вас шепоче таємниче.

Розгляне книгу чи статтю
Крізь грані щербленої призми
І ле, як дьогтем у кутю,
Що в вас там хиби, навіть... «ізми».

І з цим підходить він до всіх.
Що не кажи — він геній суший.
Бо так виходить, мов на гріх,
Що всі сліпі, а він видющий.

В цілого колективу «зрив»
Знайшов, писнув заяву з ходу...
А що в житті він утвердив?
Нову підсиджування моду?!

Чи він опіксь на молоці
І все життя на воду студить?
Ні, як і всі слизькі люді,
Він просто звик усім паскудить!

1955

НАПРОЛОМ

Редактор віршів не схвалив
В однім товстім журналі.
А що ж поет? Чоло схилив?
О ні! Він діяв далі.

«Якби з редакторами всяк
Погоджувався здуру,
То чорта з два, мабуть би, так
Проліз в літературу.

Затиснуть можна, хоч утни
Ти архігеніально.
Та мусять діяти вони
Лише ко-ле-гі-ально!..»

Закреслив назву «Над Дніпром» —
Ні, носа, брат, не вішай! —
І озаглавив: «Напролом» —
Цикл ніби вже й сильніший.

Всю редколегію із ним
Днів три (усім на подив),
Немов з листом із обхідним,
Сумлінно він обходив.

Окремо кожного схиляв,
Вклоняючись доземно.
А той читав та відхиляв,
Звичайно, дуже чемно...

Робить поетові прорив?
Та не було б потреби,
Якби в поета говорив
Вірш кожен сам за себе...

Хай автор циклу «Напролом»
Одне запам'ятає:
Той ходить з обхідним листом,
Хто... звідкись вибуває!

1956

РОЖЕВА МРІЯ

У Андрія Криворучка
Є чорнило й авторучка,
Туфлі є — широкий рант —
І талант. Який талант!

Циклом вірші вийшли з друку!
Це не жарти. Це — труди.
Чи не кинути науку?
Ради музи. Назавжди.

В юридичнім інституті?
Він? Який же він юрист?
Він, по суті, на розпутті —
В нього зовсім інший хист!

Він стоїть біля порога
Слави. Як-не-як — співець!
Навіть знає вже дорогу
В «знаменитий» погрібець.

Та хіба померкнуть згадкам:
Цокавсь тут сам Ікс із ним,
Ще й сплатив за все (порядком
Допомоги молодим!).

В Криворучка фоліантів
Ще нема, та вже тепер
Є листи — літконсультантів
Усього СРСР!

Зиму він над білим клаптем
Творчі труднощі долав...
Аж тут сесія. І раптом —
Трьох він іспитів не склав.

Мов на зло, й з газет відмова:
«Вірш слабкий...» (А ждав похвал).
І з журналу — два-три слова:
«Вірш не йде...» І тут провал!

Скрізь відчулось: недоучка.
Все на волю хвиль пустив.
От і вийшло — Криворучко
Шилом патоки вхопив!

Так дійшла рожева мрія
До печального кінця.
Бо не вийшло із Андрія
Ні юриста, ні співця.

1952

*ЯК РУДАНСЬКОГО
СКОРОТИЛИ
ПО ШТАТУ...*

Знає весь «Райкудкудак»,
Дуже добре знає:
Іхній зав Панас Мудрак
Випить полюбляє.

Був недавно ювілей
В цім «Райкудкудаці».
Скільки там було людей,
Вславлених у праці!

Пив шампанське весь актив,
Бризки — аж до стелі.
А Мудрак за всіх жлуктив
Пунші та коктейлі.

Доливав до коньяку
І лікери, й вина.
— Ти б туди ще дьогтику,—
Морщилась дружина.

— Цить, бо ти, як кулет,
Так і строчиш всюди,
Мій псуєш авторитет,
А навколо ж люди...

Жінка: — Годі пить... Облиш! —
Він їй: — Тихше, Ніна! —
І пішло: «Шумел камыш...»,
«Ой цветет каліна...»

Вздрів на другий день Мудрак
Шарж у стінгазеті.
І себе відчув він так,
Наче на багнеті.

На малюнку — чоловік
Має вигляд бочки:
В горло йде смоли потік,
А під цим — рядочки:

«Раз на мові ксьондз казав:
— Не впивайтесь, люди!

На тім світі вам смола
Замість вина буде...»

Спив їден смоли: «Гірка!..
А все ж не тужити:
Як втягнеться чоловік,
То й те буде пити!..»

— Що за натяк? — мовив зав.—
Випад хуліганський! —
І під віршем прочитав
Підпис — С. Руданський.

Виклика Мудрак Панас
Секретарку Стеху:
— Хто Руданський тут у нас?
Із якого цеху?

Об'явився віршомаз!
К бісовому тату!
Завтра ж вивісьте наказ —
Скоротить по штату!..

1960

ЧУДЕСА

Фейлетон

Раз якийсь лист прийшов до «Перця» —
Що є в решетах чудеса:
Державне — ллється, як з відерця,
Мов дощик сіють небеса.

Про голову райвиконкому
В листі були їдкі слова.
Ви запитаєте, у чому
Тут річ? При чім тут голова?

Щоб з'ясувати швидше справу,
Дива розкрити низові,
Послухайте, яку заяву
Вручив секретар голові:

«До голови райвику Дзюби.
(Ага! Це пише Федір Квас!)

Заява

Цим прохаю вас
Державним коштом вставить зуби,
Бо вісім літ у заготскоті

Незмінно я пропрацював
І власні зуби потеряв
Я на державній цій роботі.
Не відмовте, прошу вас.

Федір Квас».

Лиш трапила заява в руки
Секретаря Павла Сови,
Він, позіхаючи від скуки,
Спитав самого голови:

— Що, на засідання виносить?
— Та ні, лиш протокол склади:
Повістка денна... що він просить...
І рішення, як і завжди.

І голова присів на лаву
І до паперу погляд звів.
— Пиши: «Розглянувши заяву
Такого-то про стан зубів,

І перевіркою на місці
Установивши в акурат
Пошкодження на сто, чи двісті,
Чи там процентів п'ятдесят,

І визнавши, як факт наявний,
За станом зношених зубів,
Що на роботі він державній
Їх передчасно загубив,

Постановили: зуби вставить...»
Все записав? То не спіши —
Пиши: «Все коштами держави.
І зуби золоті», — пиши.

А в здоровідділ — до Берези
І в райфінвідділ — до Куті
Вказівку: «Вставити протези,
І оплатити — золоті...»

І зуби вставили. Від серця.
Ще й замочили. Чудеса!
Державне — ллється, як з відерця,
Мов дощик сіють небеса...

.

Тим, хто подібну щедрість має,
Я й присвятив замість статті
Цей фейлетон. Бо ще буває,
Буває ще таке в житті!

1960

ПОНАДІЯЛИСЬ

Кажуть, вади є в бригади
Будівничої?
Та хіба то тільки вади —
Кепські звичаї!

Тесля в дядька зремонтує
На ось стілечки,
А хазяйка приготує
Ще й горілочки...

Кожен майстра пригощає,
Заохочує.
День він лутку приганяє,
П'ять — замочує.

А в колгоспі ставлять крайкі
Строки з кривлями:
— Мусим вкрити корівні, стайні
До зимівлі ми!

Але теслі тешуть дома
В Чалих, в Мельників
(Спритність тут усім відома
Будівельників!).

«Ще коли,— мовляв,— морози!
Осінь радує:
Непогані ще прогнози
Йдуть по радіо!»

Невтямки, чим діло пахне,—
Хлопцям радісно!
Але тут мороз як трахне
Півстаградусно!..

(Вірно в радіо погода
Об'являється,
Та буває, що природа
«Помиляється»!)

Вкрити дах не мають змоги,
Й місяць роблячи.
Примерзає до підлоги
Хвіст коров'ячий.

1957

«ЛЮЛІ, СИНОЧКУ...»

Мовила жінка до чоловіка:
— Свято надходить, Семене.
«Шити-білити, завтра великдень»,—
Так оце зараз і в мене!

Я оце Лесика погодувала,
Вклала його у коляску.
Йди з ним у сквер,
а я з'їжджу на ринок...
Добре? Зроби таку ласку!

— Ла-а-дно...—
Пристукнув за нею він двері.
Став і потилицю чуха:
«Як же одразу я не додумавсь?
От головешка, два вуха!

Зно́сить коляску згори та нагору?
Тож ізварила макітра!
Хай собі Лесик поспить на балконі!
Зовсім не гірше повітря!»

Так і зробив він. Вивіз коляску.
(Чи не для того й балкони?)
Днина груднева свіжа, морозна,—
Всюди самі тобі йони!

«Люлі, синочку, наче в садочку...» —
Тато приспівує басом...
Тихо, навшпиньки йде із балкона —
Спи, а татуньо тим часом...

Спить дитина так, що ну!
Сон міцний в малого.
Татко радий — щодо сну
Хлопчик весь у нього...

Та сонненьке в пелюшках
Наловило рибки.
Плаче бідний той дітлах,
Пнеться стати дибки...

Люди чують унизу —
Щось-бо хлипа наче...
Леле, явно поблизу
Десь дитина плаче!

Хтось гукає: — Онде... Он!
— Де?
— Та он... будь ласка:
Проти скверика балкон!..
Голуба коляска...

А батьки ж... Дорослі де?
Чверть... і півгодини —
Та ніхто із них не йде
З хати до дитини.

В дім юнак побіг. Дзвонив,
Стукав їм у двері —
Теж ніхто не відчинив...
Люд зібрався в сквері.

Хтось порадив телефон —
Викликать пожежну
Й по драбині на балкон
Лізти обережно...

— Ні, в швидку... нуль-три дзвони! —
Крикнув дід похилий.—
Мо', почаділи вони?
Досі б відчинили!

Гамір... Зойки... Співчуття...
Вся юрба в тривозі:
— Аж заходиться дитя...
Змерзне ж на морозі...

Раптом визвався в юрбі
Сміливий хлопчага.
І вже лізе по трубі
Юний молодчага.

Цей би, мабуть, досягнув
І до піднебесся.
О, вже руки простягнув
До малого Леся.

Ось уже його схопив,
Вдерся до кімнати.
А там... батечко хропе,
Хоч коти гармати...

1962

ПОЛЮВАННЯ
З МАКОГОНОМ...

Із мисливських секретів

Ах, яка це пора золота —
Полювання! І манить, і кличе...
Навіть жінка тебе не пита:
«Ти куди це зібравсь, чоловіче?»

І Данило Дупло спорядивсь.
І бере вже його нетерплячка.
Чисто виголивсь, причепурились,—
Ось що робить та бісова качка!

Він з рушницею з двору спішить,
Десь там бродить лісами, лугами.
А додому звідтіль не біжить,
А насилу петляє ногами...

Качку кине дружині мерщій:
— На, скуби... Знову, бачиш, удача! —
Щось свербіло спитатися їй,
Та була вона жінка терпляча...

І нічого, бува, не несе,
Крім рушниці в чохлі та підсумка.
Він дружині й про те, і про се,
А в дружини з'явилася думка:

«Як це він у качок там ціля
Із своєї рушниці нової
І яким це він чином стріля,
Коли цілі в підсумку набої?»

І рушницю з-над ліжка зніма,
Поки дома Данила немає,

Витягає з чохла тайкома,
А туди макогона вкладає.

А щоб важче було, то кладе
На додачу ще й гирю добрячу.
І вже зорьки ранкової жде,
Чоловікову знаючи вдачу...

Дочекався і він. За чохла
(Манить зорька ранкова Данила!).
Жінка хліба і сала дала,
Любо-мило його спорядила...

Дві доби чоловік полював —
Не легкі ті мисливські походи!
А прийшовши, трофеї поклав,
Ще й розказує жінці пригоди:

— Уявляєш, біжу через ліс
І — в засаду. Летять з-понад лугу.
Бах! — І ось тобі качку й приніс.
Був торохнув на озері й другу,

Та на воду пішла й... запливла...—
І стоїть він святий, мов ікона.
А дружина мерщій до чохла
І виймає звідтіль... макогона!

Та очима сердитими блись:
— Чим ти, іроде, бив із засади?
А на шиї то що? Подивись! —
А там слід... від губної помади...

Що вже далі між ними було,
Знають стіни лиш їхньої хати.
Як себе почував цей Дупло —
Ні сказати, ні пером описати.

Тільки кажуть, що звідтоді він
Не ходив уже більше на птицю.
Вплинув так замашний макогін,
Що продав уже к бісу й рушницю.

1960

НАЧИТАНИЙ СПІНІНГІСТ

Рибальська усмішка

Чи не доводилось вам, друзі,
В селі чи десь край міста
Стрічать біля ріки на лузі
Рибалку-спінінгіста?

Увесь обвішаний снастями
(На трьох було б їх досить),
Він закидає до нестями,
Неначе сіно косить.

В зелено-сірих шароварах,
Ось він, як на портреті:
Від сонця — в темних окулярах,
У синьому береті.

Література в нього всяка
Набита у торбину:
Як мусить риба йти на гака,
А як — у ятерину.

І все він знає, мов абетку,—
Як і ловить, і смажить.
Взяв навіть безміна-рулетку,
Щоб рибу змірять, зважить.

Закине, петлі півгодини
З катушки помотає,
А потім спінінга відкине,
Посібника читає:

«Коли почепиться велика —
Завбачуйте помилку:
Тетти не кваптесь, хай посмілка, —
Слід попустити жилку».

І ледве встиг сприйняти пораду,
Дохідливу і просту,
Коли на річці щось позаду
Як плюсне біля мосту.

Схопивсь та кидь блешню спрожогу —
Аж свиснула в польоті,
Понад стовпами, на дорогу —
Ї гойдається на дроті.

І хлоп'яків, як цяцька, вабить,
Навколо дяді скачуть:
— То, дя', щасливе місце, мабуть,
Рішили ви позначить?

А дядя, змірявши очима
Малечу ту бідову,
Взяв блешню з сумки за плечима
І закидає знову.

Блешня летіла неохоче,
Та булькнула до діла:
В руках він чує — щось тріпоче;
Аж жилка забриніла.

Взяло! Взяло! Крути несхибно!
Ах, просто молодчага!
Та він читав, що тут потрібна
Спортивна рівновага.

Так, так, він має на увазі,
Що автор десь маститий
Писав, що «у подібнім разі
Слід жилку попустити»...

І тут як затрудило в руки.
Бух!..— шука робить «свічку» —
І вже ні спінінга, ні шуки —
Усе пішло у річку.

Об землю збóла кидь (не шапку,
А свій отой беретик).
Він був — над «і» поставим крапку —
Рибалка-теоретик...

Усе, що сталося, це — наука:
Він час і снасті губить.
Аж виявляється — і шука
Начотчиків не любить!

1959

МЕРЦІ

Сатирична поема

Справляти рано панахиду
По них. Ми знаєм цих людців,
Часом благопристойних з виду,
Оцих живучих ще мерців.

Звичайний день. Життя кипить
 В кіно, в книгарні, в булочній...
 Де слід, міліція не спить,
 І рух нормальний вуличний.

З футболу йдуть неподалік
 Ще збуджені, схвильовані
 Болільники. Машин потік
 З людської рветься повені.

Василь Рваченко не в юрбі,—
 Своему вірний звичаю,
 Тихенько збоку йде собі
 Ходою мандрівничою.

«Ех,— дума,— в Крим гайнуть було б —
 Вояж... на пляж... під пальми...»
 А біля нього «Волга» стоп!
 Аж скреготнула гальмами.

Моргає П'явка від керма
 І пропонує чемно:
 — Сідай, машина — не тюрма,
 У ній сидить приємно...

І мчить Василь Рваченко-Рвач
 Із приятелем добрим.
 І сонце котиться, як м'яч,
 Загилений над обрієм.

В машині двоє їх сидить,
 Вони — немов два братики.
 Про що їм довго говорять?
 Все ясно з жесту, з натяку.

Милується з віконця Рвач
Алеями зеленими.
А П'явка увімкнув приймач:
— О, знов про з'їзди, пленуми!

Ач, як шерстити узялись...
Будь на всі боки навченим!..—
Єхидно губи розтяглись
Під носиком під П'явчиним.

— Да-а! Стиль твій, голубе, відмер,
Така-то, брат, штуковина.
Чортяча публіка тепер
Занадто метикована!

Обдумуй пильно кожен хід.
Живемо раз — не вічні ми.
В космічну еру діять слід
Масштабами космічними.

Та й Міма прагне широти.
Не їй сидіти квочкою
Із кустарем таким, як ти,
Нещасним одиночкою.

Учися в Жори, у Мошка,—
Все П'явка заохочує,—
Він тонко діє, спідтишка,
Валютою ворочає...

Він, як досвідчений водій,
Всі рифи знає підводні...
Да, він тебе на хутір свій
Запрошує сьогодні...

В Мошка походилися гості
 (На інструктаж він їх збирав).
 А люди теж були не прості,—
 Тут кожен — туз, вершитель справ.

З'явився П'явка з Головшкіри.
 Такого вшанувать не гріх:
 Любив патякати без міри,
 А таємниці всі беріг.

Постава звивиста у П'явки,
 Хитрющі очі — блись та блись.
 І навіть губи, мов дві п'явки,
 Під гострим носиком зійшлись.

А ось Цупович з Головбази.
 Цей жмикрут теж прибув сюди.
 (Між іншим, він якось два рази
 Рваченка виручив з біди).

Для нього всякий рух — робота.
 Він рухи полюбляв одні:
 Лиш до кишені і до рота,
 Бо інші — надто вже нудні...

І розкохав він габарити,
 Як у йоркшира-кабана.
 Та вмів без промаху робити
 Тонкі гешефти, сатана!

А он Лакуза... Вгору пнеться
 Рідке волоссячко руде.
 То — зух... Працює він, здається,
 Десь у торгівлі чи й ніде.

Ось на подвір'ї, у кутку зеленім,
Почувся гам... і тихо знов кругом...
То над басейном всілася під кленом
Компанія за ломберним столом,

А сіли в преферанс — не буде впину.
Мошко півголий, як на пляжі в Сочі.
Масний загривок. Жир повзе на спину,
Пливе на голову,
Аж заливає очі.

Без сорочок сидять Лакуза, П'явка
І сам Лопух (поважний гість, маститий!).
Рвачу шепнули: «Це на нього ставка,
В цій грі потрібно гостя підмастити».

Рваченко бачив, що по складу карт
Мошкові рипатись не варт.
А він все ліз, навмисне ліз
І наривався на реміз.

Партнери діяли уміло
І грали так, як вимагає діло:
На крупній грі до Лопуха не лізуть,
А на дрібній давай його ремізять.

І що той інтерес картярського стола?
Тут значно вища в них мета була!

Так делікатно гостеві без шуму
Підсунули кругленьку суму.

В подібних випадках скупитись годі,—
Лопух їм може стати у пригоді.

Поїхав задоволений Лопух:
«Таки я виграв! От я зух так зух!»

І не гадав собі оцей бундючний туз,
Що вже по шию у багно загруз.

Сміявсь Мошко з друзками:

— Ха-ха-ха!

Ми виграли в самого Лопуха!..
І завели в цю літню пору пісню
На radoщах свою веселу пісню:

ХВАЛА РОЗЗЯВАМ

Дихається нам на повні груди,

Ха-ха!

Поки є на світі добрі люди,

Ха-ха!

Де сидять роззяви, гави,
Добре йтимуть наші справи,—
Нічого боятися гріха,

Ха-ха!

Хай щастить роззявам мати владу,

Ха-ха!

Зберігати много літ посаду,

Ха-ха!

Ми з пошаною й любов'ю
Будем пить за їх здоров'я,
Хай минає доля нас лиха,

Ха-ха!

А після рому, після чаю
Мошко одвів Рваченка вбік:
— Давно я, друже, примічаю,
Що ти надійний чоловік.

А раз надійний, плюс кмітливий,
То збудеш нам товарчик лівий...

Якщо розв'яжеш цю задачу,
Моя тобі хвала і честь.
Вважай, в кишені маєш дачу...—
І той сказав Мошкові:
— Єсть!

IV

Рваченко йде, мов чорна хмара.
Бо жінка знов, як грім з небес,
Накинулась... Ах, ця Варвара —
Незгірше за обехеес.

Є в нього Мімочка... Марія —
Ото жона... Кругом сповна!
Та це ж не жєнщина, а мрія,—
Для нього створена вона!

Людські жінки... Та з них нікому
Немає діла до куліс:
Аби для неї лиш додому
Що-небудь під пахвою ніс!

Ой жінко, горе мені, горе...
Аж на душі, бува, шкребе...
Як жаль, що в тебе серце хворе,
А то провчив би я тебе...

Ну й прискіпучу має вдачу!
Тримайся краще віддалік...
І вже тепер на власну дачу
Від суєти й від жінки втік.

Повітря пахощами ллється.
Дрімає він у гамаку.
Аж сниться — хтось за ним женеться
Й зозуля на суку: — Ку-ку!..

І раптом тут його зловили.
В хурдигу стежка навпростець.
Хотів тікати — немає сили...
Й нема дружків... Невже капець?

Де не візьмись Цупович, П'явка
(Це ж виручальники — ого!) —
Один пищить, а другий нявка —
Кричать: — Не знаємо його!

Адвокатура, оборона
Уже не витягне... Пропав!
«Ні, я не винен...» А ворона
Із берестини: — Крав, крав, крав!

Й старих гешефтів не забули...
Лежить Рвачу далека путь...
— Зозуле,— зойкнув він,— зозуле,
А скільки літ мені дадуть?

Зозуля ж та із осокура
Вже визначає на суку
Рішучим тоном прокурора:
— Ку-ку, ку-ку, ку-ку, ку-ку!..

І кожне те «ку-ку» — мов куля,
З-під ніг пливе йому земля...
І він прокинувся: «Зозуля?
У пізнім серпні? Звідкіля?..»

Здригнувсь, мов справді десь погоня.
Сховатись би в глухіший кут..

Чи одуд крикнув, чи спросоння
В макітрі стука:
— Тут він, тут!..

V

Поштар ввійшов у дачну браму
І перебив його думки,
Вручив Рвачеві телеграму,
Той розгортає — від дочки:

«Негайно приїжджай. Галина».
І телеграму розгляда:
«У чому річ? Яка причина?..»
І вже відчув — якась біда...

* * *

Не зна Рваченко, в чому справа,
Та в п'яти вскочила душа.
І він, мов кролик до удава,
До свого дому поспіша.

А через чорний хід надвечір
В будинок шухнув, ніби в льох.
Хтось раптом хап його за плечі,
А в нього в грудях тільки — тьох!

«Ну, так і є... — тіпнувсь хапуга.—
Засада... хто зна й відкіля...»
Коли це власний його псюга
Сплигнув, здоровий, як теля.

— Це ти, Пірате? Геть ізвідси!
Перелякав, бодай би здох...—
Угору піднялись по східцях
І до квартири йдуть удвох.

Дочка в сльозах: — Померла мама... —
А Рвачик: — Фу ти... — їй не в тон.—
Так налякала телеграма...
Та ще такий дурацький сон...

Да, Галю, ми зазнали втрати...
Страждає людство від хвороб...—
Іде до другої кімнати,
Покійницю цілує в лоб.

Ось відійшов і знов зітхає
(Але од серця одлягло):
«Один хіба лиш бог те знає,
Як важко разом нам було...

Було все зовні мирним, тихим,
Бувало з горем і з добром.
Але не поминать же лихом,—
Хай буде їй земля пером...»

До загсу вирушив спокійно,
Проживши з нею віку чверть.
І, здавши паспорт на покійну,
Одержав довідку про смерть...

VI

На стіні в кімнаті
Старовинний килим,
На підлозі білий
Розпластавсь ведмідь.

Міма тут сьогодні
Стрінеться із милим,
Міма перед люстром
Другий день сидить.

Наліпила вії,
Щоб додати вроди.
Косметичка з нею
Поралась півдня.
«Що, мовляв, чекати
Милостей в природи?
Взяти їх у неї —
Наше завдання!»

Зачіску зробила,
Склала губи в бантик
І щокам рум'янцю
Саме додає.
Кофта із нейлону,
На руках брильянти,
А на шиї сєє
Дороге кольє...

Лиш одна у неї
У житті обида,
Все життя діймає
Батьківська біда:
Йде по документах
Скрізь вона як Гнида,
Але всім доводить,
Що вона Гніда́.

Мімочка щаслива:
Та для неї навіть
Це вже не проблема —
Ще часок промчить,—
В загс сьогодні підуть,
Загс і це поправить.
Ах! «Мадам Рваченко!» —
Все-таки звучить.

Ось прийшов і Васька,
Як нова копійка.
Ходить вихилясом,
Все жартує: — Так-с...—
Виструнчивсь картинно
З жестом парубійка:
— Ну, душа любезна,
Ви готові в загс?

— Ах, не сумлівайтесь
В вашій нареченій.
Ви жених, сказати би,
Прямо перший сорт! —
Васька з реверансом
Руку до кишені:
— Ось вам, моє серце,
Ось вам мій пачпóрт!

Узяла манірно,
Уп'яла очиці,
Тільки ж розгорнула:
— Матінко моя! —
Стали в неї очі
Вбільшки, як кисллиці.
Васька глядь у паспорт —
Жінчине ім'я.

Стишився одразу,
Мов забракло сили,
Стрепенувсь, неначе
Полохливий птах:
Паспорт його в загсі
З сургучем прошили,
Жінчин же лишився
В нього на руках.

VII

Тепер в Мошка підручним Рвачик.
Стиль — той, що треба. Діло йде!
Тож до колег є сто балачок,
І він друзяк у гості жде.

Втекла в гуртожиток Галина
(Вся в матінку — не дивина!),
Лиш Міма — подруга єдина.
І тут хазяйкою вона.

Розумна жінка, їй же богу,
Без загсу згодилася в дім.
Тепер обоє мають змогу
Пожить, як до вподоби їм.

Із Головшкіри, Головбази
Прийшли цуповичі, п'явки...
Як на підбір, такі пролази,
Що чесним навіть невтямки.

Свою відчувши тимчасовість
В житті радянським, чуждїм зла,
Ладні б сто раз продати совість,
Якби вона у них була.

Бо тільки золоту підвладні,
Мільйони їм стоять в очах
(Заведено книжки ошадні
В усіх столицях і містах!).

Ну, одне слово, троглодити
З тієї публіки, котра...
Та що там довго говорити?..
В хурдизі їм сидить пора!

Так ні, ідуть сідають до столу,
Нема ж — Лакузи і Мошка.
Включив Рваченко радіолу —
Чекає шефа і дружка.

Цупович буркнув: — Дуже схоже,—
Не прийдуть...

— Не кажи мені,—
Рвач підморгнув,— спізнитись можуть,
А не прийти — ото вже ні.

В Мошка є пильна справа, братця!
Болільник,— усміхнувся Рвач,—
Учора ІЛом-вісімнадцять
В Одесу фугонув на матч.

І вже дзвонив мені з Одеси —
«Діла ол райт! Діла зер гут!» —
Летить додому на АН-десять
І неодмінно буде тут!

А на столі коньяк, горілка.
Годинник цокає, біжить.
Підказує кваплива стрілка:
Спіши пожить, спіши пожить...

— Ну,— кличе Васька,— друзі милі,
Без шефа почнемо обід:
Він сам казав, що в путнім ділі
Ніколи зволікать не слід.

І до дружків моргнув надійних:
— Ми ще закрутимо дива.
А я безпачпортний... покійник..
Лафа! Дістануть чорта з два!

І хоч душа його в мерзоті,—
У домі все блищить, нове.
Зирнув Цупович — все у злоті:
«Дивися,— мрець, а як живе!»

А П'явка встав: — За дружбу наську
Давайте вип'ємо, мужі!
— П'ємо за праведника Ваську!
— За упокой його душі!

Смакують балики, омари,
Гукають голосно сп'яна,
Що Васі Мімочка до пари,
Що прямо душечка вона.

Цупович цмокнув: — Ваша Міма —
Це ж просто театральна прима!..

А гості в п'яній лихоманці
Випендрюються в дикім танці:

— Ой, лопнув обруч..
Нас не візьмеш голіруч!..

Хильнув солідну П'явка дозу
І став у диригентську позу:

— Чого повішали носи?
Ану, підтягуйте, баси!

І хором дружно, як могли,
Свою ліричну затягли:

ПІСНЯ ПРО ЛЮБОВ

Щоб робити комбінації,
Треба мати хист.
Шелестять нам асигнації,
Як осінній лист...

Гроші, гроші, як вас не любити!

Гроші — благодать:

Можна все за вас купити,

Можна все продати!..

VIII

Потім знов коньяк, і риба,

І свинина під хрін...

А стривайте — хто то диба?

Сам Лакуза Лаврін!

Хоч уже й спізнався Лакуза —

Не біда, не біда.

Ноги он поперед пуза

Викида, викида...

Жир ледь-ледь не присне з холки...

А в'юнкий, наче гад.

І пролізе в вушко голки —

І туди... і назад!..

У гостей на лицах подив:

«А Мошко ж, мовляв, де?»

— До Мошка оце заходив...

— То чого ж він не йде?

Деь лежить, прибувши з «біржі»?

Лапу ссе, як ведмідь?

— Не лежить, а значно гірше,—

Він... сидить... Да, сидить!

Був в Одесі і попутно

Обробляв там дільце...

Там його хтось і попугав,

Затягнув у сильце...

Ех, мотав-то спритно й строго
У клубочок мотки...
Братці... тягнуться ж до нього
Всі нитки... всі нитки!

Отакого — і заштопать!
Нас тоді й поготів,—
Адже він і нас потопить,
Як котів... як котів!

* * *

Запала тиша у світлиці,
Неначе вимер цілий дім.
Тремтіли в нім хапуги ниці:
Як бути? Що робити їм?

Гукає П'явка: — Падать духом?!
Та ще ж на світі є Лопух!..—
Лакуза ж лиш пошкріб за вухом:
— Якби ж... А то й Лопух — попух.

Цупович зиркнув з диким жахом,
Крутнувся спійманим в'юном,
Та враз укляк... і тут запахло
Уже не тільки коньяком...

Рваченко до хазяйки дому:
— Ей, дай-но щось ковтнуть мерщій!..—
Вона йому піднесла рому,
Він — уклонився чемно їй:

— Мерсі!..—
Та цокотіли зуби
Й дрижала чарка у руці.—
Мерсі... Мерсі...— тремтіли губи,
А чулося: — Мерці... Мерці...

ВІНОК
НА МОГИЛИ ЛУКАВОЛИЦИХ —
ХАПУГ, СЕБЕЛЮБЦІВ
ТА ІНШИХ НИЦИХ

I

А я вінок із будяків сплету
І покладу тим ницим на могили,
Що в лаврах часом по землі ходили,
Що й нині ще сквернять її, святу.

Вінок з чортополоху покладу,
Бо заслужили, дбаючи щосили,
Аби поменше напинати жили,
А лиш підметки рвати на ходу.

Полив'яна сатира глазурова
Ім до смаку, бо не чіпає їх,
Самих від того розбирає сміх.

«Ми сміємось, ми — публіка здорова!»
А їх чесать би деркачем не гріх.
На них би Гоголя та Салтикова!

II

На них би Гоголя та Салтикова!
Беззубий сміх шанує й бюрократ,
Бо він йому миліший устократ,
Ніж усмішка вишнева гострослова!

Квітучий. Репутація зразкова.
Рукою водить — діло йде на лад:
Усе за нього робить апарат,—
Бо під його началом установа.

З'явиться зволить, як високий гість,—
Поява врешті й не обов'язкова,—
Та не забуде про свою користь.

Хотіли знять — була вже навіть мова! —
«А Васька — знову ж —

слухає та їсть!...» —

Ми добре знаємо байки Крилова!

III

Ми добре знаємо байки Крилова,
Ще й Глібовим розцвічуєм весь час,
І весь класичний гумору запас
Вживаємо красиво і до слова.

А дурість патентована ослова
Спокійно процвітає серед нас.
Якщо і є тупиця «в гущі мас» —
Хіба для нас картина ця типова?

Навіщо голову чіпать пусту?
Таж не вона в житті всьому основа!
Зачепиш — в очі полетить полова.

Адже сягнувши гордо в висоту,
Тупої пилки уника діброва.
Та бур'яни, на жаль, ще є в саду.

IV

Та бур'яни, на жаль, ще є в саду,
І тут же зветься вулиця — Квітуца.
Отак, коли бує цвітом круча,
Згори не зразу видно мілкоту.

Дрібне ховається за буйноту,—
Адже інакше — гибель неминуца,

Бо скосить криця гостра та блисуча,
Утне йому житуху золоту.

Замість купатися в промінні вранці,
Побачить смагу на листках біду.
На вітрі труситься у лихоманці,

Пуска з коріння пагінь молоду...
Так процвітають ще пристосуванці,
Ми ж вирвем з коренем лиху біду.

V

Ми ж вирвем з коренем лиху біду.
Ніхто нам не заступить виднокруга.
Ані пристосуванець, ні хапуга
Не втримається в чесному роду.

О, як він стеле м'яко й до ладу,
Якого чуйного вдає він друга!
Людини ця подоба недолуга
По суті грає під чужу дуду.

Йому чи то машина, чи корова,
Чи платина, чи злото, чи срібло...—
Аби в його кишеню все пливло.

Та зрештою й звичайний ліс на дрова,
Аби йому, аби йому було...
У нас своя з такими буде мова!

VI

У нас своя з такими буде мова!
Яка б то не була запекла твар:
Чи то простий стяжатель, чи скупар,
А чи валютна гидь стопроцентова!

Вже в кораблі занурюється прова,
Його вже не врятує долар-цар.
Заб'ють у дзвони, наче на пожар,
Як займеться гендлярська їх будова.

Так чи інакше, туго буде їм;
Ні Саваоф не впинить, ні Єгова,
Як гряде гніву праведного грім.

Прикрасить пишна квітка будякова
Могили темні, їхній вічний дім.
Ні, не врятує хитромудра змова!

VII

Ні, не врятує хитромудра змова!
Не всидить довго на святій землі
Міщанське кодро в тихому кублі,—
Не вивезе мораль тупоголова.

Хоч на порозі в них блищить підкова,
Та не освітять дім в туманній млі
Ні «Волга» фарами, ні «Жигулі» —
Життя колісного хистка основа.

Усе в них на догоду животу,
У цьому поведенція зразкова;
Матеріальна ж база загадкова.

Та прокленуть вони свою жаду,
Протверезить розв'язка їх раптова,
Як ниточка потягне по сліду.

VIII

Як ниточка потягне по сліду,
Зустрінуть суд наш праведний нерадо.
Живучі, мов жуки із Колорадо,
Повинні дати відповідь суду.

Один в собі, як мрію золоту,
Носив заокеанське Ельдорадо,
А другий біг, куди веліло стадо,
Без сумніву й вагання на виду.

Та не втаїти вам слідів розбою,
Вам, ниці дармоїди, хитруни;
Як бульки, розіб'ють вас валуни,

Розпливетесь піною брудною:
Що, братику, посіяв, те й пожни,—
О, буде це годиною страшною!

IX

О, буде це годиною страшною!
Рятунку ні від кого не чекай.
Зробив ти для самого себе рай,
То захлинайсь пекельною смолою.

Усе життя не відав ти спокою,
Трусився, що надійде скоро край;
Що ж, ти правий, тепер себе картай,
Тропа твоя завжди була хисткою.

В ім'я ж чого живеш на світі цім?
Навіщо затівав слова облесні?
Розхльобуй махінації безчесні...

Стоїть твій дім на пагорбі крутім,
А ти сідай за ґрати перехресні,
Як загримить людської кари грім.

X

Як загримить людської кари грім,
Впадеш моральний злидарю-скаредо.
Твоє ганебне виявиться кредо,
Пустеча в серці нищому твоїм.

Тобі було байдуже, де твій дім,—
Ростов чи Рим, Полтава чи Толедо —
Боліти за «Динамо» і «Торпедо»
І точно так — за Вашингтон і Рим.

Ладен ти все із жадності посісти,
Аби спожити черевом своїм,
Тупий безбатченку і нігілісте!

Що ж я тобі, відступнику, повім?
Дільце твоє ганебне і нечисте,
Нутро брудне відоме стане всім.

XI

Нутро брудне відоме стане всім.
Хоч нині ти і злорадієш потай.
Помалу теж собі на вус намотуй
І гибель відчувай нутром своїм.

В твоїм, звичайно, образі «святім» —
Чи сивоусий ти, чи жовторотий —
Не виявиш злорадної істоти,—
Вона сидить в нутрі твогому злім.

Зате тебе трутизною гіркою
Чийсь успіх палить, допіка чимдуж,
І ти уже звиваєшся, як вуж.

І день і ніч не маєш супокою,
Хоч зовні ти порядний, чесний муж,
Діла ж нечисті вже стають явою.

XII

Діла нечисті вже стають явою.
Коли сконаєш, задріснику, ти,
В вінку для надмогильної плити
Переплету будяк із кропивою.

А щоб смерділо дужче над тобою,
Додам коров'яка і блекоти,
Бо гірше редьки встиг нам допекти,
Коли від тебе не було відбою.

Напевне б, ти на смітнику старім
Своїх товаришів завоювання
Топтав охоче з вечора до рання.

Душею чорною розкрився їм,
І це вже пісенька твоя остання,
І не сховатися за анонім!

XIII

І не сховатися за анонім,
Бо завтра сам у всій ганебній суті
Постанеш в тому чорному мазуті,
Що вчора всіх обмазував ти ним.

Відчуєш, гнівом стрінутий страшним,
Ти погляди палаючі від люті,
Твої підступні вчинки не забуді
Й ніколи не забудуться ніким.

Натішився дволикою ти грою.
Ловив у ситості ти щастя мить,
А плям твоїх і правнукам не змить.

Що ж, тіштеся наживою легкою —
Потягнеться до всіх з клубочка нить,—
Зметемо всіх нещадною мітлою!

XIV

Зметемо всіх нещадною мітлою,
Бо годі з нас на сонці темних плям.
Ми віддаєм заводам і полям
Свій чесний труд, осяяний метою.

Мета ж для нас була і є святою.
Хай сили темні діють тут і там,
Назавжди попрощаються з життям,
Як сонце заплямують чорнотою.

Не місце їм на нашому борту.
Хапугу, очорнителя, гульвісу,
Як сухостій, ми вирубаєм з лісу.

Вже сонце нас чекає у порту.
Лихих до 'дної ями скинем к бісу!
А я вінок їм з будяків сплету.

МАГІСТРАЛ

А я вінок їм з будяків сплету! —
На них би Гоголя та Салтикова! —
Ми добре знаємо байки Крилова,
Та бур'яни, на жаль, ще є в саду.

Ми ж вирвем з коренем лиху біду,
У нас своя з такими буде мова.
Ні, не врятує хитромудра змова,
Як ниточка потягне по сліду.

О, буде ця година їм страшною,
Як загримить людської кари грім,—
Нутро брудне відоме стане всім.

Діла ж нечисті вже стають явою,
І не сховатися за анонім,—
Зметемо всіх нещадною мітлою!

1976

*Тарасові
жарти*

*ГОРІЛА В СЕРЦІ
ЗНЕНАВИДА...*

Ще змалку не любив панів
Тарас.

Від прадіда і діда
Горіли в серці зненавида
І гордий гайдамацький гнів.

Він заприсягся: «Возвелнчу
Малих отих рабів німніх!
Я на сторожі коло їх
Поставлю слово...»

Й слово те
Було їм всюди оборонцем,
У темряві сіяло сонцем,
Огненне, праведне, святе.

І слово те вельмож-нікчем
Разило силою багнета.
Й вони ладні були поета
У землю закопать живцем.

Та як не прагнули пани
Принизити, покрити з нього,
Він одкоша давав такого,
Що довго чухались вони...

Незламна воля бунтаря!
І, вінчащий вінком терловим,
Разив на смерть огненним словом
Панів і деспота царя...

І досі той вогонь не згас:
В легендах, в мудрості народній
Прийшов до правнуків сьогодні
Живий Тарас...

1961

ЧНІ КРИЛА ДОВШІ

Довго коло церкви ждав Тарасик:
Попозиркав крізь густий бур'ян,
Доки паламар пішов дзвонити —
На молитву кликати мирян.

Потім вбіг у церкву непомітно,
До іконостаса враз помчав,
Вийняв мотузочок із кишені
Й мірять крила янголів почав.

Де не взявся староста церковний —
Вгледів він картину цю німу:
— Ти це що тут робиш, вражий сину? —
А Тарас розважливо йому:

— В янголів я крила вміряю,—
І тихцем прямує до дверей,—
Щоб узнать, у кого довші крила:
В них чи у кирилівських гусей?

1961

ТАРАСОВА ПОМСТА

До дяка Богорського з'їхалися гості,
Все дяки, дякони — люди все не прості.

А були там і горілка,
Ковбаса, млинці, пиріг...
Пили гості та хвалились,
Хто чим тільки міг...

Іхне преподобіе хирий дяк з Вільшани:
— Я,— варіякав, хвастася,—
люд привчив до шани!

А лисянський: — В мене церкву
Розписали малярі,—
Наче писанка, сіяє
З золотім хрестом вгорі.

Встав Богорський з чаркою:
— Не хваліться всею.
В мене також маляр є — він що хоч малює,

Що побачить — те й зобразить.
Здивувати може й вас.
Якщо хочете — погляньте,
Як малює мій Тарас.

Підійшов хитаючись, руку за ікони —
Там поміж паперами скручені рулони.

Розгорта, а на малюнку
Він, Богорський, мов той чіп.
Гості реготом зайшлися,
Дяк — очима кліп-кліп.

Що це намальовано: він на перелазі,
На кілку зависнувши, сам лежить у грязі.

П'яний, з кучмою на лобі,
Від сивухи як в диму.
І сільські собаки збіглись,
Морду лижучи йому.

При гостях тут визвіривсь дяк, мов
навіжений:
— Ну, лукавий отроче, знатимеш ти в мене!

Так Богорський розлютився,
Що одразу й хміль пройшов,
Та давай гукать Тараса:
— Де ти, капосний, агов!..

Сюди-туди кинувся — знайдеш вітра в полі:
Втік уже Шевченко від лихої долі...

1963

ЗАРАДИ НАРОДУ

Ховав відомого поета
Похмурий вересневий Пітер.
В юрбі й Шевченко йшов за гробом.
Холодна мряка... Гострий вітер...

І тут сказав один письменник:
— От не хотів би я померти
В такий похмурий день...—
А збоку

Тарас на це йому одверто:

— Що, день похмурий? Адже морок
В державі всій, де цар на троні,
Неситий кат, а хлоп безправний
Конає в хаті на ослоні!

Якби дали,— сказав запально,—
Свободу й землю тому хлопу,
То я за це ладен померти
І в день великого потопу!..

1963

*ЯК ШЕВЧЕНКО
ПОЗНАЙОМИВСЯ
З ГУБЕРНАТОРОМ*

Якось Шевченко літньої днини
В вуличнім гаморі-шумі
Десь на смерканні йшов із гостини,
Був у глибокій задумі.

Та з губернатором раптом зіткнувся,
Трохи штовхнув його боком;
Тут же оглянувсь, чемно всміхнувся:
— Вибачте... це ненароком...

А губернатор: — Свиня! — промимрив.
Тарас уклонився при цьому:
— Дуже приємно. А я — Шевченко.
От ми вже з вами й знайомі...

1964

ШЕВЧЕНКОВА
ВІДПОВІДЬ

В Петербурзі у саду —
Карети, карети...
Свято в царському роду.
У саду все до ладу —
Фоптани, ракети.

Цар гуляє, всі псарі,—
День коронування.
На деревах угорі —
Кольорові ліхтарі:
У саду — гуляння.

Був на ньому й наш Тарас,
Бачив тее диво.
Підійшов панок якраз
Та до нього: — Правда, в нас
У саду красиво?

Гляньте, це ж Волосожар!
Все в вогнях заграло!
А на гілці он ліхтар,
Наче місяць серед хмар,—
Правда, дуже вдало?

Тарас оком виміря,
Каже: — Підходяще.
Але замість ліхтаря
Та повісити б царя,
То було б ще краще!..

1961

НА ЧОМУ ТРИМАЄТЬСЯ ЦЕРКВА

Побіля Лаври, серед двору
Людей зібралася юрба.
Якийсь дідок дивився вгору
Й гукав захоплено: — Ти ба!

Яка велика ця дзвіниця!
Видніє хтозна й відкіля.
І як — ви тільки подивіться —
Трима її свята земля?

Діди гуторили, онуки.
Й Тарас з мольбертом тут сидів,
Дививсь на вузлуваті руки
Старих погорблених дідів

Та про дзвіницю їм і каже:
— Велика справді, далебі!
Та не земля — горби то ваші
Її тримають на собі!..

1963

ГРІЗНЕ ЗАПИТАННЯ

Завігав Тарас поснідати
До трактиру вранці.
Подали йому січенники,
Несуть каву в склянці.

Під'їжджає пан каретою:
«А, співець голоти! —

Затягнувся сигаретою.—
Як його вколоти?»

До Тараса повертається:
— Цікаво, цікаво:
И мужичкові захотілося
Скуштувати кави!

— А хіба,—
Тарас наш дивиться,
Не зморгне бровою,—
Каву п'ють лиш ті, хто живиться
Кровію людською?..

1963

ЗЕМЛЯ І НЕБО

У Переяславі священик —
Ворона довгоряса —
Якось в неділю зустрічає
На вулиці Тараса.

І починає докоряти
Відступництвом негожим:
— Ви тут давно, а не бували
Ні разу в храмі божім!

— Вам, батюшко,— сказав Шевченко,—
І шкодувати годі,
Що в церкві я не був ні разу
У вашому приході:

Ви там усе про небо людям
Співаєте без краю,
А я не витерплю та так їм
Про землю заспіваю,

Що ні мені, ні вам, напевне,
Ніколи не минеться,
Бо з того праведного співу
Весь божий храм здригнеться!..

1963

НА БАЛУ

Усе в цім домі не буденне —
Блищить, мигтить святковий зал.
Пахтить печене і варене.
Панота сходиться на бал.

Ось і Тарас серед загалу.
З дороги, всім панам на злість,
Пройшов собі в куточок залу,
Присів край столика і їсть.

Аж ось і пан сюди заходить,
Скривив лице своє бліде,
Єхидними очима водить
І прямо на Тараса йде.

Став перед ним, немов жердина:
— Чи не сказали б ви мені,
Чим відрізняється людина,
Звніть на слові, від свині?

А наш Тарас: — Скажу охоче,
Дивитись, пане, треба в суть:
Людина їсть, коли захоче,
Свиня ж — коли їй подадуть!

1961

НА ЯРМАРКУ В РОМНІ

В Ромні двадцятого іюля
Сухий палючий літній день.
І пил стовпом аж до Засулля —
Іллінський ярмарок гуде.

Той продає, той п'є, гуля.

— Ви, добрі люди, звідкіля?

— З Лебедина.

— Ну, як живеться?

— Та так... де тонко, там і рветься...

І люди болі та жалі

Тут виливають при Сулі.

— А ми із хутора Мишурки.

Вже обібрав нас пан до цурки...

— Ми теж звідціль неподалік.

То пан Кисіль нам був допик,

Тепер ще кращий — Мазуряка,

Живцем гризе нас, як собака...

Аж ось, мпнувши балаган,
До них підходить пан — не пан,
Почув слова селян та й каже:
— Однакове те кодро враже!

Чи Мазуряка, чи Кисіль —
Їх треба нищить, мов кукіль.
Бо в Киселя і в Мазуряки
В крові народній пазуряки!

Хто він, що сміливо отак
Говорить, стиснувши кулак?
Слова ж такі правдиві, щирі,
Що аж мороз іде по шкірі:

— Не ждіте волі від панів,
А від царя — то й поготів.
Добра не ждіть, всім чесним миром
Сталить обух, гострять сокиру!

У білих штанях, у брилі.
Глибокі зморшки на чолі.
Широкий лоб, розумні очі,
Й слова викрешує пророчі...

І тільки коли день пригас,
Сула притихла і Роменка,
Хтось догадавсь: — Та це ж Тарас!
Як не впізнали ми Шевченка?..

1963

ЦАР-ГРАБІЖНИК

Таємні шпики донесли цареві Миколі Першому, що прості люди не поважають його височайшої особи. Щоб перевірити, чи це правда, він вирішив переодягнутися солдатом і послухати самому, що говорять про його священну особу.

Цар завулком іде,
Прислухається.
Аж тут старець дідок
Наближається.

Дід-старець дає цареві-солдату копійку:

— Бери, бо ми й самі берем...
Хоч на махорку...— каже дід.—
Бо за грабіжником-царем
І не покуриш ти як слід...

Царя аж кинуло у жар.
— Хіба,— пита,— грабіжник цар?

Дід одказує йому
Щиру правду саму:

— Паляницю, коровай,
Молоко чи сало —
Що цареві не давай,
А йому все мало!

«Давай!» — гласить його обіжник.
То що, хіба він не грабіжник?

Цар би взяв дідка за горло,
Та себе він присмиря:
«Хто грабіжником, цікаво,
Назове іще царя?»

Далі йде цар-солдат,
Прислухається.
Аж бабуся з воріт
Витикається.

Бабуся дає цареві-солдату сухарик:

— Візьми, служивий, сухаря,
Бо за грабіжника-царя
Так підтягли вам пояси,
Що й кусня хліба не з'іси...

А для царя це знов удар.
— Хіба,— пита,— грабіжник цар?

Баба каже тут йому
Щиру правду саму:

— Задушить його не гріх,
Ката-людомора,
Бо податками усіх
Нас подушить скоро.

«Давай!» — гласить його обіжник.
То що, хіба він не грабіжник?

Цар би взяв її за горло,
Та себе він присмиря:
«Хто ж грабіжником, цікаво,
Назове іще царя?»

На околицю йде,
Прислухається.
Гурт у рам'ї людей
Наближається.

Идуть дорогою,
Звіку битою.

— Хто вони, куди йдуть,—
Цар запитує.

— Ми петербурзькі ливарі,
Що проливаєм кров і піт.
Грабіжник-цар в теплі, в добрі,
А нам немилий білий світ.

Царя знов кинуло у жар.
— Хіба,— кричить,— грабіжник цар?

Кажуть і вони йому
Щиру правду саму:

— На заводі, як в норі,
Ми б'ємось, мов риба,
Від зорі і до зорі
За черствий шмат хліба...

«Давай!» — гласить царів обіжник.
То що, хіба він не грабіжник?

Цар би взяв і їх за горло,
Та себе він присмиря:
«Ці гуртом, голодні, люті,
Можуть взяти і царя!»

Далі йде цар-солдат,
Прислухається.
Аж Шевченко Тарас
Наближається.

Цар йому: — Ми збагнем
Одне одного.
Бачу в тобі чоловіка
Благородного.

Тож як батьку скажи
Або матері:
Кого бачить народ
В імператорі?

Тарас зміряв очима царя-солдата:
— Та коли б цар почув, узнав,
Що і дорослі і малі
Про нього кажуть, то б сконав
Або повиснув у петлі.

А не повіситься грабіжник,
То доля жде його така:
За горло схопить неодмінно
Міцна порепана рука!

Цар-сатрап — у палац
Та замками клац-клац.

— Де, — кричить, — жандармерія?
Де моя жандармерія?
В небезпеці Російська імперія!..

1963

ФЕДОТ В ЕКІПАЖІ...

Запросив багач Шевченка
До свого маєтку
Змалювать жону-блондивку
І дочку-брюнетку.

Шле за ним свою карету,
Найбаскіші копі,

Щоб портрети швидше мати
І дружини, й доні...

Ось Тарас в кареті їде,
Аж тут по дорозі
Бачить — воли круторогі
І кріпак на возі.

Та що з хлопцем? Лежить навznak.
Чи забракло сили?
Помогти бідасі треба!
Вороних спинили.

З'ясувалось — панське збіжжя
Він возив до млину
Й несподівано гарячка
Підтяла хлопчину.

Кинув Тарас візникові:
— Заждуть панські дами!
Кладіть парубка в карету,
Ну, а я... волами...

Ось карета прибуває
Під вітальні крики.
Туш ударили врочисто
Панській музики.

Пан виходить — хоче першим
Екіпаж зустріти.
Спішать донька і дружина,
Щоб піднести квіти.

— Прибув маляр петербурзький! —
Біжать за ворота
Й зустрічають в екіпажі
Возія Федота...

.
Того ж дня Шевченка люди
Привітати вийшли.
— От пани Федота,—
кажуть,—
Зустрічали пишно!

Знайшов Тарас невблаганний
Втіху в цім єдину:
— Що ж, хоч раз зустріли гідно
Трудову люднну!

1963

НОВИЙ ФРАК

О, це бундючне панство кляте!
Все в них бенкети та бали...
Лиш сів Тарас помалювати —
Від Скалозубова прийшли...

Прибувши в Київ із Казані,
Дукач готує пишний бал.
Там будуть і пани, і пані,
Графиня, князь і генерал...

Шевченко брови лиш насупив,
Багач для нього — як удав.
— Вас просить пан, сам Скалозубов.—
Вклонивсь підпанич і додав:

— Цей бал сьогодні, одне слово...
— А що мені? Мольберт прийму,
Помию пензлики — й готово...—
А той зирнув услід йому:

— Ви що, художнику Шевченко,
На бал отак... як стоїте?
Надіньте фрак новий швиденько,
Бо надто це вбрання просте...

Та що доводить посіпакам?
Тарас торкнув рукою лоб:
— То ви за мною чи за фракком? —
А сам одкрив свій гардероб,

Щось дістає, вгортає, в'яже
І зосереджено мовчить.
А потім повернувся та й каже:
— Ось. Прошу, панові вручіть...

Казанський пан — у лихоманці:
На глум, немов якийсь дивак,
Одержав він через посланця
Новий Шевченків чорний фрак...

1964

ПОРТРЕТ

Зайшов вельможа до Шевченка
(А діло в Києві було).
— Зробіть портрета, — каже, — з мене
Всім ворогам моїм на зло!

Ну що ж? Зробив Тарас портрета.
Полапав пан за свій гаман:
— Платить півсотні?! Ні, звиняйте,
Я не осел, мовляв, а пан.

І вийшов, грюкнувши дверима.
Тарас подумав — не біда:
«Іди хоч безвісти від мене,
Та шкода все-таки труда!

Нічого! Це ще ми побачим,
Осел чи ні...» Присів Тарас,
Домалював ослячі вуха
Й сам розсміявсь: тепер якраз!

А потім взяв того портрета,
Газеткою його прикрив
Та й гайда в магазин, на площу,
Де найчастіше пан ходив.

— Поставте,— каже,— на вітрині
Оце створення святе.
Хто дасть п'ятсот рублів за нього,
Тому одразу й продасте.

А через день і пан проходить
Повз лавку крамаря того.
Глядь на портрет — ослячі вуха,
Фізіономія ж його.

— Зніми,— кричить,— цього портрета! —
А крамар: — Зняв би без турбот,
Та мушу я його продати!
— А скільки коштує?
— П'ятсот!

Що ж панові було робити?
Купує. А з-за спини хтось:
— Ех, і осел же був добрячий,
Та не мені купити прийшлося!

«СТРАХ, ЛЮБЛЮ
ПРАВДУ»

Якось піймало Кобзаря
Жандармське кодро кляте,
Ведуть його аж до царя
В високії палати.
Тиран край столу возсідав
І здавсь таким

маленьким.

— Царицю,— каже,— ти назвав
Засушеним опеньком?

— Так точно.

— Як же ти посмів
Такий пасквіль творити?

— Страх як люблю,— сказав Тарас,—
Я правду говорити!

1963

ТАРАСОВІ БРАТИ

Розмова Шевченка
з коронованим тираном

Запитав колись Тараса
Кривавий тиран:
— Ти за віщо, свинопасе,
Не злюбив дворян?

— За всі кривди і наруги,—
Наш Тарас скипів.—
Бо знущаються катюги
Із моїх братів.

— Скільки ж їх, братів тих кривних? —
Цар його спиня.
— Всі Яреми під'яремні —
Ось моя рідня!

1963

*ЯК ПАН ОБЛИЗНЯ
СХОПИВ*

Над дніпровою сагою
Наш Кобзар сидів, щось думав,
Аж ось пан іде з жоною.
Ллються пахощі парфумів...

Зупинивсь перед Тарасом,
Позирнув з-над окулярів
І озвався вельможним басом,
Наче грім із неба вдарив:

— Що б я думав, одинокий? —
І глузливо мовив далі: —
Цілковитий тобі спокій —
Ні турботи, ні печалі.

В мене стільки срібла-злота —
Ніколи і вгору глянуть.
Ну, а що тобі? Голота!
Мучить клопоти не стануть.

Голова ж, — сказав лукаво, —
Хоч турбот і достобіса,
В мене чорна й кучерява,
В тебе ж — сива та ще й лиса...

Наш Тарас в боргу ні разу
Не лишався в гострій мові —
Різонув як по заказу,
Аж язик втягло панкові:

— Є прикмета у народу —
Чи таки й не чудасія? —
Голова дурна ізроду
Не сивіє й не лисіє.

А що ніколи угору
Глянуть вам, скажу без спору,
Що свиня ніколи, пане,
Теж не дивиться угору...

1963

*ЯК ШЕВЧЕНКО
ЦАРСЬКОГО ГЕНЕРАЛА
ПРОВЧИВ*

Раз якось їхав поїздом Тарас
В однім купе з бундючним генералом,
Що бавив цуцика, туливши до лампас,
Знічев'я ковзав поглядом недбалим.

Тарас схилив над книгою чоло,
Бо розмовляти ні про що було.

Лиш іноді він скоса поглядав
На генеральську пику маснощоку.
Та ось розкрити книгу відіклав
На постіль тут же коло себе збоку.

Пес носом поводив по сторінках.
В хазяїна — єхидний блиск в очах.

Співця принизить генерал хотів.
Повів плечем, слянувши еполетом,
До цуцика злорадний погляд звів:
— Учись, учись — і станеш ти поетом.

Тарас додав з властивим йому палом:
— А не довчишся — будеш генералом!

1964

«ОТАК, ЯК БАЧИТЕ...»

А тут ані дощів, ні мряк,
Лиш степ, серпанком кутаний...
На ньому кріпость, мов чиряк,
Та в ній свистять шпіцрутени...

Тарас задумавсь: «Не одне
Людське життя тут страчено.
Чи ж доконаєш ти й мене,
Ненависна солдатчино?..»

Тут скніє люд без людських прав
З наказу царських трутнів...
А вчора друг його упав,
Не витримав шпіцрутенів...

А тут ще лист з Яготина,
З України, з-під Києва,
Княжна прислала, Репніна...
Й ще більший сум навіяла...

«Як живете?» — в листі своїм
Княжна його запитує.
Що ж він одпише? Лихо з ним
Тут і зимує, й літує.

Взяв лист, олівчика дістав
Й на виклик всьому устрою
Себе в шинелі змалював,
Замученого муштрою,

Й солдата, що затявсь бичем
Статут йому втовкмачити...
І тут же підпис олівцем:
«Живу отак, як бачите...»

1963

ОБУХ НА ПАНСЬКІ ГОЛОВИ

Тарас у Києві зустрів
Вельможу над Славуютою.
А той і кинув кілька слів,
Заправлених отрутою:

— Скажіть, навіщо музам бруд?
Чи їм в смітті копатися?
Йй-богу, це даремний труд —
За хлопа заступатися!

Даремно жде і сам мужик,
Що шлях ми встелим квітами:
Робив собі на пана вік
І ще віки робитиме...

У Кобзаря думок рої:
— А то ще ми побачимо...
Я знаю, що брати мої
Не будуть вік незрячими...

— Але ж придумать для мужви
Ми чудо-скриньку маємо:
По скриньці — їм до голови,—
І їхні мислі взнаємо.

Хто замишля лихе на нас
(Нам нічого печалиться) —
Того по спині й трахне враз
Прироблена там палиця.

— Ні, мужики беруть на сміх
Ваш панський витвір хвалений,
На ваші ж голови у них
Обух давно насталений.

1963

ЯК ТАРАС ІЗ ПАНОМ ПОКВИТАВСЯ

До столу, де сидів Тарас,
Підсів у ресторані
Панок. Бере вина, ковбас.
Тарас — пивця й тарані...

За словом слово, як завжди,
Поснідали тим часом.
І ось панок після їди
Прощається з Тарасом.

Десять каторжних літ за плечима...
Він казарму згадав, як тюрму...
І кріпацька лубочна скрипчина
Розтривожила душу йому.

«Друже мій, кріпосний Паганіні!
Ці страждання мені не чужі.
В твоїй скрипці — ридання невпинні,
Зойки в ній кріпосної душі...»

Вниз спустився... Машини громохкої
Гуркотіння могутне, як грім.
Наче велет — розмірено чохкає,
Аж здригається тілом своїм...

А на сонному березі спокій...
Тільки очі на хвилюк примруж —
Все зливається в стогін глибокий
Міліонів окрадених душ...

І від гри чарівної такої
Ніч завмерла туманно-прозора.
У її поховальнім спокої
Пароплав — мов ревуца потвора,

Що з пашекою суне розкритою,
Прокладаючи в темряві путь,
І поміщиків, цих інквізиторів,
Без пощади ладна проковтнуть.

II

«О великий Фультон! І великий Уатт!
Ваше ростуче дитя молоде,
Що діє на стиснутій парі,

Пожере невзабарі
Батоги, і престоли, й корони,
А поміщиками, дипломатами
Тільки закусить...
Так бути мусить!» —

Записав наш Тарас у щоденник,
Додавши погрозливо гнівне:
«Пророцтво моє безсумнівне».

1963

ХТО КОМУ БРАТ

Прибув Тарас на Україну,
Гостює в селі.
Люди горнутья до нього
І старі й малі.

Ось почув один поміщик
Новину з новин,
Що Шевченко — академік,
Що з столиці він.

Спішить із ним подружити,
До нього мерщій,
Давай його обнімати:
— Друже, брате мій!

А Тарас, сердито й гнівно
Стрельнувши з-під брів,
Рішуче його рукою
Од себе одвів:

— Ні, коли отару, пане,
За селом я пас,
То серед дітей кріпацьких
Щось не бачив вас!

1964

*Альфи —
не омеги*

* * *

П'єм з криниць свого народу,
Ще й джерел старого Сходу,
З хвиль народів світу ловим
Досвід їх многоязиковий;

Тільки мудрість афоризму
Через власну хочем призму
Передать веселим словом
В цій книжчині невеликій.

КРИТИК-ШТАМПУВАЛЬНИК

Є критики-емпірики,
Що штамп вживають широко:
Кому — ярлик сатирика,
Кому — поета-лірика,
Всім смертним — смертні вироки,
А метрам — панегірики.

1948

ЕПІТАФІЯ САТИРИКОВІ

Жарт

Я, добре знавши долі вирока,
Не ждав хвали, не ждав подяк.
В могилі цій лежить сатирик,
Бо на могилі зріс будяк!

1945

СЕРІОЗНО ПРО СМІШНЕ

Цей критик розсмішив мене —
І то ж бува в житті курйозне:
Писав серйозно про смішне,
А вийшло смішно про серйозне.

1946

МАРІЯ ПОЗНАНСЬКА

Пародія

Критику-розбійнику, що ти наробив,
Нащо ти в статті своїй автора побив?
Як тобі не соромно,— він слабує й так.
Бити всіх голоблею, знаю, ти мастак.
Як тобі не соромно — меншенького бить?
Більше ж він не буде критики любити!

1948

СТЕПАНОВІ ОЛІЙНИКУ

У вашій мові є «макушка»,
«Рощот», «наоборот», «вудела»...
Про це б сказав Кіндрат Галушка:
«Олійник тут не в курсі дела!»

1952

ОЛЕКСІ ЮЩЕНКУ

Ніщо були б і критиків докори,
І на Парнас ти пішки б не чесав,
Коли б на всі твої, Альошо, твори
П. Майборода музику писав.

1952

РЕПЛІКА ВРАЗЛИВОМУ ПІТОВІ

Сатирик на піїта епіграму
Надрукував. І що б же наш піїт?
Такого наробив він тарараму
Сатирику!.. Аж через десять літ
Він виліз на трибуну. І картає,
І прискіпається — ніяких меж.
Я думав, почуття він гумору не має,
Аж виявляється, що глузду — теж.

1955

НА ОЛЕКСАНДРА КОВІНЬКУ

Хто про нього прочитає
На газетній десь сторінці,
Неодмінно запитає:
— Шістдесят? Кому? Ковіньці?
Помилвся хтось тут явно
(Метрики не вимагали).
— Та його ж іще недавно
І купали, й сповивали!
Сам Остап у купіль кидав,
Ріс він хлопцем милим, простим,
Його бозя не обидив
Ні талантом, ані ростом...
Ще сто літ хай легко дише
(Бо ж співа, а не цвірінька!).
Прочитаєш — ну ж і пише,
Матері його ковінька!

1960.

АЛЬФИ — НЕ ОМЕГИ

Ставали ріки безберегими,
Ставали курками орли.
Та альфи все-таки омегами
Ще зроду-звіку не були...

* * *

Як обірветься умить вервечка,
Можна злагодить, вузлом зв'язавши.
А якась хвилинка суперечка
Може дружбу обірвать назавше.

ПОСПІШНИЙ ВИСНОВОК

Гріх висновок робити навмання.
Промчав кудись, сипнувши бризки, глісер,
А поблизу в багні лежить свиня.
Г думає, що їй метнули бісер.

ПРОСТА КЛАСИФІКАЦІЯ

Отих, від кого йде наруга,
Три категорії всього:
Мій ворог, ворог мого друга
Та ще друг ворога мого.

І ПОВТОРИТИСЯ НЕ ГРІХ

Не раз він скаржився в біді: йому боліло дуже.
А приятель казав на це: повторюєшся, друже.
Та краще повторитися у настрої мінорнім,
Аніж у черствості своїй лишитись неповторним.

ЛОГІЧНЕ

В житті є логіка сувора
Й суворі виміри народні:
Як не казав ти правди вчора,
То не повірять і сьогодні.

З ЛИЦЯ І НАВИВОРИТ

Коли щось треба — посмішка до вух,
Уважний він, здуває з тебе порох.
Коли такому позичаєш — друг,
А натякни про борг — і ти вже ворог.

МОРАЛІСТ

Мій знайомий, як стара свекруха,
Дивної якоїсь поведенції:
У пороках сам сидить по вуха,
А для інших виріка сентенції!

СТО І ОДИН

Дружба — це достатку ріг,
Сварка — ворогові свято.
Друзів сто — і мало їх,
Ворог — і один — багато.

НОРМАЛЬНО

Пита лукавець: — Як воно жиється?
— Нормально, — я відказую йому
(Сказати «добре» — скаже «задається»,
Сказати «погано» — поясняй чому).

Розлютився — ранить, наче лезом,
А жалкує ледь не все життя.
Кажуть так, що гнів — спочатку безум,
Потім — кається.

ЖОВТОРОТИЙ ВИРОДОК

Все рідне для стилияги-молодця
Дрібницею зробилось раптом сушою:
Учора тільки вилупивсь з яйця,
Сьогодні вже гидує шкаралущею!

ДО СІМЕЙНОЇ ІДИЛИ

Бува таке в сім'ї хваленій —
З ним носяться, як з чиряком:
У десять — чудо, в двадцять — геній,
А в тридцять став він сіряком.

ПРО ПАМ'ЯТНИКИ

І ви затямте, друзі мої милі,
Що пам'ятник і букви золоті —
Не те, що люди ставлять на могилі,
А те, що ти лишив їм у житті.

ПРО ЛЮБОВ

Не втручайся у чужі діла
І запитання не став ревнивого:
Що ти в нім хорошого знайшла?
Що ти в ній побачив особливого?

Таж любов — це сонце, що в житті
Двох людей осяює зсередини
І не може в дивній ясності
Бути комусь третьому передане.

ЦІЛКОМ ЗАКОНОМІРНО

Він був з підлеглими, як звір,
Мав правила єдині:
У всьому йшов наперекір,
Насупроти людині.

І звикли всі. Але коли
Заснув на віки вічні —
Не за труною люди йшли,
А лиш навпроти, стрічні...

* * *

Переконатися пора:
Зробивши зло,— не жди добра.

НА БИСТРИНІ

Народжена людина для творинь.
Тож не роби нічого неохоче.
Життя тебе жбурнуло на бистринь —
То, мабуть же, чогось від тебе хоче.

Тримайсь, гребни, а ні — за мить одну
Відкине геть тебе на мілину.

* * *

Він скаржився тобі на серце на своє:
— Ех, друже, механізм уже здає...—
Ти ж осміхавсь на те: мовляв, хитрує,
Шлях до кар'єри й цим собі торує.
Невдовзі ти стояв коло його труни...

.

А справжні процвітають хитруни!

* * *

Лють нещадно сушить злого,
Юнаку згинає плечі,
А від сміху і в старого
Сяють очі молодечі.

*НЕ ХВАЛИСЯ
РОДОМ*

Не хвалися родом,
Що ти благороден:
Скажуть люди згодом,
Сам чого ти годен.

КВІТ І ПЛІД

Одне дарує плід,
Хоч квітом не красується,
А друге — пустоцвіт,
А гляньте, як хизується!

* * *

Відчувай у думці кожен порух,
Тонко розумій усе навкруг:
Той, хто лає, не завжди твій ворог,
Той, хто хвалить, не завжди твій друг.

СУПЕРЕЧЛИВА НАТУРА

І то ж на світі є така людина:
Холодний розум, серце як льодина,
Працює з холодком, як всі ледачі,
А страви подавай йому гарячі...

Гріх у житті одлежувать,
Житть хитро та облесно,
Бо хліб тоді не эле жувать,
Як він дістався чесно.

*МЕМУАРИСТОВІ, ЯКИЙ СЕБЕ
НЕ ЗАБУВАЄ*

Його статтю, що тільки вийшла,
Коментувать нема потреби:
Писав він спогади про Вишню,
А вийшли спогади... про себе.

*ВСЯК, СЯГАЮЧИ ВЕРШИН,
МІРЯ ВСЕ НА СВІЙ АРШИН*

Жарт

Е. Станеву

I

Ах, поет! Мудрує, не вгаває,
Завше вводить читача в оману:
У чотири він рядки вкладає
Те, що гідне цілого роману!

II

Ах, прозаїк! Він за носа водить
Читача свого споконвіків:
Аж на цілий він роман розводить
Те, що гідне чотирьох рядків!

АБИ ЩЕ МОВА...

Він автор далеко не перших спроб,
І хватка в романах Собкова.
Всі теми сучасні. Ідея не в лоб.
Цікава сюжетна основа.
А все ж почитаєш — як добре було б,
Аби ще художня в них мова...

УЖЕ Й ЗАРІКАВСЯ

Я довго вивіряв терпіння:
Писать не буду епіграм!
(А тягне — мов курця куріння
Чи алкоголіка сто грам...)

Пером одного та другого
Зачешиш — леле, гріх тяжкий:
Уже, дивися, на самого
На тебе сиплються шишки!

Та що ж робить? Кладеш примочку
І знов береш перо до рук.
І знов рядочок по рядочку
Мережиш і даєш у друк...

СОНЕТ МАЛИШКОВОЇ ДОРОГИ

Суровий Дант не презирал сонета...

А. С. Пушкин

Малишко наш не полюбляв сонета,
Казав: сонети куці ні к чому,
Та не одна в них добра є прикмета,
Як Рильський відповів тоді йому.

А далі ж як стелився шлях поета!
Суремив пісню у вогні й диму,
Стальне перо, подібно до багнета
Гостривши на коричневу чуму,

Пройшов зореві далі, оболоні,
Ніде не був ні в кого у полоні.
І раптом диво з найдивніших див:

Перед Парнасом в повній силі й змозі
Підступний Аполлон Малишка полонив
Сонетом при Обухівській дорозі.

А У НАС!

- Дюма-батько... Син Дюма...
- А у нас хіба нема?
- Дайте приклад хоч один.
- Бедзик-батько, Бедзик-син!

НА ОЛЕКСАНДРА ПІДСУХУ

Закінчивши трилогію,
Подумав я з тривогою:
Віддати належне віршеві?
Так тиражі там миршаві!
А кирпу гнути прозою —
Вірш буде під загрозою...
Тож поки в творчім злеті я —
Нехай живе комедія!

ВИЗНАНИЙ ГРАФОМАН

Друкує він за віршем вірш,
Добивсь посади й чину,
Вважає сам, що він незгірш
За Рильського й Тичину.

Пускає в очі нам туман,
Не чуждий поз і масок.
Але класичний графоман —
Це ще не значить класик!

НА МИКОЛУ РУДЯ

«Я не підмайстер і не мниха»,—
Писав колись Микола Рудь.
Міг римувать рядочки стиха,
Тепер же зміг роман утнуть.
Та хоч і вірш любов'ю дише
І вкладено в роман любов,
А жаль, їй-богу, що раніше
На прозу він не перейшов!

НЕ ВСЕ ЗОЛОТО, ЩО БЛИЩИТЬ

Епігонам новаторів.

Кричать: — Новому давай дорогу! —
І всю увагу зверхмодній римоньці.
А придивиться: та, їй же богу,
Старої музи нові утриманці!

НА ОЛЕСЯ ЖОЛДАКА

З нагоди виходу
його книги «Перевесло»

Почав жнива ти весело.
Коси, коси — часу не гай:
Скрутив тугеньке перевесло —
Так і снопа ж тепер давай!

З УСІХ ШУХЛЯД

Такого ще невтомника
Я зроду не видав.
Він шойно одиотомника
Подав у Літвидав.

Поштопане і випране
Складає все підряд.
І видає він... в и б р а н е
З усіх своїх шухляд!

ЗАМІСТЬ ЕПІТАФІІ

Не якісь захмарні мої обрії,
Був я непомітним сіячем.
Та хотів я щиро, люди добрії,
Буть не просто хліба з'їдачем.

*Турботливі
друзі*

ТУРБОТЛИВІ ДРУЗИ

Жарт

Як тільки прокинеться
Петрик
у хаті —
радіють під вікнами
друзі
пернаті.

Підніметься з ліжка,
відкриє
фіранку,
а голуб воркує:
— Доб-рого
р-ранку!

Горобчики ж можуть
завдати
і кривди,
бо все про уроки:
— Чи вчив ти?
— Чи вчив ти?

Та ще й прискіпучі
зачівкають
хором:

— Чи вчив ти, чи вчив ти,
що задано
вчора???

А десь захопився
гулянням
чи грою —
Від друзів пернатих
немає
спокою.

Найбільше ж діймають
тріскучі
сороки:
— А скоро уроки!
А ско-ро
уро-ки!..

1958

МИМОВУХ

Чи не знаєте ви Петю Мимовуха,
Що ніколи і нікого він не слуха?

Всі поради пропускає мимо вух.
Через те його й прозвали — Мимовух.

Всі заслухались: урок новий іде —
Мимовух собі і вухом не веде,

Коли щось йому у вухо і влітає,
То одразу в друге вухо вилітає.

Він схилився, — до скроні начебто рука,
Й тут же нею в учнів зайчика пуска.

Вчитель учням щось показує на карті,
Мимовух тим часом крутиться на парті.

Ось до дошки викликають.

Мимовух

Вийшов: Став. Чи онімів він, чи оглух?

На перерві всі до нього: — Що з тобою?
— Та-а,— промимрив він па це й махнув рукою.

Так у першій чверті Петя Мимовух
Цілі дні ловив старанно в класі мух.

В другій чверті й мух не стало,— не зівав,
Цілу чверть ловив наш Петя в класі гав.

В третій — майже й на уроки не ходив,
Бо на вулиці він витрішки ловив.

А в четвертій,— тут потилицю вже чуха,
Жде він іспитів, неначе віл обуха.

1953

ГРИЦЕВА МРІЯ

Чи є в світі птиця краща,
Ніж папуга говоряща?

— Ну, звичайно, що немає,—
Гриць Зубряк відповідає.—

Що той голуб, що та галка?
Какаду — жива шпаргалка!

Хто що скаже, прочитає —
Все вона запам'ятає.

У кишеню чи під полу
Ти береш папугу в школу.

Коло дошки стане туго —
«Виручай,— шепнеш,— папуго!»

І зубрійка ця відома
Скаже все, що чула вдома.

Розвести б папуг-зубрійок —
Не було б на світі двійок...

Це вам зовсім не дурниця:
Тая птиця — мрія Гриця!

Та домріявсь він до того,
Що в щоденнику у нього,

Варто тільки подивиться —
Отакенна одиниця!

1953

ПРИГОДА В САДУ

Чом ворони: — Кар-кар-кар?
Чом летять, як на пожар?

І сорока: — Скре-ке-ке! —
Прилетіла: — Що таке?

А пригода тут така:
Тут нещастя у шпака.

— Чи він жив? Чи він жив? —
Горобець на сполох бив.

Та не шпак це, а дивак,
Бо й не знав нічого шпак.

Він не чув, як через пліт
На шпаківню виліз кіт.

Тут ураз ворона: — Кар-р!
Ну й котяра! Ну й штукар!

А сорока: — Скре-ке-ке!
Де це видано таке?

Сивим вусом кіт пряде
І шпака з шпаківні жде.

Горобець летів, спішив:
— Шпаче, шпаче, чи ти жив?

Кепські, чує шпак, діла
Та з шпаківні — як стріла.

Окрутнувся — та на kota,
Мов шуліка, наліта.

Тут схопилися із гнізд
І синиця, й чорний дрізд.

— Ах, ці капосні коти!
Слід шпаку допомогти.

Розігнався з дуба крук
Та kota по тім'ю стук!

— Ми відучим цих котів! —
І з kota аж пух летів...

Спільно друзями садка
Порятовано шпака.

1955

А ЧИ ВИНЕН
ЖУРАВЕЛЬ?

«Занадився журавель,
Журавель
До бабиних конопель,
Конопель...»

Кричить баба журавлю,
Журавлю:
— Кием ноги переб'ю,
Переб'ю!..

Може, баба просто зла,
Просто зла,
Нас в оману увела,
Увела?

А спитаймо журавля,
Журавля:
По коноплях він гуля,
Він гуля?

— Сім'я любиш, журавлю,
Журавлю? —
А журавлик: — Ой люблю,
Ой люблю!

— Так було таке? Було?
— Ой було!
З'їв зернину... Збив стебло...
Збив стебло...

— То бабуся не клепа?
Не клепа?
— Не клепає, а скупа-
Прескупа!

За дрібницю: «Журавлю,
Журавлю,—
Кричить,— ноги переб'ю,
Переб'ю!..»

1955

ПРО ГОРОБЧИКА-МОЛОДЧИКА

I

Тьотя Мотя часто гудила,
Проганяла горобця:
— Ба! На голову опудала
Сів, наївшися просця.

Ну вже й капосная птиця,
Хоч би хто тебе провчив...—
Та не з тих він, щоб журиться
Чи вичікувать харчів.

— Чів-чів-чів!— неначе бавиться.—
— Чим ви хочете провчить?..
Ціле літо марно палиця
З рук опудала стирчить.

II

А зав'юга на порозі,
Холоди пішли страшні,—
Горобчина у тривозі:
Ні зерна, ні комашні.

Скільки градуси не міряй —
Лід, звичайно, не черінь...
Ну, то що ж? Летіть у вирій?
А навіщо? Цінь-цвірінь!..

— Ти, горобчику, в турботі? —
Посипають крихітки
Тьотя Мотя й донька тьоті.—
Іж, горобчику меткий.

Хоч і є часом причина
Нам кричать тобі «а киш!» —
Все ж великий молодчина,
Що від нас ти не летиш!..

1956

ЯК СОЙКА БАБУСЮ ПІДВЕЛА

Гляньте: сойка! Ну й пустуха!
Синім вишите крило.
Пурх — і вже як не було...
Хто ж її пісень послуха —
Скаже: — Ну вже ж і мастак!
І совою гірко плаче,
І, мов курка, кудкудаче,
І співає, наче шпак.—
Ну, а шпак пісні свої
Десь на гілці витинає
І частенько він, буває,
Передражняє її.
Очеретянка й вівчарик

Прилетіли теж сюди,
Та й собі — на всі лади:
То мов жайворон з-під хмарок,
То мов жаба, то мов чиж...
Сойці втриматись несила —
Іволгу перекривила,
Ну, а та їй: — Подожди ж!
Довести я всім волюю,
Як я вмію! Звідкіля
Ти взялась? Перекривля?!
Я зусиль не пожалі-і-ю!..—
Сойка знову: — Ось візьмуся,
Переважу всіх я вас.—
Стала мекать, як бекас.
Тут якраз ішла бабуся —
Аж не віриться самій:
«Бий же мене сила вража,
Об'явилася пропажа:
Це ж озвався козлик мій!»
Крик той сойка повторила:
— А знайти мене вам зась! --
І, регочучи, знялась,
Лиш майнули сині крила...
Посміялась джеркотуха
Із бабусі, мов на зло.
Пурх — і вже як не було.
Ох і сойка! Ну й пустуха!..

1961

*ДОКИ БУДЕШ ТИ, КІНДРАТЕ,
ПТИЧІ ГНІЗДА ВИДИРАТИ?*

Взяв Кіндрат собі за звичку:
Так і шастає в кущах,
Так і зиркає в травичку,
Чи не лупиться де птах.

Він на річці біля гатки,
Поміж зарослів і трав,
Вчора пташку вбив з рогатки,
Вісім гнізд повидирав.

Драв він ремезів, як вудив
Та бродив по міліні,
В хащах драв сорокопудів,—
Руки й губи в полині.

Не одна кричала птаха:
— Пожалій гніздо моє! —
Наче думала, бідаха,
Що в Кіндрата серце є.

Не хотів він їх і знати,—
Був Кіндрат із тих знавців,
Що уміють розрізняти
Лиш ворон та горобців.

Щоб надрать яєць пташиних
В дальнім лісі чи між трав,
Він чіплявся по машинах,
Носом він шляхи орав...

Ось затявся в одну душу:
— Злізу, що б там не було! —
До дупла поліз на грушу,
Суне руку в те дупло.

А кажан його за палець
Як ухопить, як кусне.
— Ой! Гадюка! — зблід зухвалець.—
Ой, рятуйточки мене!

Сторчака летить додолу,
Об сучок роздер штани!
Розлетівшись навколо,
Реготали кажани...

Звівсь Кіндрат, забився дуже.
Хто ж йому поспівчува?
Коли чує: — Бідний друже...—
Кажуть гусінь та мошва.

Гусінь ще ж і примовляла:
— Будь би всі, як цей Кіндрат —
Золота б пора настала,
Краще б нам було в сто крат!..

1961

НЕЗВИЧАЙНА ЛІКАРНЯ

Лікарня в зоопарку!
Чи всяк про неї зна?
Лікують тут цесарку,
Пінгвіна, і слона,
І оленя рогатого,

І цапа бородатого,
Ведмедя й кабана,
Жирафу і енота,
Верблюда й бегемота,—
І це не дивина!

Та хто б відвагу зміряв
Чудесних лікарів,
Що ходять коло звірів,
Коло тварин, птахів?
Від хворих тільки й чути:
— «Ме-м-ме...», «Ве-ве!..»
Му-м-му!..»

І спробуй-но збагнути,
Що там болить кому.

Тут стільки писку, реву,
Гучних пісень без нот!
Та тут не скажеш леву:
— Роззяв, будь ласка, рот!

А мавпі: — Лю-лі, лю-лі...
Поспи іще, лишень...—
Або: — Приймай пілюлі
По дві, по три на день...

Не змусиш дику кішку
Ковтати порошки,
Слона — лежати в ліжку
І слухати казки...

А трапиться халепа —
То лікувати ж слід.
До кожного тут треба
Шукати свій підхід...

І лікарі чудові
Знаходять всі шляхи,
Аби були здорові
І звірі, і птахи...

1961

МИШКО ЗАНЕДУЖАВ

Ведмідь Мишко в своїй хатині
Приліг спочить біля порогу.
У нього в хаті світло й чисто,
Сьогодні вимито підлогу.

Навіщо ж лікар дядя Вова
І помічник веселий Федя
Взяли з лікарні пирососа
Й несуть у клітку до ведмедя?

А пиросос із довгим шнуром
Ще й на маленьких коліщатах.
То шерсть Мишкові біля рани
На лапі будуть очищати!

Лежить Мишко, одкинув ноги.
Колись було не те, що нині:
Він в лісі лазив по деревах
І дупла видирав бджолині.

Коли Федько зайшов у клітку,
Мишко лише поглянув скося.
Та ось, націлившись на рану,
Вмикає Федір пирососа.

Ех, косолапий як підскочить,
Як зареве, як загукає,
Як замотає головою,
Лapiщами як замахає.

Федько від нього й сам одскочив:
— Стривай-но, так робить негоже.—
Але чому Мишко злякався,
Того ніхто збагнуть не може.

А він гудіння пилюсосо
Не чув до того ще ніколи.
Йому здалося, що з дуплянки
Летять, дзижчать кусючі бджоли.

Дає Мишкові цукру Федя,—
Роботу він відкласти мусить
І гладить хворого ведмедя:
— Дурненький ти, воно не вкусить.

1961

БЕГЕМОТ

Місяць лютий стужею
Зиму надолужує.
Зайдеш в зимній павільйон —
В нім нудьгує сірий слон.

Глянеш не без подиву
В хату бегемотову:
Він — немов гладкий кабан.
Голова ж — як чемодан.

Він не був під стужею,
Та чомусь нездужає.
А вже лікарю турбот —
Впав на ноги бегемот!

Трохи пройде — й падає.
Лікар точно вгадує:
Це від того, що зима,
Сонця, вигулу нема...

Стали його пляжити,
Стали кварцом смажити.
При басейні — ех і пляж!
Хоч візьми та сам приляж!

— Нам би треба в вигули —
Ми б тоді оклигали!
Бе-бе-бе та бу-бу-бу! —
Слон реве, мов у трубу.

Сонце кригу зрушує,
Бегемот одужує.
Вже порошок он там
Бегемот-гіпопотам!

Тупає по гравію
І в басейні плаває:
«Я без сонця і води
Ні сюди і ні туди!»

Що воно то гухнуло,
Мов з гармати бухнуло?
То в басейні бегемот
Бризнув, пирснув на весь рот!..

*ПРИМХЛИВИЙ
ВЕРБЛЮД*

Що не дай — реве: «Не бу-у-ду!»
Ість погано, мало.
Гулю он яку верблюду
На губі нагнало!

Лікарі прийшли до хворого —
Він їм не дається.
Ледве вкоськали двогорбого,—
Сердиться, плюється.

Вавку змазали допіру
Обережно, вміло.
Ще й укол дали під шкіру
Так, що й не боліло...

Що не день, то гуля в хворого
Меншає, стухає.
Прийде ж лікар — як від ворога
Навісний тікає.

Кинь, двогорбий шалапуге,
Приставляйтесь дурнем!
Хіба ж можна таким бути
Диким, некультурним?

1960

Веселий кут

Поеми

САД НА ЛИСІЙ ГОРІ

ШКОЛА НА БЕЛЕБНІ

Біліє школа на узгірку,
Біжить сюди хлоп'я й дівча,
На грудях племінь кумача,
Іди і вчися на п'ятірку.
У вільний час гили м'яча,
Майструй нового приймача,
Читай книжки, газету «Зірку»...

Та тільки гола
Школа ця,
Бо на горі
Ні деревця.

І хто не гляне, то помітить —
Гора ця лисиною світить.
І через те не дивина,
Що зветься Лисою вона.

А навкруги —
Краси, краси!
Внизу ріка,
Кругом — ліси.
Лиш дивна пустка на узгір'ї,

На голім на шкільнім подвір'ї.
Садити сад, та як на те
Ніщо на схилах не росте.

І тільки, мов на глум, вітрище
На все шкільне подвір'я свище;

Регоче в лица парубійок,
Що в синяках виходять з бійок:

Розгониться й з усього маху
Вигрюкує залізом даху:

— Го-го, а школа, телепні,
Голісінька на белебні...

А ви собі ані гу-гу,
Гу-гу!..

А з даху зграя горобців:
— Тут ні дерев, ані дубців,
Ців-ців!..

САД У МІШКУ

Можливо, так було б і досі,
Якби новий завгосп у нас
Не появився десь під осінь —
Наш садівник Рудий Панас.

У нього вуса здоровенні,
Немов із конопель густих,
Так, наче роль зіграв на сцені
Та й досі не одклеїв їх.

Отож з'явився він у школі
Та й каже: — Що ж це схили голі?

А в нас є учень Чорний Вася,
Довготелесий і худий.
То суперечка й завелася —
Васько Чорняй і дід Рудий.

— Були уже такі... садили...—
Це Вася дідові про схил.—
Даремно тільки тратить сили...
Тут не земля — космічний пил.

— А мо', ще й в космосі посадим,—
Кажі, мовляв, та не мені.
Бо справу мав дідок із садом
На півночі й на цілині.

Озвалась Талочка (кирпата,
Із бантиком на голові):
— У нас росли б, казав мій тато,
Маленькі дички лісові...

А батько Талочки біолог.
У діло це серйозно вник.
Отож і вдарили на сполох
Біолог наш і садівник.

І незабаром порішили
Директор школи, вчителі
Позичить днів на три машини,
Привезти дичок і землі...

Та, позичать не мавши звички,
Дід сам пішов у ближній ліс.

Найкращі викопавши дички,
В мішку з півсотні їх приніс.

— Чим, хлопці, байдики вам бити,—
Сказав серйозно школярам,—
Чи не могли б ви пособити,
Приміром, накопати ям...

— Та пособити-то не жалко,—
Василь і тут не став мовчати,—
Та тільки що то за цурпалки
В чувалі вашому стирчать?

— Цурпалки, друже, не халепа,
Коли до діла довести:
Сьогодні дичка, завтра — щепи,
А там і сад, свої сорти.

Василь підморгує позаду:
— Найкращий сорт —
З чужого саду!

А дід з мішка виймає дички,
Ці невеличкі
Лісовички,
Та ніжно так вийма,
Достоту
Бере з мішка
Живу істоту.

— Ось у цієї,— каже,— корінь,
Немов ступня від п'ятки йде.
А в тої рівний, наче шворінь,
І не згинається ніде.—

І Васю це знання і вміння
Вразило: «Глянь, старий «дає!»
Вдивлявся і він у те коріння,
Та думав, певно, про своє...

Цибатий Гриць і жвава Ната
Копають ями по рядах.
І тільки блискає лопата
Сьогодні в кожного в руках.

Біолог стежку
З дітлашнею
Обсаджує з обох боків:
— А головну свою алею
Назвем алеєю Птахів...

Саджають, закидають ями,
Притоптують старі й малі.
І ось уже стоять рядами
Тоненькі стовбурці в землі...

ПЕРША ВЕСНА

Ось настає весною
І щеплення пора.
За дідом — чередою
Весела дітвора.

Дід щепить нову гілку
Із ножиком в руці.
Малі тримають пилку
Та подають живці.

А старші — до криниці,
Але не воду п'ють,—

Ні, хочуть на кислиці
Повчитися щепить.

Зрізають гілля дичок,
Надрізують торці,
Під кору лісовничок
Застромлюють живці.

Вже й захотілось їсти,
Та праця — до смаку.
Пернаті їм солісти
Співають до смерку...

* * *

Так і росли на піску
Свій сад ентузіасти.
Зусиль немало у садку
Їм довелось докласти.

Бо спека, сонця злива
Хлюпоче на сади.
Волає груша й слива:
— Води! Води! Води! —
Поливали.
Доглядали.
На жердини рівні
Для пернатих набивали
Для гостей шпаківні...

УМІЛІ РУКИ

Іде навчання без понуки,
А піонери — перші й тут!
Он виставка «Умілі руки» —
Займає в школі цілий кут.

Он Федя лобзиком улітку
Майстерно випиляв зенітку.
На п'яльцях Ольга Чередник
Узором вишила рушник.

А Вася Чорний дуже гарну
Зробив з коріння дику сарну.

Ось позасушуваний цвіт...
Ракети рвуться до орбіт...

Макет будинку, телевишки,
Іжак із кедрової шишки.

Та каже Гриць Тетяні й Ользі:
— Найкраща сарна в Василя —
Як олень на новенькій «Волзі» —
Ну мчить... аж око звеселя!

*А В БЛАКИТІ —
БУСЕЛ! БУСЕЛ!*

Рветься гілля
На привілля,
Ніби ріки з дужих русел.
А в блакиті — бусел! Бусел!
І сяють в синій рані
Деревець гілки шафранні.

У саду між двох алей
В'ється стежка звивисто.
А бузок! А соловей
Тьохкає заливисто.

Оглядають
Учні й дід
Щепи — ряд по рядові:
Де з'явиться має цвіт
В цім ажурнім прядиві.

Кожен жде, що по плодах
Про сорти дізнається.
Ну, а цвіт на яблуньках
Вперто не з'являється...

Федя, Гриша і Олесь
Підійшли до флігеля:
— Хлопці, з ряду зникла десь
Наша бера Лігеля!

* * *

— Не пам'ятаєте ви, діду,
Де посадили ми яку?
— А записи! Спитайте Ліду.
— Згубила десь. Немає й сліду!
— Та вже й мені не в пам'ятку...

Нічого, сад підживим літом
(Поки що хай нам покортить),
Ще підросте, візьметься цвітом,
А там узнаємо й сорти.
Бо деревця плоди зав'яжуть
І про сорти самі нам скажуть.

ТАК ВІН ЛЮБИТЕЛЬ
ЧИ ГУБИТЕЛЬ?

Згрібаєм листя, прибираєм,
Суху зриваєм лободу.
І натрапляєм
За сараєм
На зниклу щепу молоду.

— Це ж наша бера! Наша груша! —
І з нею ми до діда йдем.
— Чия ж оце рука байдужа
Її одрізала ножем?

Узнати, здавалось, справа марна.
Та нагадав про корінь дід.
— Ось звідки вискочила сарна! —
Гукнув Грицько. А Вася — зблід.

— І як це можна? — дід косився.
Василь стояв, надувсь, як сич:
— Та й сам не знаю... спокусився..
Бо сарна снилась день і ніч..
— Хороша, — каже дід, — спокуса —
Пустошить, нищити живе! —
Він так смикнув себе за вуса,
Подумали, що одірве.

— Але ж і ви казали... сарну
Для школи вирізав я гарну..
— «Але»!.. Вітри у тебе свищуть —
Чудесну грушу звів на пси..
Живу красу не можна нищить
Заради мертвої краси!

Тут нагодився й наш учитель
І в гніві відповіді жде:
— Так він любитель
Чи губитель
Природи?
Хай нам
Доведе!..

Василь викручувався марно,
Бо не минуло це безкарно...

Пишем ми листа в Тбілісі
Чи в Москву,
А він у лісі,
Йдем в кіно,
А він у лісі.
Йдем у цирк,
А він — у лісі.
Накопав і посадив він
З півдесятка деревець.
І сказали ми —
Кінець.
Другом станеш ти природі,
Коли шкоді
Скажеш:
Годі!

ОСІНЬ У ГРУДНІ

Був грудень... Але що за грудень?
Нема ні льоду, ані стужі...
Проходять вулицями люди,
Минаючи брудні калюжі.

Іще в альтанках літні меблі.
Забули люди першу хвижу.
Бо знову дні — ласкаві, теплі,
Ясні-ясні. Навдивовижу!

Але ось під Новий рік
Раптом як усніжило.
Морозище як припік —
Хоч би птаство вижило!

Строчить січень між бадилля
Слідом заячим.
А вітрам яке привілля
Невщухаючим!

Розпустив Дід Мороз
Бородищу сивую,
Не зважа на прогноз,
Пісеньку наспівує:

— Я, Мороз,
Без погроз
Посилаю сніжну хмару
Сивобровую,

На деревах кожну
шпару
Замуровую.

Спробуй нині поживиться
Комашиною.
Вдовольняйся нині, птиця,
Реп'яшиною...

Поживитися б жучком
Або гусінькою,

ЩО СТАЛОСЬ ДАЛІ
З ВАСИЛЕМ

А Чорний ходить у гайок —
То з дуба виріже кийок,

То каже, що «співучу» гілку
Собі шукає на сопілку.

Насправді ж сильця розставля,
Щиглів приносить звідтіля

Та снігурів в запіл ховає
І птахоловам їх збуває.

За грушу караний? Дарма,
Птахам же обліку нема!

Якось до лісу після школи
Прибув: улов там — як ніколи!

Василь метався, аж упрів —
Запхав за пазуху щиглів.

Розставив знову довгі сильця,
Аж гульк — снігур висить на гілці.

Спочатку він збагнуть не міг,
Коли ж до дерева підбіг —

Побачив: птах завис на гілці
На довгій Василевій жилці.

Василь схвильований до сліз,
Василь на дерево поліз.

Але даремно, бо пашина
Була холодна, мов крижина.

Він зліз і ледве не зомлів,
Повипускав своїх щиглів,

Зняв сільця в гаї молодому
І мовчки почвалав додому...

ПІДКРАЛОСЬ ЛИХО

А до школи з боку лісу
Крізь хурделиці завісу
У садок підкралось лихо...

Дід уранці вийшов — тихо:
Та й пошкріб себе по лисині —
Всі дерева геть обгризені!

Так і ахнув серед двору:
Що не стовбур — мов кілок.
Геть зайці обгризли кору
Від землі і до гілок.

Із ренета Симиренка —
Біла штричка з окоренка...

Оля вибігла на ганок:
— Сірий набрід цей здурів!
Знала б, винесла сніданок,
Щоб не гризли стовбурів.

Ех ви, зайки непутящі,
З'їли яблуні найкращі!

ЯК ЗАРАДИТИ ДЕРЕВАМ?

— З'їли кору напропалелі —
Дехто був у відчаї.
Діти ж з рук не випускали
Книги садівничої.

Що ж робити їм? До діда
Йдуть Грицько із Федею.
Знає він, старий всевідо,
Всю енциклопедію.

Дід сіпнувся раз і вдруге:
— Бачив. З'їли лобурі.
Що ж, де є кори хоч смуга —
Ми обмажем стовбури.

Недарма хлоп'ят вважали
Дідовою зміною:
Кізяків вони дістали,
Запаслися глиною.

Вже дівчата смаглолиці
Стовбури обмазують.
І, мов сестри-жалібниці,
Дерева обв'язують.

В хід пішли старі панчохи,
Светри і жакети.
Звеселіли ніби трохи
Пепінки й ренети.

А закінчили роботу —
Руки й ноги в місиві:
— Завдали зайці клопóту,
От личини бісові!

БРУНЬКУЄ САД

У вікно, ще морозом змережене,
Сонце вперше всміхнулось весні,
Діти роблять весняні обстежини —
Не померзли часом яблуні?

Весна іде не швидко,
Та ліс уже в бруньках.
Бруньки вже добре видко
Й на хворих яблуньках.

Прядуть по кожній гілці
Очима малюки,
Де гусені в розвилці
Вцілілі капшуки.
Дід гляне в їх очички —
Світліє на лиці:
— Ви в мене як синички —
Молодці!

* * *

А скільки шуму в лузі,
А в небі вічних трас!
Летять крилаті друзі,
Вертаються до нас!

Ластівка мала
Знову прибула.
Силою крила
Даль перемогла...

Натрудила немарно
Крильця з довгого шляху.
Але як же їй гарно
Коло рідного даху!

Розкажіть, ластівки, розкажіть,
Як вам траси вдалось подолати!
Через весь пролітали ви світ,
А до нашої хати.

Міліони ви хат проминали,
А до нашої хати.

Тисячі кілометрів долали,
А до нашої хати...

ЯК ІМ КОРТИЛО ЗНЯТЬ ПОВ'ЯЗКИ

Сад — і робота, і турбота.
А тут у час напастей злих
Він став немов жива істота
І для старих, і для малих.

Тут і біолог, тут і завуч...
І стільки стежило очей.
І сам директор Яків Савич
У сад приходив до дітей.

По цвіту, по листках на гіллі
Вони дивились день при дні,
Як розвиваються вцілілі,
Як — потерпілі яблуні.

Одні затрималися в рості,
Хоч тої ж саджені весни.
А в інших — цвіту повні брості,
Хоч і обгризені вони.

Ну, чудеса тобі, та й годі!
Цвітіння — глянь яке густе!
Та каже дід: бува в природі —
Перед загибеллю цвіте.

Як їм кортіло знять пов'язки!
На радість те чи на біду?
Чи перемоги, чи поразки
Чекають їх в шкільнім саду?

На цій розмотують ганчірку,
А кризь пов'язку з-під кори
Пробив зелений пагін дірку
І прудко рветься догори.

На тих, де стовбури сповиті
Папером, — там з обох боків
Кори напливи соковиті —
Мов зустріч двох материків.

Аж діти скрикнули: — Ура!
Появилася кора!

* * *

Вітер... Зав'язь обпадає...
Та гілки риплять гінкі.
Але хто сорти вгадає,
Де які?

Дрібно горлиця корали
Розсипала: «Тру-ру-ру...»
Ми про яблуньку питали,
А вона нам: «Про кот-ру?»

Звуки іволга низала,
Щось про грушу підказала,
Горлиця ж: «Не роз-бер-р-ру!»

Може, друже, чув і ти
Голос іволги привітний?
Нам підказує сорти:
«Вільямс літн-і-й!»
Вільямс літн-і-й!..»

КРИЛАТИЙ БЕШКЕТНИК

— Хочеш, друже, в нашу ланку?
Глянь на хміль, смородину.
Пришкільну оглянь ділянку —
Виноград, городину.

Стрінеш тут бабусю Галю,
Шефа пречудового,
Що зростить нам помагала
Гарбуза пудового.

* * *

Сонях — явище нерідке,
А побачиш — зір спиня.
В нас — такі, як підрешітки.
Й щось викльовує щодня.

— Ну, вже я за них візьмуся!
Що воно за сатана? —
І хустиною бабуся
Кожен сонях запиная.

Та не встигла й відійти,
Як над соняшником спілим
Миготить червоне з білим:
«Дятел! Дятел! Ось хто ти!»

Хустку він пробив сміливо,
Вибив соняха дотла.
Та робив це так красиво,
Що прогнати не змогла...

ЧЕРЕЗ ДВА ЛІТА

Ми всі милуємося часто —
Ах, як дерева розрослись!
Он те — розлого, те — кулясто,
А те — тополькою увись.

Гілки Наталочка одводить,
В міжрядді ходить нагинці.
Уважно йде, щоб не ушкодить
Малі тендітні пагінці.

Та не дерева — царство ціле!
А розкошують — як хотять:
Там жовті сливи заяскріли,
Там яблука палахкотять.

Мов сонця променем налиті,
Янтарна вишня і ренет.
А що смачні, а соковиті —
Зірвеш, попробуєш — як мед!

Казкове все для Гриші й Тані —
Чи й не природи витівка:
З кулак плоди на джонатані
І з добрий горщик титівка!

«ЗЛОДИЙ» У САДУ

Уродила рідкокронна.
Тільки ж яблуко одне —
Блідо-жовте, аж червоне,
Але видно, що смачне!

Наливалось, вистигало,
Всі гадали, що апорт.
Раптом яблука не стало,
Як же взнати, що за сорт?

— Вирвав Чорний? Так для чого?
— Загадково! — хтось сказав.
— Дуже схоже це на нього:
Сарну ж з корня вирізав.

Ще не встигли схаменуться,
Ната йшла через ярок:
«Наше яблуко на кучці
Із ялинових голок!»

Та хитнулася колючка,
Стала рухатися кучка.
«Іжачок! Ах ти хитрючка!»

І Наталя на весь ліс
Тільки встигла крикнути:
— Гляньте, яблуко поніс,
На голки наштрикнуте!

Підхопив, бо їжі мало,
Чи само на нього впало?
Підійти хотіла ближче,
А їжак в своє кубло
Під соснове корневище
Шурх! — і наче й не було...

ЛІСОВИЙ СЮРПРИЗ

Коло криниці, там, де учні
Як перші дідові підручні
Щепити вчилися колись,—
Живці взяли та й прийнялись.

І прямо в лісі, край дороги —
Хто б міг подумати про це? —
Пірамідальне, не розлоге,
Стоїть охайне деревце.

Йдуть люди в спеку до кринички,
Не бравши ані ріски в рот:
«Ех, скуштувати б хоч кислички...»
І раптом в лісі — бергамот.

ТИ КУДИ? МАДАГАСКАР?

Понад поле — лісом, гаєм,—
Понад урвище
Скрізь летять крилаті зграї,
Цілі юрмища...

Багрянє жовто-яре
Листя в трепеті.
А у небі — білі хмари,
Наче лебеді...

Пташка в пісні щемній, щирій
Кличе: «В ірій!
Ір-ій... ір-ій...»

Крук до іволги: — Кар-р! Кар!
Ти куди? Мадагаскар-р?! —

І вона йому уривком співу:

— Ан-та-на-на-рі-і-ву!

А деркач дере,
Дивні ноти бере.

Чи то він концерт готує,

Та «до-ре» не добере,

Чи диктанта він диктує,

Каже діткам: ти-ре...

Пам'ятатиме вся школа

Журний спів коло дахів.

І лелек прощальні кола

Над алеєю Птахів.

Вигук одуда печальний

Над просторами полів.

І курликання прощальне

Посмутнілих журавлів...

— Не летіть!

Іще хоч тріньки!..

— Почекайте!

Ну, хоч трінь!..

— Небезпечні нам затримки...

Ти весною

нас

зустрінь...

ШКОЛА В САДУ

Біліє школа на узгірку,

Біжить сюди хлоп'я й дівча,

На грудях племінь кумача,

Іди і вчися на п'ятірку.
У вільний час гили м'яча,
Майструй нового приймача,
Читай книжки, газету «Зірку»...

Але питає діввора,
Чом зветься Лисою гора?
Бо ж у вінку біліє школа,
Бо зелен-сад шумить довкола,
Наш зелен-сад,
Наш виноград,
Його шмагали дощ і град.
Та коли дереву якомусь
Судилось гинути — натомість
Завжди садили ми нове.
І сад росте, і сад живе...
До школи їдуть генерали,
Робітники і вчителі,
Що перші букви тут вивчали,
Коли були іще малі...

Летять завзяті та веселі
(В своєму ділі мастаки),
Немов лелеки до оселі,
Немов до хати ластівки.

«Яка земля добром багата»,—
Писала Оля Чередник...
Були недавно Гриць і Ната,
І Вася Чорний — садівник...

Де не жили, де не бували,
Можливо, й на краю землі,
Яких сортів не куштували
Десь і в Перу, і в Сомалі...

Нема ж ані в Перу, ні в Чілі
Смачніш за наші бери спілі.

Нема на жодній із планет
Над Симиренків наш ренет!

Хто не приїде — у саду
Світліє зразу на виду...

Стоять і мріють серед тиші —
Яких нема на світі див!

Сорти ж бувають найсмачніші
Ті, котрі сам ти посадив.

1970

ВЕСЕЛИЙ КУТ

Дві річки, сяючи в долині,
В одне з'єдналися русло.
На межиріччій гострім клині,
Немов на острові, — село.

Веселе, сонячне. І зветься —
Веселий Кут. Нові хати,
Немов на старті: так, здається,
І побіжать через мости.

Гудуть мости. Синіють плеса.
Як поїзди проходять тут,
Самі виспівують колеса:
— Ве-се-лий Кут! Ве-се-лий Кут!

Сади. Гаї. Проміння в кронах.
Пташині скрізь дзвенять пісні.
Здається, навіть на фронтонах
Півні співають жерстяні.

І ледве чи не в кожній хаті
І чи не в кожному дворі
В цьому Куті живуть завзяті
Витівники та штукарі.

Ви не знайомі з дядьком Федем,
Що все примітить мимохідь?
Йому — одразу попередим —
У рот ви пальця не кладіть.

А з гуртом юних, кудоштаних,
Що сам нечистий їх водив
По всіх городах і баштанах,
По деревах чужих садів?

Що їхні гавані й причали
Ім визначав Жигайло Гриць.
Ви їх ніде не зустрічали,
Оцих лукавих милих лиць?

* * *

Зустрівши друзів на майдані,
Грицько підбіг до них: — Алло! —
І по секрету Ромі й Вані
Сказав: — Ой, хлопці, що було!

Виходжу з дому на часину,
До річки вулицею йду,
А дядько Федь: — Ти, бісів сину,
Рвав яблука в моїм саду?

— Ви що, — кажу. А він до мене:
— Ех ти, піратський капітан!
Ти ж попсував... Іще ж зелене...
Воно зимове — джонатан.
— При чім тут я?

— Ти кинув грудку —

І був це ваш умовний знак.
Зняло, мов вихром, Ваню Дудку,
За ним, як гончі, Сич і Сак.

Ти й Сич були на джонатані,
Роман обтрушував кальвіль.
А Сак зависнув на паркані, —
Порвав штани, як ліз відтіль...

Ну, словом, хлопці, як по нотах,
Все виклав дядько Чемерис...—
Невже це хтось із жовторотих
Проговорився чи доніс?

Я дядькові... що він даремно,
Що нас і не було в ті дні.
І ми розстались дуже чемно,
Лиш погрозив: — Гляди ж мені!..

Свою ватагу дуже скоро
Знов на майдані скликав Гриць.
Перепитав усіх суворо,—
Ніхто не видав таємниць!

Та щоб не знати більш наруги,
Не довірятись хлопчикам,
На всякий випадок удруге
Вночі в садок нагрянув сам.

Гілки вгинаючи зелені,
Удатний до бешкетних справ,
Набрав шафранного в кишені,
Донести в пазуху набрав.

Хоч і завис не зовсім зручно
Він на штахетині штаньми,
Та приземливсь благополучно
І гайсонув: — От я, так ми!

Яке ж було велике диво,
Як дядько стрів на другий день
І, привітавшись поштиво,
Кивнув йому: — А йди лишень!

— У мене,— каже,— точні дані,—
В очах лукаві промінці,—
Що був ти вчора на шафрані
І мало не порвав штанці.

Що? Може, визнаєш нарешті?
Якщо ж тягнути далі нить —
То потім був ти на донешті...
Щось, може, хочеш уточнить?..

Грицька взяла така досада
(Його не спіймано ледь-ледь):
«Невже була якась засада
І все це бачив дядько Федь?

Але ж якби зробив засаду,
То, певно, й клопоту б не мав;
Як тільки вдерся я до саду,
Одразу б він мене спіймав...»

* * *

Встає, як піють треті півні,
Лісничий Федір Чемерис.
Завів синичники, шпаківні,
Зразково доглядає ліс.

Ставний. Чуприна темно-руса
Із сивиною, наче ртуть.
І два тоненьких гострих вуса —
Здається, так тебе й протнуть.

І сам цей дядько має мізок,—
Це скаже весь Веселий Кут.
А дядьків син, учений, фізик,
Скінчив московський інститут.

Технічні вводить він обновки,
Коли буває на селі.
Монтує мудрі установки —
Усюди кнопки, штепселі...

І в Гриця, першого догадка,
Майнуло: «Ясно все без слів:
Це він знадвору в хату дядька
Сигналізацію провів!»

А як же бачать серед ночі?
Що в них за прилади нові?
Якісь кібернетичні очі?
Чи, може, ультразвуківі?

І ось Грицько і Дудка Ваня
(Найдужче нетерпілось їм)
Поставили собі завдання
Розвідать Чемерисів дім.

Три дні крутились коло яру,
Аж якось бачать молодці —
Иде жінка дядькова з базару
З важеним кошиком в руці.

— Поможем? — Кошика вхопили
Й до хати трохи не бігом.
І ледь поріг переступили —
Очима нищпорять кругом.

У Дудки блись в очах усмішка —
Мовляв, дивися, Грицю, де:
Он шнур від штепселя до ліжка
Попід подушкою іде...

Коли ж ватага на майдані
Зібралася, промовив Гриць:

— З'явилися, хлопці, перші дані,
Вже трохи менше таємниць.

А що та установка значить,
Котру вмикає дядько Федь,
Як нею він із ліжка бачить —
Це, Юрку, ти сходи розгледь...

Вів Юра з тіткою гутірку
(Дровець, водички принесе).
А мав він з фізики п'ятірку —
То в домі вивчив геть усе.

— І річ ота «кібернетична»,—
Давав Юрко хлоп'ятам звіт,—
Всього лиш... грілка електрична,
Бо в дядька був радикаліт...

* * *

У вербняку тинялись друзі
(Ну й неприкаяний народ!),
Аж стріли дядька Федя в лузі
Із пилкою біля колод.

— Гей,— дядько їм,—
лицарство мила! —
(Йшли саме хлопці через гать) —
Я чув, ви тактику змінили
І стали людям помагати?

— Що, стати й вам на поміч? —
Метко

Відповідає Гриць за всіх.—
Приміром... на ходу підметки
Нам одірвати...— Жарти. Сміх...

— Чо' ж, дядьку, ви серед полянки
Надумались дрова рубать?
— Е, ні, хлоп'ята, то дуплянки
З колод ми будемо довбать.

Грицько схопився вже за пилку,
Бо діло швидко це збагнув.
А Сак узяв якусь розвилку,
В дупло крізь вічко штриконув.

А звідти шершні — д-з-з! — Не грайся!
А дзуськи вам, мовляв, а зась!
До Сака Сич кричить: — Змивайся! —
Маха руками Дудка Йвась.

А дядько Федь: — Лягайте, хутко!
В траву! Нехай летять. Нехай...
Юрко, присядь! Іване... Дудко!
Замри на місці. Не махай...

— Е,— каже Гриць,— дзижчать, мов кулі.
Смертельний, кажуть, їх укус.—
А дядько дні згадав минулі
Та й посміхається у вус:

— Сказать вам, хлопці,— сміх, та й годі! —
Оці скажені дзизкуни
Та стали раз мені в пригоді,
Як був малим, під час війни...

Хлоп'ята при дзвінкім потоці
Усілися на зрізи пнів.

— Да-а... Влітку в сорок другім році,—
Лісничий далі річ повів,—

Іду до хати я з города,—
Була це ранішня пора,—

Коли дивлюсь — чужа підвода
Стоїть у нас коло двора.

І поліцай, пикатий Бирка,
Іде з цигаркою в зубах.
Став на порозі, набік чвирка,
Увесь горілкою пропах.

Фашистам він збира закуску,
А мати каже: «В нас нема...»
Аж на гнізді загледів гуску,
Бере за шию, підніма,

Несе до брички: «Хлопці, їдьмо!» —
А мати: «Птицю... од гнізда?..»
«Сама,— кричить,— досидиш, відьмо...»
Ні страху в ката, ні стида.

«Стривай, фашист і так не здохне!» —
Подумав я — та хвать коня.
А Бирка тут мене як цьвохне:
«І ти костричишся, щеня!..»

Ну, спину трохи помережив,
Та й я ж образу затаїв:
З півроку добрих, мабуть, стежив
За холуєм із холуїв...

— І як провчили цю личину? —
Очима вже світив Роман.
— А вибрав підходящу днину:
Надворі був густий туман.

І я надів на себе сітку,
Що в ній ходив дідусь до бджіл,
Шмиг на сарай через повітку,
Поглянув пильно наокіл —

Пристроївсь на горищі скраю
(Бував же там разів із сто),
Згріб миттю з бантини сараю
В торбину шершняче гніздо.

Дзижчать, мордуються в торбині —
«Ну, гада,— думаю,— провчу!»
Городами в соняшничинні
До хати Бирчиної мчу.

Хропе на ліжку п'яний Бирка,
Бодай навік би він заснув!
Сам. І одчинена квартира.
Ну, я із торби й сипонув.

Тхне самогон, як із барила,
Кружляють шершні, б'ються в скло.
І тут же Бирку в п'яне рило
Іх кілька штук як упекло.

«Рятуйте! Партизани в домі!» —
Подавсь лакуза в темний хлів.
Три дні качався на соломі
І, як собака, скавулів.

— І що, сконав? — Роман Рогуля
У дядька Федя запитав.
— Догнала партизанська куля,
Коли з фашистами тікав...

* * *

І ось дуплянки, шпаківниці
Із дядьком роблять хлопчаки.
В них будуть жить стрижі, синиці,
Крутиголівки і шпаки.

Кора вербова зашкарубла
На свіжих зрізах ще жива.
Той — очища від тирси дупла,
Той — денця й кришки набива.

В роботу ці живі натури
Вкладали весь юнацький пал.
І раптом ось стамеска Юри
Чиргик — об камінь чи метал.

Виймає — запальничка. Ціла.
В руках почав її вертіть.
Від часу зовсім потемніла,
Позеленіла жовта мідь.

Та де вона тут узялася? —
Обмили хлопці в ручаї.
Обтерли — видряпано:

«Вася» —

Давай розкручувать її.

Взяв дядько Федь, об руку вдарив:
— А що це в трубочці тугій?
Не бачу я без окулярів...
Стривай, якась записка в ній..

Папір пожовклий розгорнули —
І не вчитаєш до пуття.
Але в записці тій минуле
Зверталось до майбуття:

«Мене фашисти оточили.—
Читають хлопці папірець.—
Дві рани. Покидають сили.
Живий не здамсь. Невже кінець?..»

Рядок на зламі зовсім стертий,
Але вловили й дальший зміст:
«Коли ж судилося померти —
Помру в бою як комуніст».

І далі підпис: «В. Сокрута».
Ще зазначено село —
Ледь розібрали назву: «Гута»,
Яка ж це область — не було.

Не дописав він... чи поблекла...
А бій, напевне, був важким.
Навряд йому із того пекла
Вдалося вибратись живим...

Узнать би, хто такий Сокрута...
Та сповістить його близьких...
Аби ж одна на світі Гута,
А то на карті безліч їх...

Уже три дні про Гути мова.
Грицько адреси назива:
Броницька Гута, Лошакова,
Потебнева, Стара, Нова...

Чекай, терпи, Веселий Куте,
Шукає юнь зв'язків мости.
Звідсіль у всі на світі Гути
Летять листи, листи, листи...

Бо вдячна юнь тим Васям, Петям,
Хто в битвах серед лук і нив
У сорок першим, другим, третім
Для них цю землю боронив.

Хто був упертим і завзятим,
Несхибно ворога ціляв.
В сорок четвертім, сорок п'ятім
Світ від фашизму визволяв...

.
І ось озвались перші Гути —
Листи, конверти на столі...
Та тільки жодного Сокрути
Немає в жодному селі.

Прозорий серпень барвить руту,
Спливає осінь і зима.
В листах же звісток про Сокруту
Усе немає та й нема...

* * *

В зелений Кут прибув на літо
До дядька Федора онук.
Цвінуть-буяють розмаїто
Чудесні квіти серед лук.

Ой, як він хоче на роздолля —
У ліс, на поле, в мандри, в путь.
І раптом: завтра — чує Коля —
Дідусь і хлопці в ліс ідуть!

А в лісі люблять дід і учні
Спостерігати життя птахів:
Як заселили гнізда штучні,
Як нищать різних шкідників.

Виходять. Аж у верболозі
І Гриць з хлоп'ятами іде.
Цвірінькнув птах. Старий в дорозі
Веселу розповідь веде:

— Ви знаєте, які колінця
Часом пернатий витина?
Так розлютив колись чужинця,
Що скаженів, як сатана...

— Ще за царату був у нас тут
Німецький миршавий панок.
Коли пішли фашисти в наступ,—
До нас прибув його синок.

І став фашистським комендантом,
Із рейху трапивши у рай.
А наші — чосу окупантам!
Тут відступать вони давай.

Тікати час і фон барону,—
Заметушивсь фашистський гад.
Кричать йому по телефону:
«Цюрюк!» (по їхньому —
«назад»).

Бо їх оточують дугою,
І наші вже змикають крок.
А птах якийсь над головою
Із береста:

«Цюр-р-рюк!
Цюр-р-рюк!..»

Ну як це стерпіти барону?
Схопив він браунінг до рук —
Та як пальне в зелену крону,
А птах ізнов:

«Цюр-р-рюк!
Цюр-р-рюк!..»

Хлоп'ята широ реготали
(Дотепний дядько Чемерис!)...
Аж ось і лозн-краснотали,
І поле, і Кутянський ліс...

* * *

Вловивши настрій дядька Федя,
«От штуку,— дума Гриць,— утну!
Є, хлопці, шанс убить ведмедя,—
Узнати в дядька таїну...»

Проноза Гриць і дядька вразив:
— Признайтесь, Федоре Кузьмич,
Як знали ви... що в сад я лазив...
Тоді як Дудка... Сак і Сич?..

Що ж, дядько знав, що це питання
Колись та зададуть йому,
І от сьогодні без вагання
Поклав він діять напряму:

— Ішов я повз сусідські хати
Від друга (брав у нього снасть),
Наткнувсь на вас. «Пужнуть? Піймати? —
Подумав я.— А що це дасть?»

Та й відчував, що знов до саду
Тебе чи всю потягне рать.
Сів з інтересу у засаду,
Щоб на гарячому спіймать...

— Ну і чого ж ви не ловили?
— Щоб ви задумались, як жить.
Нагнав би вас — то вже, мій милий,
Ми не змогли б отак дружить...

Ну, добре, йди до хлопців, Грицю,
А я огляну ясени,
Дуби та клени,— ту дільницю,
Що засадили восени...

* * *

І Гриць подався ліс вивчати,
До хлопців галявою мчить.
Аж там щебечуть і дівчата...
Та розгубився лиш на мить:

— А ви чого сюди... туристки?
— Спішили звістку принести...
— Ну і яка ж у вас там звістка?
— Така, що ждуть на вас листи...

І Гриць подумав: «Може бути:
Сурмили ж ми в усі кінці...»
А Валя й каже: — Ніби з Гути...
— Так ви ж, дівчатка, молодці!..

Новенькі фотоапарати
В руках у подружок шкільних,
Що почали пташок знімати,
І юний Коля вчиться в них.

Грицько мерщій гукає Рому:
— Біжи-но дядька попередь,
Що ми гайнем уже додому,—
Біля лісництва дядько Федь!

Прийшли додому — справді Гута
Листом озвалась черговим.
В селі живе в них В. Сокрута,
Але не Вася, а Вадим.

Вадим!.. А все ж таки Сокрута,—
Можливо, це той самий рід.
Вже не така в дітей осмута,—
Вдалось натрапити на слід...

Листом запитують Вадима,
Чи у роду в них Вася є?
Жадоба дії неситима
Спокою хлопцям не дає!

І про полеглого родину
Питають у своїм листі,—
Того, хто бився до загину
В селі Веселому Куті.

Але який був їхній подив,
Коли одержали листа,
Що сам Вадим тоді відходив
З ярів Веселого Кута!

І знов листи й листівки в Гуту
Від слідопитів запальних:
Вони запрошують Сокруту
В село приїхати до них...

* * *

Замріла станція і плеса.
І діти з квітами вже тут.
Сокруті ж стукають колеса:
«Ве-се-лий Кут! Ве-се-лий Кут!»

Он ліс. Над ним хмарки перисті.
У житі маки майорять.
Зайшли два діди на роз'їзді,
Усілись, тихо гомонять:

— А придивися-но, Максиме,—
Дід Клим кива в Сокрутин бік.
А дід Максим стрільнув очима:
— Їй-ей, знайомий чоловік!

— Стривай... Це ж староста німецький...
— Ну да, це ж він усім велів,
Щоб звали тільки «пан Щеблецький»,
Бо «їх величність» — із панів...

Діди підходять таємниче,
Насупивши лоби круті:

— Чи ви далеко, чоловіче?
— Та ні...

— То зійдете в Куті.

— Це можна...—

Та діди, мов круки,
Накинулись,— не відстають:
Удвох беруть його під руки,
З вагона вже кудись ведуть...

А діти вздріли незнайомця
(У юних задумка своя).

Підбігли Гриць, Валюша, Ромця:

— Ви не Сокрута?

— Так, це я...

— Ага! Відчув голубчик скруту! —
Єхидно до дружка дід Клим.—
Вже обернувся на Сокруту...
Ні, ми сквитаємося з ним!

— Ось, дітки, стишаться ці дяді,—
Сокрута кинув на ходу,—
Усе з'ясуємо в сільраді —
І я до школи надійду.

Зайшли в будинок під горою,
В сільраду. Голова ураз
Схопився: — Здрастуйте, герою!
Як їхалось? Сідайте в нас...

— Герой! — діди тут підхопили.—
Німецький староста оцей,
Як пішки ви під стіл ходили,
Гнав у Германію людей.

— Я мусив,— гість їм з гіркотою,—
Людей по списках відправляв:
Одною посилав рукою,
Другою — їх же визволяв...

(Важка, підпільницька ти зброє,
Хто не носив тебе, не зна,
Як серце крається надвое,
І закипає кров до дна!)

Відкритись лиш не міг нікому,
Та діяв я не навмання.
Таке підпільного райкому
Було у мене завдання.—
Гість вийняв посвідку: — Будь ласка.—
Мій партизанський документ.
Дід Клим зітхає: — Неув'язка!
«Розбиті» ми, Максиме, вщент!

* * *

Червона скатерть. Свіжі квіти
На підвіконні й на столі.
Героя ждуть не тільки діти,
Але й батьки, і вчителі...

І ось Сокрута на трибуні,
Жаданий піонерський гість.
Святково сяють лица юні,
Аж тягнуться до нього з місць.

Не може вигляд молодецький
Не чарувати юнаків.

— Дивись... це ж староста...

Щеблецький,—

Знов чути шепіт між рядів.

А він і каже: — Різні долі
В людей бувають на війні:
Не з власної, звичайно, волі
«Старостувать» прийшлось мені.

Таж тут загін Васо Шаурі
Давав фашистам «прикурить».
Які здіймались грози, бурі,—
Було, навколо все горить!

І я, бувало, коли треба,
Подам відомості у ліс —
І вже заграви аж до неба,—
Йдуть ешелони під укіс.

Та запідозрили фашисти
І стали стежити тайком.
Мені відходити до міста
Підпільний наказав райком.

Але фашисти оточили
Мене в Веселому Куті.
Патрони вийшли, тануть сили,—
Момент найтяжчий у житті.

А з лісу, з дальньої траншеї —
О, дружби людської красо! —
Під час безвиході моєї
Де не візьмись мій друг Васо:

— Тримайсь,— кричить,— нас
не здолати!

В воді ми разом і в огні.
О шені чіриме ¹, мій брате,
Твої нещастя — всі мені!..

А в залі вже рука знялася,—
Питає Юра Карнаух:
— А хто... на запальничці... Вася?
— А то ж і є Васо... мій друг!

На переправі в сорок другім
Життя йому я врятував.
І він, мене назвавши другом,
Цей сувенір подарував...

Згадавши дещо, пожвавішав
І дядько Федір за столом:
— А хлопця бачили, що вішав
Червоний прапор над селом?

— Як їхав я шляхом широким?
Повз школу? На жовтневі дні?
Звичайно, бачив... лівим оком,
А правому сказав, що ні!..

І діти схоплюють з півслова —
І сумніви всіякі — геть,—
Тим хлопцем, про якого мова,
Був їх наставник дядько Федь.

¹ Шені чіриме (груз.).— Твої біди — на мене.

І їм, допитливим і юним,
Так само хочеться іти
В огонь, і смерч, навстріч буранам,
Як їх батьки, як їх брати.

То знайте й ви, Васо й Вадиме,
І ті, котрі взяли Берлін:
Слідами подвигів ітиме
Весь піонерський наш загін.

Вже й сниться зоряна побудка
Під золотої сурми клич,
Бо нею марять Гриць і Дудка,
І нерозлучні Сак і Сич...

Сніг чи сльота, дорога бита,
Чи просто вбрід, чи через гать —
Не залякає слідопита,
Що хоче бачить, хоче знать.

Обійде твань, рідке болото,
Цікавий вибере момент —
І принесе до школи фото,
Подій наочний документ.

Листи, колекції і плівки —
Який чудесний шлях шукань, —
У світ прекрасного мандрівки,
Мандрівки до Країни Знань.

1973

ГРИЦЬ ГАЧОК

І. ЗВІДСИ ВСЕ І ПОЧАЛОСЬ...

Ні, таки недарма кажуть,—
Відчував не раз і я:
Як воно багато важить
У житті людське ім'я.

Скрізь якусь ознаку випне,
Як табличка на стовпі.
Все до нього так і липне,—
Це я знаю по собі.

Я — Гаченко Гриць, а в школі
Я — Гачок, хоч бий, хоч ріж.
• Так прозвали мимоволі,
А чому — скажу пізніш.

Кажуть, гарним, білолицим
Народився я. Та ось
Узяли й назвали Грицем,—
Звідси все і почалось.

Бо заведено: чи ледар,
Чи гультяй,— всяк пальцем тиць —
Не Петро то і не Федір,
А завжди, звичайно, Гриць:

«Грицю, Грицю, до роботи,—
В Гриця порвані чоботи.
Грицю, Грицю, до телят,—
В Гриця ніженьки болять...»

Але ж я, як розібраться,
Ні при чім: телят не пас.
А за того Гриця, братці,
Оддувавсь уже не раз.

Бились пальтами у школі
Боря й Кость. Якийсь момент —
І на голову Миколі
Із простінка збили стенд.

А прийшла до школи мати —
Як зчинили шум і гам,
Стали матері казати,
Що штурнув Микола сам.

Збіглись учні в коридорі
І, звичайно, не мовчать:
Той на боці Кості й Борі,
Той — Миколу захищать.

Лиш зібрався я втрутитися,
Рот розкрив — як хтось із них:
— О! Дивіться-но, без Гриця
Ї тут вода не освятиться! —
І вже я — ні в сих ні в тих...

Для малих і для дорослих
Ким я тільки не бував:
Гриць — невдаха, Гриць — непослух,
Гриць — роззява із роззяв!..

А у чому заковика?
Надто панькали, мабуть:
До трьох літ я черевика
Неспроможний був озуть.

А коли, як людські діти,
Я пішов у дитсадок —
Вмів уже штанці надіти,
Вмів уже забить гвіздок.

Вишивав просту мережку,
Поливав грядки з бачка...
Раз узяв мітлу, щоб стежку
Промести до квітничка...

Хтось під'їхав у машині.
Бачу маму і татка.
Переймають на стежині
Виховательку садка.

Тато зразу: — Неможливо,
Вдаєтесь до гарних штук!
Син з мітлюю? Це жахливо! —
Як рвоне мітлу із рук.

— Не для того, — каже мати, —
Ростимо своє дитя, —
Щоб садок вам підмітати,
Дихать пилом од сміття! —

Шарп мене — і до алеї,
Попрощались нашвидку.
Більше вже й ноги моєї
Не було у тім садку.
А без навику і в школі
Надто все роблю поволі.

З дисципліною котруюсь
Я постійно не в ладу,
Чухаюсь, поки настроюсь,
Наче манни з неба жду.

Треба завтрашні домашні,
Я ж іще товчу вчорашні.

І не виконавши знову
Всіх завдань, до школи мчу.
Вчу на алгебрі укрмову,
На укрмові співи вчу.

Переплутую відмінки,
Бо темніє у вічу.
А які були оцінки?
Про оцінки я мовчу...

Часто думалося: досить,
Бо вже зло мене бере.
А воно мене заносить,
Повертає на старе.

II. КОЖНЕ СЛОВО Я ЛОВЛЮ...

В другій чверті у вівторок
В клас прийшов новий історик.

Вчителям новеньким нерви
Я з дружком перевіряв.
В час уроку і перерви
Різні штучки витворяв.

Клас сидить. А ми з Панасом
Гребінець берем і цвах

І під партою тим часом
Виграємо на зубцях.

Лиш хотів моргнуть Панасу,
Як відчув я цього разу,
Мов якісь на мене чари
Встиг учитель напустить:
Вже на березі Луари
Опинився я за мить.

Бачу все, як на екрані,
Кожне слово я ловлю.
Ось французи в Орлеані
Б'ють англійців без жалю.

Ні пощади, ні рятунку:
Вірна Франції своїй
Жанна д'Арк у обладунку
Стала з ворогом на бій...

Раптом вчитель задивився
У вікно, на сніжний парк:
— Так на чім я зупинився? —
Я кричу: — На Жанні д'Арк!

— Повтори мені, будь ласка,
Що я саме говорив? —
Мов слова якоїсь казки,
Все, що чув я, повторив...

Ось він вислухав, поважний.
— Молодець, — сказав. — Уважний. —
І не став вивчати журналу,
Трояків, що там стоять,
Тільки вивів щось помалу
І сказав: — Чудово. П'ять.

Учні зо сміху очима
Грають: «Як це Гриць зумів?»
Викладач низав плечима,—
Учнів він не зрозумів...

Ви гадаєте, відтоді
Не робив я більш дурниць?
Та цього й чекати годі —
Ні, забули ви: я ж Гриць!

Не пройшло багато часу,
Як біда стряслася знов:
Фізик виставив із класу,
А історик саме йшов.

Ловлячись на кожнім кроці,
Не сховаеш таємниць:
— Чом,— пита,— не на уроці?
— А тому,— кажу,— що Гриць!

— Як це? —

вчитель здивувався: —

Ти вигадувать мастак.—
Я ж сміливості набрався
І одрізав: — А отак:

Ми на фізиці з Панасом
Сіли, виклали книжки,
Посхилялися і разом
Уминали пиріжки.

І минулося Панасу —
Непоміченим лишивсь.
А на мене: «Вийди з класу!»
В дурні, бачте, Гриць пошивсь.

У житті ж їх тільки пара:
Доля, мабуть, їх така,
Що на бідного Макара
Всі шишки, а на Грицька...

У Грицька діла ще гірші:
Де які на світі вірші
Для малих і для дорослих —
Ким у них він не бував:
Гриць-невдаха, Гриць-непослух,
Гриць — роззява із роззяв.

Тут учитель як засяє:
— А приглянься — дивна річ:
На мені шишок немає,
Хоча я й Макара Ілліч!

А відносно тебе, Грицю,—
Теж не бачу в цім біди.
Варто тільки придивиться,—
Почнемо з Сквороди.

Ну, так от: Григорій Савич,
Грицем він хіба не був? —
(Розмовляємо віч-на-віч,
Вчитель мій усе збагнув).

— Якщо далі піде нитка
До джерел чи до криниць,—
То хіба Григорій Квітка-
Основ'яненко — не Гриць?

Кілька ще навів історій
Переконливих, ясных:
— А Петровський — не Григорій?

А Котовський — не Григорій?
От і взяв би приклад з них!

Бо я знав такого Гриця,
Що на витівки мастак,
А коли скінчив учиться,
Не схотів іти трудиться,
І про нього кажуть так:

«Гриць одержав атестата
І сидить на шиї в тата!»

III. НІ, ЦЕ ЩЕ НЕ АКСІОМА...

Коли я прийшов додому,
Був у настрої такому,—
Гори б міг перевернуть:
Не в іменні, значить, суть!

Ні, це ще не аксіома
Те, що чую в школі й дома:
«Гриць себе не поважає,
Гриць на трійках виїжджає!»

І про трійки в мене думка
Зародилася така:
Розтяжна, неначе гумка,
Суть шкільного трояка.

Справді, взять нещасну трійку:
Може в табелі стоять
І звичайну скриту двійку
Потаємно означать.

(Розумієте самі —
«Три» в журналі, «два» в умі!)

Рідше має вищу мірку,—
Може в таблиці стоять —
Недотягнуту четвірку
Там по суті означать.

Більше певності і віри,
І ні ремства, ні проклять,
Коли в таблиці «ч о т и р и»,
А ще краще — коли «п ' я т ь».

Так я став підводить базу
Під четвірки, та — овва! —
Правду кажуть, не одразу
Будувалася Москва!

У неділю цілий день
Я сидьма сидів, як пень.

Я, недавній недотепа,
Всі уроки поробив.
А з ботаніки ще треба
Вивчить розділ про гриби.

Пхі! Вивчати їх? Безглуздя!
Знаю всі й грибні меню!
А чи, може, я від груздя
Маслюка не відрізняю?

Ось із сумкою при боці
Йду до школи спроквола.
А на другому уроці
І ботанічка прийшла.

— Ми гриби вивчали з вами.
Що ж, повторимо урок.

Чи в природі є зв'язок
Між деревами й грибами?
От про це, про роль грибниць
Скаже нам... Гаченко Гриць.

— Якщо взять ліси дубові
І гриби,— рубаю їй,—
Крона тінь дає грибові,
Гриб гниє — деревам гній...

— Ні, там живлення взаємне...—
Шепотить мені Іван.
Я ж стою як істукан:
Це для мене діло темне.

Далі вчителька питає,
Не сідаючи за стіл:
— А скажи, чи виробляє
Гриб, наприклад, хлорофіл?
— Ні, бо був би він зелений...
(Клас як пирсне — знову з мене).

А учителька своєї:
— Ти міркуєш навмання.
Є кмітливість. Та до неї —
Треба ще тверді знання.

Ну, сідай,— сказала,— Грицю,
Розділ добре повтори.
Ти не знаєш про грибницю.
І тобі я ставлю «три».

Отакі діла бувають:
У сильце попав, як чиж.
Те, що вивчиш, не питають,
А питають — що не вчиш!..

Та до мами у світлицю
(А якраз і гості там):
— Що ж мовчав ти,— каже,— Грицю?
Ось похвалимося вам.

Не жартуйте,— каже,— з нами,—
Син граніт науки гриз!
Гляньте, ось який для мами
Влаштував Грицько сюрприз!

Мама зразу цілувати
За... чужі п'ятірки,— жах!
Хвалять гості, сєє тато...
Я ж стою, як на ножах.

Провалитись би і зникнуть
З-перед віч гостей, сім'ї.
Роззявляю рот, щоб крикнуть,
Що оцінки не мої;

Що все це мені не миле,
Та чомусь, немов на зло,
Крикнуть я не маю сили,—
Наче щелепи звело...

V. СКЛАВ Я ДОПИСА...

Так міняв я вдачу Гриця —
Хоч і важко це робить:
Дома зовсім не сидиться,
Сам собі урок не вчиться,
А щоб знати, треба вчить.

Вчу. Діла ідуть поволі.
Ну й ходи, як лин по дну.

На уроці щось плете:
Не язик — копистка,
Хоч не зна чогось,— зате
Муся — хорошистка!»

Все розбірливо і чітко
Написав без карлючок.
Підписався ж так:

«Гачок».

Але Гуска здогадалась.
Як зчинила в школі галас:
— Ти! Гачок! Писака класний!
Ба, охочий до повчань.
Сам же трієчник нещасний,—
Краще ти на себе глянь!

Я ж ехидно до Марійки:
— Але в мене чесні трійки!
В класі жарти, в класі сміх,
А мені і сміх і гріх:

— Зачепив ти,— кажуть,—
Гуску,
То й тобі не буде спуску!

Та відтоді — головне —
Всі Гачком зовуть мене!

VI. ВЕЧІР АРМІЇ ГОТУЄ ПІОНЕРСЬКИЙ НАШ ЗАГІН

За вікном мороз лютує,
Але нас не спинить він:
Вечір Армії готує
Піонерський наш загін.

Боря вигукнув у класі
(Ну, не хлопець, а вогонь!):
— А давайте сценку Васі,
Розділ з «Тьоркіна»,— «Гармонь»!

Наші ж воїни червоні
Вміли мужньо воювать...
Я зіграю на гармоні,
Можу ще й пританцювать!

— Це про Армію... Це добре.
Але що про партизан?
Воювали ж теж хоробро! —
Додає Пашко Іван.

— Може, зробим те, Іване,
Що зробили,—

Кость підсів,—
Білоруські партизани,
Коли вийшли із лісів?

Нарядили, кажуть, цапа,
Хай на тирлі не гуля,—
Ні, нехай фашистом драпа,
Рейх собою представля.

На цапищі-одороблі
В шлею вчеплені були
Древка, наче дві голоблі,—
То фашистські прапори.

Потім ще відзнаки різні:
Трохи нижче борода —
Ордени, хрести залізні
І медалі в три ряди...

А за цапом партизани
Гонять гітлерівську рать...
Ми й зіграєм їх, Іване,
Федя ж — буде цапа грать.

А Федько довготелесий:
— В мене інші інтереси!
А дурного цапура́
Гриць як трієчник зігра...

Я одбрив Федькові тим же:
— Думаєш, жердино зла,
Як п'ятірочник, то ти вже
Розумніший за козла?

З Феді так зазнайко виліз,—
Ледве стримав я свій гнів.
Словом, ми були б побились,
Та Микола нас розвів.

Федір, мавши вдачу вперту,
Про свій гонор більше дбав.
Через нього для концерту
В нас і номер цей відпав...

Та на радощі загалу,
Ви б заглянули до залу:
У концерті без зусиль
Грає Тьоркін, сам Василь.

Боря з Костем піонером,
Наче Тьоркін із шофером,
Між боїв та між атак
Витинають с'як і так:

— Ех би валянки ці скинуть,
Перейти на закаблук.
Припечатать, щоб одразу
Закаблуківі — каюк!

Після сцен з одноактівки
Про відважних партизан
Ще й матроські нам частівки
Проспівав Пашко Іван,

Як ми Гітлера-шакала
Били, аж здіймався пил:
Як петлю йому сукали
Наш радянський фронт і тил.

VII. СТАВ Я З НАТОЮ ДРУЖИТИ...

Повезло мені, невдасі —
І таке в житті бува! —
Появилась в нашім класі
Ната, дівчинка нова.

І якась така цікава,
Не така, як інші, ні.
А якась бідова, жвава,
Бойова, — куди мені!

Ви б побачили в спортзалі
Різні «фокуси» Наталі!
Вправи знає назубок;
Хто є спритніший за Нату:
То, як мавпа, — по канату,
То, дивись, — як колобок!

На веломашинах кола
Ми робили біля школи.
Ната на велосипеді
Показалась біля Феді.

Федір проти стадіону
Хвастав, рвався наперед
Та й урізався з розгону
Наті у велосипед.

Ната впала тут, а він —
Чи злякався? — взяв розгін,
Знов натиснув на педалі
І гайнув по колу далі.

Підбігаю я до Нати...
— Ой, нога... Не можу встати!
Не прощу незграбі, ні!
Спиці він погнув мені!

Я підняв з землі дівчисько,
Бачу, справді їй не мед.
(А живе од мене близько!) —
І — на мій велосипед.

Як її додому віз —
Лиш гойдались ленти кіс.

І тоді, аж дома в Нати,
Я насмілився спитати:
— Звідки ти така взялась,—
Вмієш те, що й хлопцям зась?

— А росла в такій родині,—
На заставі, при частині...

— Ну, то там усі спортсмени...—
Якось вирвалось у мене.

— А ти що — не любиш, Грицю,
Фізкультури? Спорту? Гри? —
Я подумав: що таїться?
З фізкультури в мене «три».

— Як прийшов після хвороби:
На турнік зіп'явсь — смішок;
Я робив при хлопцях спроби —
Кажуть: «Виснеш, як мішок».

Ната каже: — От так друзі!
Легше всього взять на глузи.
Як вони такі завзяті —
Помогли б тренюватись!

В Натин я ходив будинок.
У дворі в них, у садку,
Я, бувало, по годинах
Пропадав на турніку.

Дома ж — і гантелі, й гирі
Кожен день я підіймав,
До весни уже «чотири»
З фізкультури чесно мав!

Кость глузує: — Глянь на Гриця:
Що то шеф його — спідниця! —
А той самий Федя Щур:
— Гриць Гаченко — дівчачур!

Та скажу вам — наші братці
Трохи Нати ще й бояться.

Йшов недавно другокласник.
Гнат штовхнув його — той навznak.
(Семикласник беззень Гнат
Бив і хлопців, і дівчат!)
Ната щось сказала Гнату,—
Відштовхнув, облаяв Нату.

Ех, тут наша бистра Ната
Як підскочила до Гната,
В груди телепню дала
Так, що брязнув стовбула,
Замелькав лише ногами
(Регіт, шум між дітлахами!).

— Буде знати, як штовхати! —
Хтось озвався біля Нати,—
Молодець проти овець,
А як проти молодця —
Сам, як миршава вівця!
.
Несподівано — скажи ти! —
Став я з Натою дружити!

VIII. АЛЕ ЗАВЖДИ ЩОСЬ НЕ ТАК...

На уроках не кручуся,
Дома вчу. Та що за знак?
І стараюся, і вчуся,
Але завжди щось не так!

На перерві — до буфету:
Там підснідав швидкома.

Йду до біокабінету,
А стільця мені нема.

Я сюди й туди — немає.
І простояв весь урок.
Та цікаво, що буває
Так зі мною що не крок.

Другий раз, поки задачу
Розв'язав я до кінця,
У фізкабінет — аж бачу:
Знов нема мені стільця!

Вчитель каже: — Ви там скоро?
Хто чергує? Кабанець...—
Той метнувся по коридору
І несе мені стілець.

Примхи долі? Чи насмішка?
Чи простий обставин збіг?
Я присів — розпались ніжки,—
Впав, забивсь, а в класі — сміх...

Винне знов мое імення,
Як бувало сто разів?
Чи козел я одпущення?
Чи теля у бога з'їв?

А чи буде так довіку?
Накипіло вже давно.
І — жбурнув стільця-каліку
У розчинене вікно!

Але трапилась халепа:
За вікном росла там щепка
(Сам Макар Ілліч щепив!).
Я ж стільцем їй крону збив.

А Макар Ілліч — ще й завуч.
(От тобі й Григорій Савич,
І Петровський, і Котовський!),—
Страшно стріться з ним віч-на-віч.

Світу білого не бачу,
Сів і, як казав він, «плачу
На ріці я вавілонській...».

А Макар Ілліч підходить —
Щирий подив на лиці:
— Олександр Македонський
Був великий полководець,
Та нащо ж ламать стільці?

Ні про що не став питати,
Лиш сказав: — Хай прийде мати!
Потім, дивлячись у даль,
Каже: — Щепи дуже жаль.
Екземпляр був незамінний —
Дуже рідкісний і цінний.

— Ну... Макаре Іллічу,
Я ж стараюсь, я ж і вчу...
Хочу бути, як ті Григорії,
А вплипаю скрізь в історії!..

— То щоб знав ти, як старатися,
І цьому поклав кінець,
Завтра в час уроку праці
Ти поправиш той стілець!

*ІХ. ВИ, БУДЬ ЛАСКА,
ПІДКАЖІТЬ...*

Ми ходить любили класом
На ріку. Аж до Скали.
А сьогодні вдвох з Панасом
Покупатися пішли.

Збоку нам лишилась балка,
Свіжовимита дощем.
До ріки — аж там рибалка
Вудить рибу під кущем.

Мотоцикл. Яскрава каска.
Збоку — банка черв'яків.
— Не завадимо?

— Будь ласка! —
Він люб'язно відповів.

Я заплив, де й дна немає,
А Панаско пропливає
На мілкому поблизу.
Дядько тут йому киває,
Показавши під лозу.

— Синку! Вудка... там, де ряска...
Зачепилась між латать!
Відчепи мені, будь ласка,—
Неохота жилку рвать.

А Панько з води кричить:
— А чого дарма старатися?
Як дасте копійок двадцять,
Можу вам і одчепить!

Зводжу я на жарт: — Панасе,
Ти до грошей надто ласий!

Він своєї як на те:
— То дасте чи не дасте?
— Е, так я ж звернувся,
Панаску,
До твоєї доброти,—
Каже дядько той.— А ти?
Певно, ти й забув про ласку...

Поки дядько із Панасом
Розмовляв, учив добру,
Я метнувся і тим часом
Витяг жилку з куширу.

Дядько каже: — От спасибі!
Хоч і вудка не якась,
Повезло, як бачиш, рибі,
Що заплуталася снасть...—
І мотає донку жваво
(Волосінь на самім дні)
І говорить: — От цікаво,
Що подумалось мені.

Подивіться, як усюди
Мудро кажуть добрі люди.—
Руські: «Будьте так добры»,
Українці теж — «Будь ласка»,
Білоруси — «Калі ласка».

І слова близькі й подібні
Йї дуже схожі неспроста,
Бо людським серцям потрібні
Всюди ласка й доброта.

Справді, треба дружно жити.
А з Паньком же як дружити?
Він розкрив своє лице:
Ще не встиг вам услужити —
«Що я матиму за це?»

В мене раз пропав щоденник.
Цей же друг, Панько Вареник,
Вже гука мені: — Гачок!
Я скажу, де твій щоденник,
Але дай за це значок!

Хто хворів, не був у класі,—
Попроси чи запитай:
— Що нам задано, Панасе? —
Скаже він, але ти дай...

Лиш од річки одійшли ми,
Я згораю од страху,
Він — стоїть, очима блима,
І не соромно йому.

— Слід би гнать тебе в зашийок...—
А Панько на цей мій гнів:
— Дав би двадцять він копійок,
Може б, думаєш, збіднів?

— Дядько б то збіднів не дуже,—
Мовлю я,— хоча б і дав.
Та збіднів би ти, мій друже,—
Совість би свою продав.

— Ах-ах-ах! — Панько зайшовся.—
Друг який мені знайшовся! —
Та на мене злобно блись.—

Ти повчай таких, як Муся,
Я й без тебе обійдуся! —
Так ми з ним і розійшлись.

І мені прийшлося не з медом,
Може, десь не знаю меж?
Гризся з Мусею і з Федем,
А тепер з Панасом теж...

На душі так стало гірко.
Сів, про все без перекручень
Написав:

«Шановна «Зірко»!
Є у нас Вареник, учень.
Це Панаско. Ми з ним дружим.
(Знає це увесь загін).
Та змінивсь на гірше він,—
Став до зиску небайдужим.

За найменшу він послугу
Зразу плати вимага.
А хіба це личить другу,
Га?
Я сказав йому одверто,
Він на мене дметься вперто.
Треба ж чесно нам дружить!

Я не міг мовчати, як риба.
Якщо ж є моя тут хиба,
Ви, будь ласка, підкажіть.
Бо юнкор я новачок.
З щирим серцем —

Гриць Гачок.

Як переконать Панаска?
Напишіть мені, будь ласка!»

В школі вчившися абияк,
Був звичайний сірячок.
Але все ж позбувся трійок,
Бо на те ж я Гриць Гачок!

Тож і відповідь єдина,—
Це підкреслюю вам я:
У житті сама людина
Завойовує ім'я!

1978

Терекнаги

О. С. Пушкін

В. Ф. РАЄВСЬКОМУ

Не тим пишаюсь, мій співець,
Що вмів захоплювать піснями
Увагу я палких сердець,
І сміхом граючи й сльозами.

Не тим пишаюсь, що часом
Мої лукаво-ніжні співи
Смирjali юні мислі діви,
Пойняті страхом і стидом.

Не тим, що на стовпі сатири
Розпусту й злобу я карав
І що погрозний голос ліри
У жах неправду повергав,

Що у натхненні невблаганнім
В бурхливі юні наші дні
Жагою волі і вигнанням
Стать знаним випало мені,—

Ні, нагороду вищу радо
Прийму від долі лиш одну —
Самолюбивих дум відраду
І мрії суетного сну!

ДВОМ ОЛЕКСАНДРАМ ПАВЛОВИЧАМ

Романов і Зернов меткий,
Ви схожі між собою:
Зернов, ногою ти кривий,
Романов — головою.
А що, коли б я закінчив
Це порівняння шпіцом?
Той в кухні ніс переломив,
А той — під Австерліцом.

МОЯ ЕПІТАФІЯ

Тут Пушкін спить в труні; він з музою своєю,
З любов'ю, в лінощах прожив веселий вік;
Добра він не робив, а був, проте, душею,
Ій-богу, добрий чоловік.

* * *

Є трійка: кожен марнослов —
Шихматов, Шаховський, Шишков.
За розум вас би кожен стратив —
Шишков наш, Шаховський, Шихматов.
Хто ж більший дурень в трійці злій?
Шишков, Шихматов, Шаховський!

НА А. О. ДАВИДОВУ

Котрийсь-то мав мою Аглаю
За свій мундир і чорний вус,
За гроші інший — припускаю,
А той — за те, що він француз,

Клеон — що він розумний дуже,
Даміс — за те, що їй співав.
Скажи ж тепер, Аглае-друже,
Тебе за віщо муж твій мав?

ПРИЯТЕЛЯМ

О вороги, я поки що ні слова...
Здається вам, мій лютий гнів пригас;
Та я з очей не випускаю вас,
Моя мішень не буде випадкова:
Вам не уникнуть гострих пазурів,
Як налечу, нещадний і несхибний.
Так яструб поміж хмарами жадібний
Підстеріга курей та гусаків.

ПРОЗАІК І ПОЕТ

Прозаїку, ти що там строчиш?
Думки давай, які ти хочеш:
З кінця я кожну загострю,
Крилатим віршем оперю,
Вкладу на тятіву уміло,
Слухняний лук зігну, а там —
Пошлю його наосліп сміло,
І горе нашим ворогам!

НА ВОРОНЦОВА

Якось царю сказали, що, мовляв,
Скарали вже Рієго бунтівного.
«Як радісно,— гнучкий лестун сказав: —
Мерзотника повішено такого!»
Замовкли всі, не звівши і очей,
Всіх розсмішив проворний вирок цей.
Рієго був для Фердинанда грішний,—
Що ж, і кінець йому такий невітшний.
Скажіть, над ката жертвою хіба
Нам зопалу глумитись не ганьба?
Сам цар того лакузу в позолоті
Усмішкою не міг обдарувать.
О лестуни! Старайтесь зберігать
Осанку благородства і в підлоті.

Є. П. ПОЛТОРАЦЬКІЙ

Коли б петлі уникнуть міг
Я цеї грізної години,
То вам би я припав до ніг
В тіні черешень України.

* * *

Незнаний я. Я вами не надбав
Ні грошей, ні хвали, ні вищих прав.
Пісні мої — плід муки й неспокою
У відпочинку викрадених днів,
Таємних сліз і думи боязкої;

Та вами глупоти я не хвалив,
Та з підлістю не укладав союзу.
Ні! прийняла терновий свій вінець
Знеславлена, не похитнувшись, муза
І під бичем без слів знайшла кінець.

1855

ПІСНЯ ЄРЬОМОНЬЦІ!

— Стій-бо, хурмане! Спекотою
Далі нам не слід рушати!
Бац, село все за роботою —
Вийшло в луг на сіножать.

При заїзді сиротиною
Няня згорблена сидить
Над заснулою дитиною
І сама ледь-ледь не спить.

Тільки ще мугиче пісеньку,
Хрестить рот, як позіха.
Сів і я до них близісінько,
Пісня ж няні не стиха:

«Низько, наче тій билиноньці,
Треба голову хилить,
Щоб на світі сиротиноньці
Безтурботно вік прожить.

Сила ламле і соломоньку —
Уклонись низенько їй —
Щоб старші тебе, Єрьомонько,
В люди вивели мерщій.

В люди вийдеш, то й з вельможами
Будеш в дружбі з усіма,
З молодицями пригожими
Жартувати жартома.

Ти людиною гуляшою
Проживеш своє життя...»
Досить пісні непуцящої.
— Няню, дай мені дитя.

— Нате, а відкіль забилися?
— Я проїздом, з міста сам.
— Колишіть, бо я стомилася...
Та співайте над дитям.

— Добре, пісня в нас не куплена,
Розпочну, та не твою.
В мене є своя улюблена...
«Люлі-люлі, ой лю-лю.

У сонливих лінках пещений
Мудрагелів-пошляків,
Будь він проклятий, розбещений
Ниций розум глупаків.

В нас під батьківською стріхою
Не зростало ні одно
Для життя людського втіхою
Плодотворнее зерно.

Будь щасливіший. здоровою
Пору юності лелій.
Нерозважно сили нової
В форму давню ти не лий.

У житті лиш вільним враженням
Душу вільну віддавай
І людським поривам бажаним
В ній зростає не заважай.

З ними створений природою,
Ти плекай їх, борони.
Братством, Рівністю, Свободою
Звуться, друже мій, вони.

Возлюби їх, в тому й значення,
Щоб служить їм до кінця,
Бо нема миліш призначення,
Осяйніш нема вінця.

Будеш чудом — не потворою —
Батьківщині ти своїй;
Не холопською покорою
Станеш ти в пригоді їй:

Неприборканістю дикою,
Що гнобителів скида,
І довірою великою
До почесного труда.

І з ненавистю правдивою
Спалахнеш чуттям святим,
На неправду ринеш зливою,
Мов із неба божий грім.

Отоді-то ж...» Та прокинулось
Враз дитячко, плачучи,
Няня вмить до нього кинулась
І забрала, хрестячи.

— Попоїж, ластовеняточко,
Сите?.. Люлі, ой лю-лю! —
Ї заспівала немовляточку
Знову пісеньку свою...

1858

* * *

Наче справжнє восьме чудо,
Перед нами він постав.
Непідкупний, як Іуда,
Чесний, мужній, як Фальстаф.
Любо пройде він, де й сковзько,
Як хавроня, він чистун;
Він талант, як Тредьяковський,
І такий же балакун.
З ним не бійтеся союзу,
Не розладитесь ніяк:
Він з французом — за француза,
Із поляком — він поляк,
Із татариним — татарин,
Із євреєм — він єврей.

Із лакеєм — важний барин,
З важним барином — лакей.
Хто ж він є? Фадей Булгарін,
Знаменитий наш Фадей!

1845

ПОЕТОВІ

Любов і Праця гинуть у руїнах!
Навколо — зрада, чвари лиш одні.
А ти мовчиш у марнощах незмінних
І з сорому гориш, як на вогні.

Ти ремствуєш на свій талан щасливий:
Навіщо він, коли кругом раби,
І ти в душі замріяно-лякливій
Відваги не знайшов для боротьби!

БЕЗТУРБОТНОМУ

Чом сидиш ти, склавши руки?
Ти закінчив курс науки,
Любиш рідний край.

І дотепно, і цікаво
Мовиш, мислиш чесно, жваво —
Що ж? Розпочинай!

Чи низьке все, щоб старатися?
А чи ждеш без риску праці?
Час же не такий!

В наші дні самим шпіонам
Скрізь безпечно, як воронам
В смузі приміській.

1877

* * *

Донесеш — та оплачеш ти друга...
Серця струни чутливі твої:
Навіть жирну оплачеш білугу,
Уминаючи з хроном її!..

1875

* * *

Стомивсь я, стомивсь я...
пора б і заснуть!
О Русь! Ти нещасна — я знаю.
Та все ж, оглядаючи пройдену путь,
До кращого крок помічаю.

1877

ТРОЄЖЕНЕЦЬ

Якомусь гріховоді,
При жінці, при живій, ще спало двох знайти.
Лиш до Царя встиг поголос дійти
(А Цар був лютий, то вже годі
Спокусам потурання ждять),
Багатоженця він звелів під суд оддати
І кару вже таку придумати для нього,
Щоб всяк мотав на ус
І щоб не смів ніхто вдаватись до спокус
Та лиходійства отакого:
«Але якщо, мовляв, судитимуть не так,
Одразу ж суддів всіх повішу, як собак».
Тут лихо судді бачать:
Аж піт пройма, до того страшно їм.
Вже три доби вони тлумачать,
Як беззаконника скарать судом тяжким.
Є безліч різних кар; та судді добре знають,
Що проти зла вони ніяк не помагають.
Одначе ж, якось їх сам бог урозумив.
Злочинця суд покликав до об'яви
Судейської розправи,
В якій, по вирішенню справи,
Постановив: щоб він з трьома жінками жив.
Народ на суд із подивом дивився.
Здавалось, суддів Цар повісити б звелів.
Та й чотирьох не вийшло днів,
Як Троєженець задавився.
Цей вирок спричинив такий великий жах,
Що відтоді на трьох жінках
Ніхто в тім царстві не женився.

СЕЛЯНИН ТА РОЗБІЙНИК

На хату стягшись, Селянин
Купив на ярмарку дійницю та корову.
І от через діброву
Тихенько брів собі шляхом додому він,
Та враз Розбійнику попався.
Розбійник Мужика до цурки обідрав.
— Зажди-но,— скаржиться Мужик,—
та я ж пропав,
Мене ти зовсім доконав!
Рік цілий я купить корівоньку збирався:
Цієї днини ледве вже діждавсь.
— Ну, не жалійся,— той озвався,
Удавши з себе жалібницю,—
І справді-бо, корів доїть я не мастак;
Нехай вже так,
Візьми назад собі дійницю.

ДВІ БОЧКИ

Дві бочки їхали: одна з вином,
За нею
Сошею
Друга порожня йшла. Ось перша з них —
тишком
Чвалає,
А друга аж стрибає;
Від неї стукіт, грім по каменю кругом
І пил стовпом.
Аж перехожий вбік, жахаючись, звертає,
Зачувши Бочку навіть не зблизька.
Та хоч вона і гомінка,
А проти першої в ній користь не така.

В тім глузду не шукай, хто всюди без угаву
Товче про власну справу.
Хто діловий-таки — той тихий на словах.
Великий чоловік гучний лиш у ділах
І думає свою велику думу
Без шуму.

ЛИСИЦЯ Й ВИНОГРАД

Кума Лисиця раз голодна влізла в сад:
Там винограду грона спіли.
І очі, й зуби їй від того аж горіли,
Бо ж яхонтом палав добірний виноград.
Та от біда, висить він зависоко.
Відкіль не глянь, знущання лиш саме:
Хоч бачить око,
Та зуб не йме.
І, день промарнувавши цілий,
Пішла й промовила: — Та хай він пропаде!
Що ж, гарний де-не-де,
Та кислий — зовсім ще неспілий,
Оскома зразу нападе.

КУПЕЦЬ

— Андрію, ну ж бо, йди!
Куди ти запропав? Іди мерщій сюди,
Глянь в дядькову калитку!
Торгуй по-моєму, то будеш ти не в збитку,—
Вчив небожа Купець в крамниці у своїй,—
Ти знаєш польського сукна сувій,

Який залежався у мене дуже довго,
Бо він старий, гнилий, підмочений давно;
Таж за англійське я вже збув своє сукно!
Ось бачиш, сотеньку взяв тільки-но за нього.

Бог дурника послав!

— Усе це, дядьку, так, — тут небіж

відказав, —

Але не знаю я, хто в дурники попав;
Дивіться, сотня та фальшива, — їй же богу!

Що обдурив тебе Купець — не диво в тім;

Хто ж розумом своїм

Збагнути світ зуміє, —

Побачить той, у чім є слабина людська;

Здебільша у людей в усьому ціль така:

Кого хто краще ошука

І в дурні хто кого пошіє.

ЩУКА Й КІТ

Біда, як пироги та стане швець ліпити,

А пекар чоботи робити:

Не буде з справи в них пуття.

Та вже й примічено з життя,

Що хто до ремесла чужого братись любить,

Той найупертіший між інших торохтій:

Він краще справу всю погубить,

Ладен мерщій

Смішним для світу стати,

Ніж у людей, що мають досвід свій,

Розумних часом слів послухать чи спитати.

Зубату Щуку потягло

Узятись за котяче ремесло.

Не знаю: заздрістю її лукавий мучив
Чи, може, їй так рибний харч докучив?
Та заманулось лиш Кота їй попросить,
Щоб на облаву взяв її з собою
Мишей в коморі половить.
«Чи ти ж бо справишся з роботою такою? —
Васько став Щуці говорить, —
Не осоромся, кумо, будь ласкава:
Недарма ходить слава,
Що мастака боїться справа».
«Ет, куме, миші що? Ба, здивувать хотів:
Та ми ловили і йоршів».
«Ходімо ж, в добрий час!» Пішли, засіли.
Натішившись, Кіт наївся вмить
І вже куму провідати спішить;
А Щука, ледь жива, розкривши рот, лежить,—
І їй щурі хвоста од'їли.
Уздівши, що кумі таки не до облав,
Кум підібрав її та й поволік у став.
Та й діло! Взнала Щука,
Яка наука:
Тож треба пам'ятать.
І на мишей не полювать.

СЕЛЯНИН І СМЕРТЬ

Набравши сушняку, в зимову люту пору,
Дідусь, засмучений украй нуждою, йшов.
Він ледве плентався отак до свого двору,
І охкав, і кректав під оберемком дров.
Ніс, ніс він їх, аж утомився,
А як спинився,
На землю скинув з плеч сушняк важкий,

На нього сів, зітхнув, про двір подумав свій:

«Які вже й злидні, боже мій!

Нужда куди не кинь; до того жінка й діти,

Чи ж привелось мені прожити

На світі день, щоб радував мене?»

В такому смутку він і долю вже кляне,

І кличе Смерть: вона у нас не за дверима,

А за плечима.

Прийшла мерщій

І мовить тут: «Нащо ти звав мене, старий?»

Від вигляду її старому стало жаско,

Сердега мовить ледь, бо враз оторопів:

«Тебе я звав, коли не в гнів,

Щоб допомгла мені мою підняти в'язку».

У мові цій

Ми бачим нині,

Як гірко б не жилося людині,

А помирають ще гірше їй.

НАКЛЕПНИК І ЗМІЯ

Даремно про чортів мовляють,

Що ніби справедливості вони не знають,

Ні, правду часто теж вони оберігають:

І приклад тут навести можу я.

На все у пеклі черга є своя:

Отож, змагаючись, Наклепник і Змія

Податись першістю своєю не хотіли

І зашуміли,

Кому б годилося йти першому із них?

А в пеклі першість має той з-поміж усіх,

Хто ближнім бід накоїв більш тяжких.

Так сварка немалá тут розпалилась:
 Наклепник до Змії мерщій
 Язик солопив свій,
А перед ним Змія своїм жалом хвалилась;
Сичала, що вже їй образи не знести,
 І все п'ялась його переповзти.
Наклепник був уже за нею опинився;
 Та Вельзевул того не потерпів
 І сам, спасибі, захистив,
 Вступився
 І осадив назад Змію,
Сказавши: «Хоч твої заслуги визнаю,
А першість все ж йому по правді віддаю:
 Ти зла,— твое смертельне жало
 Зблизька дає отруйний сік,
 Кусаєш без вини (і то не мало!),
Чи можеш ти вжалить дошкульно віддалік,
 Як злий Наклепників язик,
Що не спаситись від нього вже ні за горами,
 Ні за морями?
 Тож, бач, він більший лиходій:
Повзи ж за ним і чванитись не смій».
З тих пір наклепники поважніші від змії.

ВІВЦІ ТА СОБАКИ

В якійсь отарі у Овечь,
Щоб не могли Вовки їх більше турбувати,
 Покладено Собак іще придбати.
 Що ж? Розвелось їх стільки під кінець,
Що Вівці від Вовків і справді уціліли,
 Але й Собака ж щось та їсть;
 То вовну здерто, чути вість,

А то, по жеребку, вже й шкурки полетіли,
А там лишилося Овечок п'ять чи шість,
Та й тих Собаки з'їли.

ПРАЦЬОВИТИЙ ВЕДМІДЬ

Уздівши, що мужик над дугами трудився
І вигідно збував їх з рук
(А дуги гнуть терпляче не без мук),
Ведмідь гадав, що й він
з труда б того розжився.
Лунає в лісі тріск і стук
І за версту вже гамір лине.
Березняку, і в'язу, і ліщини
Мишко мій вже чимало в лісі перевів,
Та дуги гнути не зумів.
Ось він до мужика поради йде питати.
«Сусіде,— каже,— де причину тут шукати?
Дерева я таки ламати втну,
Та жодної дуги я не зігну.
У чім-бо головне в твоїм умінні?»
«В тім, куме, далєбі,
Чого ніяк нема в тобі:
В терпінні».

ДЕРКАЧ

Забруднений Деркач поважним вельми став —
Вже кухонь він тепер не підмітав:
Його приставлено до панського жупана
(Була там челядь, певно, п'яна).

Деркач ялозить сяк і так,
По панському вбранню він б'є несамовито,
І на жупані тім немов молотить жито.
І справді-бо великий він трудяк!
Але брудний, немов з помийної він ями.
Що ж в нім корисного знайшли?
Що більше чистить він,
то більші робить плями.

Завжди лиш втрати скрізь були,
Коли
Невіглас в справі не в свої втручався
І праці вченого він виправляти брався.

ЗОЗУЛЯ ТА ОРЕЛ

Підвищив раз Орел Зозулю в Солов'ї.
Зозуля, в новім чині,
Поважно сівши на ялині,
Таланти в музиці свої
Виказувать пустилась.
Та ба — всі геть летять,
Одні глузують лиш, а інші ще й бурчать.
Моя Зозуля зажурилась
І з скаргою на птиць прямує до Орла.
«Стривайте! — каже тут. — Як ви ото звеліли,
Я Солов'єм призначена була,
Чому ж мій спів так ганити посміли?»
«Мій друже! — їй Орел, — я цар, не бог же я.
Не можна у біді тобі вже ради дати:
Зозулю Солов'єм я міг звеліть вважати;
Але зробить не міг з Зозулі Солов'я».

ЗМІЯ

Змія Юпітера просила,
Щоб голос дав їй солов'я.
«А то,— промовила,— і жить мені несила.
Куди-бо не поткнуся я,
Усі гидують мною,
Хто звір дрібний,
Хто ж дужчий та міцний,
Від тих хоч утекти б живою.
Ні, вже цього життя не можу я терпіть;
А от би солов'єм у лісі прогрімить,
Ото збудила б здивування,
Любові б зажила, а може, й шанування;
Душею бесід стать мені було б не встид».
Юпітер виконав Змії прохання;
Сичання злобного у неї зник і слід.
На дерево сповзла Змія і там засіла,
Прекрасним солов'єм Змія моя гриміла,
І зграя птиць, було, до неї вже підсіла;
Та, вгледівши співця,— всі з дерева, як град.
Ну, хто таким прийомам буде рад?
«Невже вам спів мій незугарний?» —
З досади мовила Змія.
«Ні,— відповів їй шпак,—
дзвінкий він, гарний,
Співаєш справді ти не згірше солов'я.
Та, признаюсь, в нас серце задрижало,
Коли твоє побачили ми жало:
Нам бути разом страшно вкрай.
Так і скажу тобі, не будь в досаді:
Твоїх пісень ми слухать раді —
Та лиш від нас подалі ти співай».

ПАСТУХ

У Сави, Пастуха (він панських пас овець),
Все збитки, хоч кричи ти пробі.
Наш молодець
У сумі та в жалобі:
Всім скаржився і розпускав чутки,
Що завелися тут вовки,
Що вовк овець став із отари брати,
Що їх нещадно обдирав.
«Не дивина,— народ на це мовляв,—
Чи од вовків пощади вівцям ждати!»
От стали стерегти вночі.
Але чому ж у Савки у печі
То бік баранячий, то з вишкварками каша?
(З кухарчуків він, за гріхи,
В село був засланий у пастухи:
Так кухня в нього там була така ж, як наша).
За вовком розшуки; на вовка лютий гнів;
Весь обшукали ліс — нема його й слідів.
Даремний, друзі, труд:
на вовка тільки слава,
А їсть овець, бач, Сава.

Дем'ян Бедний

КЛАРНЕТ І РІЖОК

За еспарцетом
Улітку, край села, на ніжнім бережку
Далося стрітися пастушому ріжку

З кларнетом.

Кларнет сказав: «Здоров, дружок!»

«Добридень,— відповів ріжок,—

Добридень!

Як бачу, ти, брат, із міських...

Та не збагну: з панів а чи з яких?»

«Що значить — злидень,—

Образився кларнет.— Раніш протри баньки

Та придивись-таки,

Ніж задавать своє питання дике.

Відомий я кларнет, музика.

Хоч трохи голос мій схожий і на твій,

Та в кого не бував через талант я свій?!

Скажать вам, мужикам,

та й то відчули б страх ви.

А все ж скажу, не потаю:

Під музику мою

Танцюють, голубе, часом князі і графи!

Та гра тобі така не снилася й вві сні,

Бо під твою — бики з коровами одні

Хвости петлюють!»

«То так,— сказав ріжок,—

нам графи не з рідні.

Але настануть дні —

Вони, повір мені,

Під музику й мою ще затанцюють!»

1912

*МАНІФЕСТ
БАРОНА ФОН ВРАНГЕЛЯ*

Іх фанге ан¹. Я пошинаю.
Я оглашати маю чест
Для руський люд із краю в краю
Баронський унзер² маніфест.

Моя фамілій вам знайомий;
Іх бін³ фон Врангель, гер барон.
Я дуже шесний і відомий
Єсть кандидат на царський трон.

Послюхай, краснії зольдатен⁴:
Зашем ві б'еш мене щодня?
Мій уряд — все це демократен,
А не яка-небудь звиня.

Дзигар з поламаний пружина —
Така Совецька власть нова.
Який робочий од машина
Розумний має голова?

Який мужик, розлючний з полем,
Валяйт не буде дурака?
У них і мозок із мозолем,
Як їх мозолистий рука!

Міт клайнем⁵ розумом на диво
Всіх зо генанттен⁶ простофіль
Признаць за власть? О, неможливо!
Іх зага⁷: пфу, даст іст цу філь!⁸

Пояснення німецьких слів: ¹ Я починаю.
² Наш. ³ Я єсть. ⁴ Солдати. ⁵ З маленьким.
⁶ Так званих. ⁷ Я кажу. ⁸ Це занадто.

Без благородного сословія
Історій руський — круглий нуль.
Шлехт! ⁹ Не корош порядки новій!
Вас Ленін дуже підмануль!

Ві довіряйсь мені, барону.
Мій слово єсть твердий скала.
Майн копф ¹⁰ жде царствену корону,
Двоглавий адлер ¹¹ — мій орла.

Святая Руслянд... ¹² гейліх ерде... ¹³
Зі лігт ім штербен ¹⁴, мій земля.
Я з білий кінь... Фом вейсен пферде... ¹⁵
Зійду цум альтен ¹⁶ стін Кремля.

І я скажу всьому канальству:
«Майн фольк ¹⁷, не треба грабежі.
Служіть колишньому начальству.
Вложіть у ножниці ножі».

Вам будуть сльози дуже литись.
«Старий порядок — короша!»
Ві в кірхен ¹⁸ будете молитись
За майне русіше душа.

Ві буде жить благополучно
І цілувать мені нога.
Гут! ¹⁹
«Підписався власноручно»
Вільгельма-Кайзера слуга,

⁹ Недобре. ¹⁰ Моя голова. ¹¹ Орел. ¹² Росія.
¹³ Свята земля. ¹⁴ Вона — при смерті. ¹⁵ З білого
коня. ¹⁶ Біля старих. ¹⁷ Мій народ. ¹⁸ В церквах.
¹⁹ Добре.

Барон фон Врангель, безтолково
В Антанті визнаний маньяк.
«Здавайтесь нам на шесний слово,
А там... побачим, що і як!»

Баронську штучку списав і опублікував
Дем'ян Бедний.

1920

«ПЕРЕКОПСЬКА»

Похідна пісня

*Присвячується Червонопрапорній
51-й Перекопській дивізії.*

Ой, як ми під Перекопом
Клали скопом
Орди злі.
Гей! Лю-лі, лю-лі, лю-лі!
Клали білі орди злі!

Панську тлю взяли, нечисту,
Всю геть чисто
На шаблі.
Гей! Лю-лі, лю-лі, лю-лі!
На штики та на шаблі!

Нині знов гудуть облудні
Люті трутні
І джмелі.
Гей! Лю-лі, лю-лі, лю-лі!
Закордоннії джмелі!

А... скажи нам тільки: «Хлопці,
Перекопці,
Вдар по тлі!»
Гей! Лю-лі, лю-лі, лю-лі!
Де й подінуться джмелі?!

Проти нас плетуть кашкани
Все Бріани,
Черчіллі!
Гей! Лю-лі, лю-лі, лю-лі!
Лиходії Черчіллі!

Виють з жаху ледь живії
Біржевії
Королі!
Гей! Лю-лі, лю-лі, лю-лі!
Біржевії королі!

На мілинах їх вагранки,
Біржі, банки,
Кораблі!
Гей! Лю-лі, лю-лі, лю-лі!
Їх діла і кораблі!

А у нас не ті турботи,
Від роботи
Мозолі!
Гей! Лю-лі, лю-лі, лю-лі!
Від роботи мозолі!

Заводських громадищ тільки
Онде скільки,—
Як шпилі!
Гей! Лю-лі, лю-лі, лю-лі!
Наче велетні — шпилі!

Нам миліший від левкою
Запах гною
На ріллі!
Гей! Лю-лі, лю-лі, лю-лі!
В нас колгоспи на селі!

Вклали ми проти свавілля
Та й зусилля
Чималі!
Гей! Лю-лі, лю-лі, лю-лі!
Та й зусилля ж чималі!

Не присплять нас на сторожі
Зловорожі
Всі жалі!
Гей! Лю-лі, лю-лі, лю-лі!
Всі підступні їх жалі!

Щоб нас ворог вішав лячних,
Необачних,
У петлі?
Гей! Лю-лі, лю-лі, лю-лі!
Сам повисне у петлі!

Ворог, бачте, нас жаліє,
Мед у змія
На жалі!
Гей! Лю-лі, лю-лі, лю-лі!
Яд у змія на жалі!

Дзуськи! Сила в нас предивна,
Колективна,
Від землі!
Гей! Лю-лі, лю-лі, лю-лі!
Нас не вбити на землі!

А не так... Нам скажуть: «Хлопці,
Перекопці,
Вдар по тлі!»
Гей! Лю-лі, лю-лі, лю-лі!
Де й подінуться джмелі?!

Почесний червоноармієць
51-ї Перекопської дивізії
Дем'ян Бедний.

23 лютого 1931 р.

ІЖАК

Де об'явивсь їжак, змії вже там не місце.
«Ну й чорт щетинистий!

Та й проклятуший біс це!

Але стривай, стривай: ще відплачу і я!»

Із їжаком, мовляв, розправиться змія.

Та сили власної на це вона не мала

І от заповзялась торочити звірку —

Тхорку:

«О любий друже мій, на зиму я придбала

Дивись якого їжака!

Я вже закуску цю смакую!

Оскільки дружба вірна в нас така,

Охоче я тобі ці ласощі дарую!

Скуштуєш, тхорику, їжачого м'яся,

Не схочеш іншого довіку!»

Спокусу має тхір велику

Узнать, який їжак. Запала думка ця.

«З якого ж взять його кінця?»

«Та з будь-якого! —

Змія до нього.—

Та з будь-якого їж, коханий мій дружок!
Бери його із боку на зубок,
В живіт вгризайся без упину,
Та не прогав!»
Але їжак згорнувся в клубок,
А тхір, нервово вгнувши спину,
В предикій люті хижака
Стрибком метнувся на їжака
І напоровся... на щетину.

Змія шипить: «Дави! Дави його! Дави!..
Чому задкуеш ти? Здурів? Дави уволю!»
В очах тхора темніє вже від болю,
В крові півголови.
«Дави сама! — їй тхір із усмішкою злою.—
І їж сама... як ти така.
А щодо мене — страва з їжака
Мені здалась не дуже їстівною!»

Мораль: давно б у нас вп'ялися хижакі,
Якби від тих, що нам погрожують війною,
Не бородили нас щетиною сталлюю
Радянські звірені штики.

16 травня 1933 р.

ДРАЙ КОГУТ

Балада

Офіцер фашистський роту
По-фашистському навчав,
Мародерську він роботу
Їй на фронті обіцяв:
— Птися їсти хош? По-руськи
Знай слова потрохи тут.

Ентен — качки, гензе — гуски,
Замість гуски — драй когут!

Офіцер фашистський роту
Грабувать людей навчав,
Подавав усю достоту
Техніку подібних справ:

— Мародерство — без балачки —
Блакародний штука, гут!
Гензе — гуски, еnten — качки,
Замість гуски — драй когут!

Забирайт в колгоспах птися,
Птися скрізь в дворах гуляйт.
Всіх мужик лякайт взялися?
Не боїться? Застріляйт!

Зміло вимагайт закуски,
Рвайт із рук її — й капут.
Еnten — качки, гензе — гуски,
Замість гуски — драй когут!

Та радянська ж тут піхота
Німців стріла так, як слід!
Полягло їх майже рота,—
Інших тягне на обід.

Зголоднілі лізуть рачки,
Ще таких не знали скрут.
Гензе — гуски, еnten — качки,
Замість гуски — драй когут!

Раптом вдерлись мародери
В українське вже село,
І «по-руськи» ненажери
Всі забули, мов на зло.

Та згадав тут якось фразу
Після мук фашистський спрут.
По дворах усі одразу
Закричали: — Драй когут!

І гуляли, й веселились,
Вдовольнивши апетит,
І в ту ж ніч переселились
Німці всі в загробний світ.

Партизани із засади
Сонних носіїв отрут
Б'ють, як мух тих, без пощади:
— Ось вам, гади,
Драй когут!

В Кілі, в Гамбурзі, в Берліні
Сліз не вистачить в очах.
Мародерів сім'ї нині
З дрожем чують по ночах:

Хтось ввійти у двері хоче.
Чути стук — чи тут? чи тут?
Стогін чути їм щоночі:
— Драй когут!..
Драй когут!..
Драй когут!..

С. Я. Маршак

*БІЛИМ ПО ЧОРНОМУ,
АБО ПЕРЕФАРБОВАНИЙ ФРАНКО*

Сучасна балада

Англо-американський блок на-
магається протягнути франкістську
Іспанію до ООН.

(З газет)

Чорного кобеля не отмоешь добела.
Російське народне прислів'я

Жив чорний пес в Іспанії,
Чорніший від смоли.
Його й найбільш стараннії
Відмити не могли.

Тоді хотіли краскою
Прикрити його суть,
Щоб під такою маскою
В ООН його втягнуть.

Ось маляр із Бразилії
Відро білил дістав,
Біліший щоб від лілії
Той чорний псище став.

По тім фарбар із Перу
Білить його хотів.
Крутив усяк химеру,
І все ж не побілив.

Та де вже праця фарбаря!
Не допомгла й підмазка

Помічника секретаря
Американця Раска.

Ще не було таких чудес,
Щоб вийшов білим чорний пес!

ГОЛЛІВУД І ГАЙЯВАТА

Голлівудська «Монограм фільм компані» вирішила припинити знімання фільму за поемою класика американської літератури Лонгфелло «Пісня про Гайявату».

Як питають: звідки, люди,
Був вигнанцем Гайявата,
Я скажу: із Голлівуда,
Відповім: прогнали Штати.

Той, для кого дар найвищий
Давні слухати сказання,
Запитає: а за віщо
Гайяваті покарання?

Я повідаю: Поквана —
Люлька Миру — винувата,
Що в Америці з екрана
Мусив зникнуть Гайявата.

В чім ця справа невесела,
Скажуть вам дві-три цитати
З давніх описів Лонгфелло
Про пригоди Гайявати.

«Із долини Тавазента,
Із долини Вайомінга,
З диких хащів Тоскалузи,

Від скелястих гір далеких,
Плес північної країни
Всі побачили народи
Дим віддалений Поквани,

Дим покличний Люльки Миру».

Голлівуд рядки читає
Не без явної підозри.
В них мотиви він вбачає
Із Стокгольмської відозви.

Тут же він дає команду:
«Врятувать від бунту Штати,
Припинити пропаганду
Комуніста Гайявати!»

Сергій Михалков

ПАВУК І МІТЛА

Один Павук, на всяке зло завзятий,
Задумав сіль таку густу сплести,
Аби не зміг ніхто через кімнату
 Ні пролетіть, ні проповзти.
Минає день — і два — щомиті
 Усе зростають Павукові сіті.
 І горе, горе тим, хто в вікна заліта,
Бо врятуватись тут, бач, справа не проста!
 Та
 Все міняється на світі.
В кімнату раз з'явилася Мітла!
З кутка в куток вона собі пройшла,
 З підлоги вгору йде, метка,
І геть змігає павутину!
Павук хотів тікати. Та з-за картини
 (З жарким пейзажем Аргентини!)
 Мітла дістала Павука.
Напевне, добра нею рухала рука!..
 А плями, що на сволюку чорніли,
Вже потім акуратно забілили.
 Відомо нам споконвіків:
Знаходиться завжди мітла на павуків.

ЛИСИЦЯ І БОБЕР

Лисиця вгледіла Бобра:
І в шубі, де не глянь, то срібло прозира.
 І він один із тих Бобрів,
Що рід ведуть свій од майстрів.

Ну, одне слово, відтепер —
Лисиці в око впав Бобер.
Вона ночей не спить: «Невже даремна гра?
Невже не досить я кмітлива?
Чи я за подруг менш красива?
Адже мені також пора
Знайти Бобра!»

Ось Лисонька моя сіть на Бобра плете,
Знай перед ним хвостом мете,
Знай ніжні шепотить слова
Про се, про те.

Тут сива у Бобра сп'яніла голова.
То де вже думать про сім'ю —
Бобриху кинув він свою.

Мовляв, для нього, для Бобра,
Дурна Бобриха і стара...
Ідучи раз до водопою,
Гукнув його старий Іжак:
— Здоров будь, Бобре! Ну, то як
Живеш з Лисицею... отою?
— Ой друже,— сивий відповів,—
Бодай би й зовсім я не жив!
У неї в голові качки та кури:
Там сніда, тут — обід підспів.

З рудої стала чорнобура.
Усе б їй тільки волочитись.
Скажу тобі, як звіру звір,
Повір:
Мені лишилося — втопитись.
Уже подумував, признатись,
Додому я собі податись,
Мені все вибачить жона,
Я знаю, що не зла вона.
— Біжи ж мерщій,— сказав Іжак,—
А ні — загинеш, друже, так! —

Додому ось Бобер прибіг:
— Пустя, Бобріхо, на поріг!
А та йому: — Не одіпру!
Йди до Лисиці у нору! —
Що діять? Він туди — й завмер:
В Лисиці вже другий Бобер!

Цієї байки зміст ясний без зайвих слів
Не стільки для лисиць,
як для старих бобрів.

ПОТОЧНИЙ РЕМОНТ

— Іван Тарасович, а я оце до тебе.
— Кажі, чого прийшов?
— Та крейди трохи треба!
Поки іще стоять погожі дні,
В конторі б забілить слід плями на стіні.
Так видайте для нас хоч рештки крейдяні!
— Ти, брат, швидкий! Тут треба вирішати.
— Так нам же аж кричить!..
— Терпіння мусиш мати.
Той у ділах ніколи не втрача,
хто завбача.
Тут слід би думку знать Степана Кузьмича.
Що скаже Клим Хомич?
На це він, певно, зваже
Й Матвію Савичу розкаже.
Той доповість на Раді всім,
І Рада вже рішить об вашім ділі тім.
— Ой, справ багато в вас!..
— Сам знаєш, не гуляєм.

Опівдні сходимось, а йдем
аж по труді нічним,
А то, бува, й добу прозасідаєм.
Службовий кабінет нам став як рідний дім.

В основу байки я навмисне крейду взяв,
Щоб не чіпати більш важливих справ.

КІТ І МИША

Байка-жарт

Сіренька Миша, певно, спала,
Бо у пивне барило впала.
І в пиві почала тонуть.
— Рятуйте! Пробі! — тільки й чуть.—
Я гину в жигулівським пиві!
Яка ж бо смерть моя проста!
Клянусь, була б я більш щаслива,
Коли б загибла від kota!
— Ну, що ж,— сказав з вікна Котище,—
Вас можу витягти. Однак
По тому сам негайно знищу!
— Рятуй, рятуй! Бо згину так!
Йй-богу, краще смерть на волі,
Ба навіть менш мені страшна! —
І ось від смерті в алкоголі
Була врятована вона.
В котячих опинившись лапах
І тремтячи аж до хвоста,
Пивний поширюючи запах,
Майнула Миша від Kota.
— Я з'їм вас — пізно а чи рано,—
Сказав, облизуючись, Кіт,—
Нащо ж вдалися до обману —

Немов в житті це так і слід?
Де совість, глузд який у тім?
Казали ж ви, що вас я з'їм!
— Ах, що ви! — Миша пропищала.—
Я все це сп'яну обіцяла!

ДАЛЕКОЗОРА СОРОКА

Знесилюючись від кривавих ран,
В своє болото відступав Кабан —
В чужі він вдерся володіння,
Та відсіч гідну дав йому вояцький стан,
Як піднялися лісові створіння!
Сороці випало якраз там пролітати,
Над полем жатви бойової.
І хто б від неї ждав моторності такої?
Сорока із сосни всім стала скрекотати:
— Так, так його! Так, так! Гонімо
Кабана!

Мені видніше тут — він не втече далеко,
Якщо потрібно вам, я допомогти ладна.
А ви ще збоку раз йому піддайте злегка!
— Дивлюсь на тебе я, ти щойно прилетіла,—
Сказав Сороці Горобець,—
А тріскотнею, хай їй грець,
Усім уже остобісіла.
— Ну, друже мій,—
Сорока каже,— зрозумій:
Що з того, коли б я мовчала?
Надійде ось кінець війни,—
Дивись — щось припаде й мені,
Хто-небудь скаже десь: Сорока воювала!
Сороці видали медаль,
А жаль.

Францішек Богушевич

ВОВК ТА ОВЕЧКА

Вовк ягня смухате
Взяв живцем в оборі!
Плачуть син і мати,
Як бобри, у горі.
Проявив тут панську ласку
Вовк перед вівцею,
Нарядивсь в овечу маску
Та й пішов до неї.
— Я здалека, на часину,
Тож не будьте у омані,
Втішну вісточку про сина
Я приніс вам, добра пані.
Усього йому доволі,
Мов родився вдруге,
І живе собі на волі
Без жури, без туги.
Зуби вирости іклясті
І відпали ріжки.
Ноги стали пазуристі,
Хвіст подовшав трішки.
І вже вовка не боїться,
В хлів ніхто не гонить;
В нього є чим борониться,

Ще й інших боронить.
Прийдіть, мості, до нас в гості,
Ми собі вечірку справим:
Буде м'ясо, будуть кості,
Вволю їжі ми приправим!
— Ой, спасибі, йогомості,
За ясну надію!
Хай же прийде син у гості,
Подивлюсь, чи виє?
Бо з вовками жити —
То по-вовчи й вити.
Я ж по-вовчому не вмію
Вити, їсти чи брехать.
Скиньте шкуру, добродію,
Бо... зубки стирчать.—
Хоч ума в вівці немає,—
Вовка все ж пізнає!

Якуб Колас

МИКОЛІ ІІ

Десять літ Микола думав,
І придумалось йому:
В Думу з паном посадили
Янку, Гриця і Кузьму.
 Побули там тижнів вісім —
 Розлютився Миколай.
 Депутатам дав по шиї,
 А всю Думу геть — та й край.
Ось до чого дожилися!
Ой, підвів ти нас, царьок,
Щоб тобі дав бог на старість
Личаки, суму й мішок.
 Ані хліба, ані солі
 Ні купить нам, ні продать.
 Ех, не вір царю ніколи,
 Хоче знов нас ошукать!

1907

ПЕРШЕ ЗНАЙОМСТВО

Я ту нічку пам'ятаю,
Не забуду я той час.
Соловей співав у гаю,
В небі зір тягнувся пас.

Виплив місяць круглий, повний,
Підрум'янений, як блин.

Морок тут бродив безмовний,
І п'янив мене ясмин.

І з'явилась ти, неждана,
В дім, сувора, ти прийшла!
І зі мною аж до рану
Тую нічку провела.

Першим ділом зажадала,
Щоб я руки вгору зняв,
Всі кишені вивертала
Так, що я і кітель зняв.

Розпорола мій сінник ти —
Як перечити б я міг? —
І листи мої од Вікти
Полетіли за поріг.

І весь час тоді обличчя
Люттю повнилось твоє.
Гнівню глянувши у вічі,
Запитала: «Пашпорт є?»

Встигла книг моїх набрати
Два портфелі і припол,
А щоб ближче мене взнати —
Написала протокол.

Кіндрат Крапіва

МАНДАТ

Ослові видали мандат,—
Ну, не інакше, помилково.
(Буває і в людей, що діло йде невлад,
Але про це пізніше мова).
Від щастя у Осла
Аж головешка обертом пішла.
Згубив останню клепку, впавши в безум —
Мов п'яний став, хоч був цілком тверезим:
Такого враз задав розумник тону,
Такого глуму та такого дзвону,
Що всі принишкли, вмовкли крики.
Осел, мовляв, якесь цабе велике.
— Ну й розум! От так голова! —
Хвала лунала в кожному слові.
Вже дехто ледь не цілував
Копит Ослові.
А «голова» рідня макітрі,
Стоїть з мандатом у хліві:
Немає ані думки в голові —
Жує над яслами овес, псує повітря.
Худоба ж, бідна, як припнута,
Без дозволу не може й чхнути.
Один Сірко лиш, собачисько,
Коли Осла побачить близько,
Так протестує: «Гав-гав-гу-у!
Зігнув би дурня я цього в дугу!»
Так той Сірко сидів на ланцюгу.

Буває іноді і з нашим братом,
Що голову замінюють мандатом,
Та ми спроваджуем таких ослів
Без зайвих слів.

1925

ДЕКРЕТ

— Максиме, ну ж, здоров!
От добре, брат, що ти зайшов.
Кажи, що там чувати.
— Не можу, брате, бо спішу!
— Ти, мо', сюди відпочивати?
— Ой ні, біжу!
Я жду біди з усіх боків...
— А що з тобою? Може, не секрет?
— Та в центрі (чув?) там видали декрет —
На м'ясо здать усіх биків,
Яким минуло десять літ.
— Стривай! Присядь та витри піт...
Чого це ти намазав п'яти?
— Мені вже, бачиш, двадцять п'ятий;
Куди ж податися? Де тонко, там і рветься...
— Не розумію я... Та ти ж не бик, здається,
І не тікати — інакше треба діяти.
— Воно-то так, але ж літа...
Біда, як кажуть, не пита...
Декрети як у нас, буває, розуміють?
Не розберуться, зловлять — чик,
Тоді й доводить, що ти не бик.

1928

ЗАЯВА

Буває, інший на віку,
Пошану втративши людську,
На те часом надію має,
Що прізвище міняє.
Не пам'ятаю місяця і дня,
Недавно десь одна свиня
Своєму голові чи «заву»
Та накарлякала заяву:
«Від громадянки селища Свинюх,
Хлівецької округи,
Котра була зазнала пуги,
Як панував Трохим-пастух,
Від капловухої свині, що звать Каправа,

З а я в а

Приклавши ратиці, цим заявляю я,
Що я сама, як і моя сім'я,
Всією тобто я ріднею,
Не хочу більше зватися свинею.
Адже «свиня» — образа для особи,
А це мені не до вподоби.
Тож прошу дати ім'я чи кличку нівую
І закріпить за мною постановою,
Щоб не кожен хам
Колов очі нам;
Щоб захищатися я більше мала права;
Як хтось образить — добре я наб'ю.
Йї приклала тут передню ратицю свою —
Свиня Каправа».

А голова, збагнувши справи суть:
— Хоч левом,— каже,— хай тебе зовуть...
Хай як не змінює свиня ім'я своє,—
 Її усюди рило видає!

1925

ДИПЛОМОВАНИЙ БАРАН

В однім селі (байдуже — де)
 Щодня Баран, було, з отарою бреде.
Розумних баранів і взагалі ж замало,
 А в цього клепок зовсім бракувало —
 Не впізнає своїх воріт:
Слабкий на голову, лаштоба.
 Лобище ж навпаки — здивує світ,
Такого я не зустрічав ще лоба.
 Коли нема розумника другбго
 Побитись, поки пал не вщух,
 То розженеться до стіни та — бух!
 У іншого то вискочив би й дух,
 А цей — нічого.

За дурість, котрій не знайдеш і мірку,
Його ученим нарекли на сміх.
 А щоб двора не перебіг,
 На шию причепили бірку:
— Оце тобі диплом, відзначаєм тебе...—
Що був то за диплом — Баран ні «ме» ні «бе».
Одначе перед Кішкою почав він гонориться:
— А що ж ти думала, сестрице,
Корпів дарма, на світі живучи?

Диплом я заслужив, здається, головою,
І не рівняйся ти зі мною.
— Про це вже краще ти мовчи,—
Почув Баран від Кішки,—
Коли б ти був та розумніший трішки
Та ворухнути б міг мізки овечі,
Побачив би, що гонор не до речі,
Бо заслужив диплом яким ти
робом?
Не головою — лобом.

Такий баран ні «бе» ні «ме» не втне,
А полюбля ім'я гучне.

1926

МУРАШКА ТА ЖУК

У літній день через дорогу
Мурашка прутик волокла.
Але спинилася була,
Чекаючи сестрицю на підмогу.
А тут тим часом
Якийсь почався гук,
Немов співав хто басом.
І сів поблизу Жук.
Глядить Мурашка полохливо:
Що за диво?
Близкучий пан! З яких він місць?
Наставив вуса а чи роги?
Іде поважно вздовж дороги,
Погордливо довкола позирає,
Його одіння лаком сєє —
Чи не заморський гість?

Таки ж не мелють язиком,
А правду кажуть люди,
Що той, хто піде за Жуком,
На гнойовищі буде.

1964

ДИВАК-НОВАТОР

Немало різних ми натур
Дивацьких назовем...
Живе собі такий Артур
(По-простому — Артем).

Новатор, що не говори,
Гнуть на своє мастак!
Усе — ногами догори,
Аби було не так!

Все, що раніш творив народ,
Під сумнів він бере.
На все скептично кривить рот
І буркає: — Старе.

Чи корисне воно, чи ні —
Не дума взагалі,
А схильний всякій новизні
Вклонятись до землі.

Вже так він прагне новизни,
В такий ввійшов азарт,
Що навіть став носить штани
Ширінькою назад.

Ніде таких не знали див,
Не бачили чудес.
Він навіть сад пересадив
Корінням до небес.

Тут люди ахнули: — Ого!
Оце так новина! —
Пізніш питали всі його:
— А де ж садовина?

1966

Петрусь Бровка

РАХІВНИК

Поміж дівчат розмова йде,
Повторюють весь час:
Рахівника нема ніде
Такого, як у нас!

Нехай він ростом, як грибок,
Ледь видно з-за стола.
На рахівниці ж — цок та цок —
Чудесно йдуть діла!

А пише — наче сіє мак —
Ну, де такий ще є?
Своєму хистові, однак,
Належне віддає.

Він злічить квіти по садах,
І барви на лугах,
І скільки навіть на ланах
Зернин у колосках.

Його заслуга немала:
В рахунок заведе,
По скільки й меду нам бджола
Наношує за день.

Дивуються не без причин
Дівчата: глянь лишень —
Такий чудовий хлопець він,
В коханні ж нітелень!

Що з того, що такий він хват,
Проворний у лічбі?
А от ще жодної з дівчат
Не налічив собі!

* * *

Живуть такі на світі шельми —
Йому дай цілий коровай!
Поглянеш — розуму не вельми,
А заздрощів хоч одбавляй!

Душа його до всіх байдужа,
А гонору — ну щось страшне!
Та що ріка йому? Калюжа!
Та він і море перетне!

А от коли б людей послухав,
Не став би жертвою оман.
Вода в кориті тільки мухам —
Немов Великий океан.

Володимир Корбан

«ВДЯЧНІСТЬ»

Микиту Опанас
Від смерті вирятував раз:
Микита в ополонку провалився
І, певно б, утопився,
Щоб жердки не подав сусід йому в той час.

А хто за поміч за всіляку
Не викаже сусіду шану й дяку?
Микита вдячний був. Раз якось вечірком
Сусіда до пивної кличе
Та й ну його тут могорчить
Горілочкою, пивом, коньяком.

Але біда — не п'є сусід, та й годі.
До нього й сяк Микита вже і так,
Ну, ледь не плаче перед ним бідак,—
Не п'є сусід. «Я б випив при нагоді,
Але здоров'ю,— каже,— шкодить,
то й не п'ю».

«Ніяк тебе я не впою,
Ну випий, дорогий, хоч чарочку одну ти!»
«І не проси, не можу аніяк!»
«Ну, пий тоді коньяк».
«Мені він гірший від отрути».
«Ну, пиво пий».— «І пива не бажаю».
«Я ж дякую тобі!» — «А я вважаю,
Що в прірву ти ладен мене штовхнути».

Що ж, вдячність — риса непогана в нас,
Але ще дехто інший раз
Чарчиною лиш дякувати вміє,
Хоч добрий чоловік клянеться, що хворіє,
Коли вживе горілки двісті грам.
Та вдячний гне своє й ніяк не розуміє,
Що вдячність серцем лиш потрібна нам.

ОГІРКИ

Якось при огляді колгоспного городу
Городник, дід Мирон, помітив шкоду,—
Потолочив хтось огірки.
«Стривай же! — думає старий.—
Я виявлю цю капосну породу!
Злодюго, не минеш моєї ти руки!»
І тут же ліг у буряки —
На шкідника зробив засаду.
Пройшло години дві.
Ось бачить він: з-за саду
Тихцем в канаві при межі
Повзуть два хлопці, як вужі,
Ось підповзли —
і шасьт в грядки з левади.
А дід на пальчиках підкрався ззаду
Та хап обох їх за штани.
«Ану! — кричить.— Ні з місця, гади!
Колгосп грабуєте ви, сучині сини!»
Злодюги бачать: вскочили у лихо.
«Дідусю! Ми гірків не крали...— кажуть тихо.—
Ми так дивилися, бо думали,
що це в вас кавуни,—

Такі тут величезні всі вони!
Як виростили ви таке диво?»
«Е, в мене огірки...» — дід цмокнув гордівливо.
«Та вас Мічуріним би величать!
Та вам би всіх городників навчать!»
І дід їх випустив, і кари зовсім не вчинив,—
Підхвалявали ж як! А це дідок любив.

Часом, улесливо відводячи удари,
Гібрид лакузи й шкідника щасливо уникає кари.

*ЗА ЩО СВАРИЛАСЯ
ДРУЖИНА?*

На мужа сварилась дружина,
Якесь викриваючи зло,
Та так делікатно і чинно,
Що важко второпать було.

І ніби й ласкаво корила,
І скривджено (цур йому пек!):
«Барило мое ти, барило,
Бідон ти мій, милий мій глек!

Як важко з тобою, нестерпно!
Не виніс би й сам сатана.
Моя горілчана цистерно,
Моя ти суліє пивна!

Ти й сам уже став нездоровий,
З тобою зів'яла і я,
Сифоне, графине столовий,
Фужере мій, пляшко моя!

Чого ж ти над прірвою виснеш,
Летиш, наче з дерева рись?
Отямся, бо так і закиснеш,
Одумайся і схаменись!»

Так мужу жона говорила,
Картаючи несамохить.
Завіщо ж бідаха корила,
Я так і не зміг зрозуміть.

*ЗАМОВЛЯННЯ
ВІД БАЛАКАНИНИ*

Текли три річки —
Не самотічки:
Одна була житньою,
А друга молочною,
Третя ж була повною
Річчю велемовною.
Одна з поля рівного,
А друга — з корівника,
А третя ріка
Текла з язика.
Перша — протечи,
Друга — протечи,
А третя спинися,
Замкнись, перервися!
Як небіжчика не одмолодити,
Так язиком жита не обмолотити;
Як з піску вірвовки не звити,
Так язиком масла не збити.
Тьху! Тьху! Тьху!

*ЗАМОВЛЯННЯ
П'ЯНИЦІ*

Горілко білолиця,
Свячена водиця,
Всесильна цариця!
Якби знала ти, як я чахну,
Як тебе кожною жилкою прагну!
Без тебе мені в горлі сушить,
Без тебе мене наче щось душить.

Скільки й житиму — не нап'юся,
Лиш на тебе одну молдося:
Щоб ціни твоєї не піднімали,
Щоб продавці набір давали,
Щоб знайомі грошей позичали,
Щоб прохожі рук не топтали
Ні при дорозі, ні на порозі,
Ні під стіною, ні під пивною,
Щоб собаки лица не лизали,
Щоб дружинники не помічали,
Щоб помалу з землі підіймали,
Щоб обережно до машини клали,
Щоб назавтра розсіл подавали,
Щоб здоровим був обов'язково.
Хай здійсниться і це моє слово!
Амінь!

ЗАМОВЛЯННЯ БАГАТОЖЕНЦЯ ВІД ПЕРЕСЛІДУВАННЯ

У морі-океані,
На острові Буяні
Виросла билинка
Від землі до неба.
Мені на билинці,
Як на соломинці,
Рятуватись треба,
Тікати од дружин,
Що з усіх сторін:
Од першої, що много родила,
Од другої, що не догодила,
Од третьої, що робити гнала,
Четвертої, що гроші забирала,

Од п'ятої, що пить не давала,
Од шостої, що, як бив, кричала...
Одступіться, одваліться,
Разом з дітками, малолітками!
Як назад не текти річкам,
Так не бути укупі нам;
Як узимку квітів не рвать,
Так і вас мені не годувать.
Хоч так, хоч сяк,
А я знову холостяк!

*ЗАМОВЛЯННЯ
ОД ЛАВИ ПІДСУДНИХ*

Піду я в пущу дику,
В зеленую діброву,
Знайду там осику
Рівну та здорову.
Мила деревино,
Візьми-но, візьми-но
Мою клятву трясцю
Та дай мені щастя.
Як минулася осиці
Сокира-рубача,
Пройде хай мимо крамниці
Ревізор-зівака.
Щоб ні вдень ні вночі
Я не відав муки,
Щоб від страху мої
Не трусились руки,
Жили і піджилки
Після справ безпутніх.
Не доведи, боже,

До лави підсудних!
Не дозволь виставлять
Ти мене народу,
Поможи ти сховать
Кінці в воду!

*ЗАМОВЛЯННЯ
ЮНОГО ЛОБОТРЯСА,
ЩОБ ЯКОМОГА БІЛЬШЕ
З БАТЬКОВИХ КИШЕНЬ
ВИТРЯСТИ*

Ішов здоровило
Двадцяти двох літ
Не тягать мішки,
Щоб аж лився піт,
Не скалу дробити,
Не дрова носить,
Ішов здоровило
Батьків трусить:

«Папахан, мамахан,
Предки прехороші!
Веселіш, веселіш
Гоніть мені гроші!
Мої годувальники,
Мої напувальники,
А я ваш нащадок,

Що вийшов з дитинства,
Тикать по червінцю —
Величезне свинство!
Дайте зразу кучу,
Бо зварганю бучу —
Колосальну!

Шедевральну!
Потрясаючу!
Витрясаючу!
О'кей!»

*ТРИ ЛІРИЧНІ МОНОЛОГИ
ОДНОГО ПОЕТА*

А хто очі має,
Хай себе впізнає.

1. ЗА ЧАРКОЮ В АДАСЯ

— Ну, будь здоров, браток Адась,
Хай сили бог тобі додасть!
Бо не такий ти, як Карусь
Або той телепень Габрусь.
Ти завжди ширий і серйозний,
А ті — нахаби і пронози;
Мені гидкі всі їх куплети.
Хапуги, злидні, торгівці!
Хіба поети люди ці?
Перевелись тепер поети!..
Бо той списавсь, а той помер...
Поет один ти в нас тепер!
І... не переч мені, будь ласка!
Ну що, давай хильнем, Адаська!

2. ЗА ЧАРКОЮ В КАРУСЯ

— Ну, будь здоров, браток Карусь,
Хай сили бог тобі додасть!
Бо не такий ти, як Габрусь

Або дурило той Адаць!
Про них давно вже знає всякий—
Ну й безталанні ці писаки!
Куди не глянь — сама халтура,
Фольга, луска! Макулатура!
Візьми ти будь-які їх вірші —
Хоч би один живий рядок!
Що взагалі в нас є?
Повір же:
Один ти в нас тепер, браток,—
Один на цілу Білорусь!
Ну, що, давай хильнем, Карусь!..

3. ЗА ЧАРКОЮ У ГАБРУСЯ

— Ну, будь здоров, браток Габрусь!
Хай сили бог тобі додасть!
Ти не такий, брат, як Адаць,
Чи несусвітній бевзь Карусь.
Адаць спочатку трохи брався,
Але тепер — кінець! Списався!
Ну, а в дурила Каруся
І творчість, брат, порожня вся!
Такої немочі донині
Ніхто не відав,— не секрет.
Скажу тобі я, як людині:
Один ти в нас тепер поет!
Ти пишеш легко і натхненно,
Попереду сьогодні йдеш.
Знамено слова ти несеш.
Кому ж іще нести знамено?
Ну що, за творчий наш союз
Давай хильнем, браток Габрусь!

Ян Райніс

БЛАГОДІЙНИК

Він, багатий, з добрим серцем:
Вчувши плач і зойк нещасних,
Опуска в кишеню руку,—
Щоб для носа взять хустинку.

Біля 1893—95

КІНЬ І ОСЕЛ

Що більше спину ти згинай,
То дужче битиме нагай.
А кінь, що здачі дасть копитом,
Не буде битим!

1905

ЧАС — ЦЕ ГРОШІ

«Час — це гроші» — для вельможі.
В гаманці бряжчить запас...
В безробітних теж є час,—
Що ж завжди відсутнє — гроші!

1907

Майроніс

ПЛЮЙ НА ВСЕ, ДРУЗЯКО!

Плюй на все, що нам світить, друже,
Цвінькай пташам без мети!
Згодом оперишся — буде ж усяко —
Станеш падлюкою ти.

Що тільки юні дурній не наснитися! —
Кидає клич бойовий —
Книги читать, для народу трудиться,
Шлях торувати новий...

Згодом розкусиш ти мрії безплідні,
Мудрість житейську збагнеш;
Спритно пробившись в люди солідні,
Міцно гніздечко зів'еш.

Зміриш презирливо не одного ти
З тих, в кого грошей набрав.
Будеш зітхати і сміятися з марноти
Помислів чесних і справ.

Будеш у розкоші ти по обіді
Мріяють та долю хвалять —
Як все приємно влаштовано в світі,
Та дивіденти лічить.

Буде і ввечері сита утроба,
Сном ти солодким заснеш.
Сяде ж, як муха, турбота на лоба —
Сонний ліниво змахнеш.

Плюй же на все, що нам світить, друзяко,
Цвінькай пташам без мети!
Згодом оперишся — буде ж усяко —
Станеш падлюкою ти.

БАБИН СОН

Баба свинку свою гляділа,
Не жаліла ні ріпи, ні дерті для сала.
Раз під хлівчик на сонці присіла,
Ну й дрімота стареньку здолала.

І страшне їй видовище сниться:
Понад морем господь пролітає.
Кругле сонце тримає в правиці,
Роху ж бабину в лівій тримає.

Враз на морі — горою хвиля.
Бог став дужче вагу відчувати.
Вислизає свиня, бог напружив зусилля,
Баба ж стала його благати:

— Боже, свинку рятуй! Не зведи нанівець...
Сонце кинь... Не мое воно... Хай йому грець.

ЖАБА І ВІЛ

Удосконалений варіант

Зелена жаба, може, чули? — цариця лугова.
Тепер у віданні її болото і трава.

— А, волику, добридень, брате!
Хотів би ти сінця дістати?
Приходь позавтра в цей же час.

Та довідки візьми:

- а) Скільки дітей у вас,
- б) чи ти насправді травоядний,
- в) скільки трави їси ти, божий раб,
- г) чи ти не роздавив котрої з жаб,
- д) з скількох там волосин твій хвіст,
чи не дрига нога —

Все.

Зрозумів?

Ага!

Віл виставив два волохатих вуха,

До жаби нахилився, бідний,

Та слуха, слуха.

Коли все вислухав, напала скруха

І сам відчув, що він якийсь маленький,

жалюгідний...

«Чи я не ліліпут?» — Спокою геть позбувся,

Аж серцем занедужав сіромаха.

Став дутись перед нею!..

Дувся,

дувся,

дувся,

Роздувся, як гора...

І луснув бідолаха.

А спробуйте-но за вола

Із жабою полайтесь.

То жаба й крякне спроквола:

— А ви не надувайтесь!

Аветік Ісаакян

ЗАПИТАННЯ

В один з переднедільних днів
Священик проповідь надвечір вів:
«Господь покритв і море, й суходіл
Наїдками, неначе пишний стіл,

Щоб для всіх істот
Стало тих щедрот:
Люди і осли,
Карасі й орли,
Ласка вам оця,
Тож хваліть творця!»

Миряни слухали. Аж ось
Над головами пронеслось:

«Мій отче, я б
Хотів спитать,
А чи й тому, кого їдять,
Чи й бідаку
Творця хвалить
За честь таку?»

1922

ОСЕЛ І СЕЛЯНИН

У спечний літній день із батіжком в руці

Гнав Осла Селянин.

Гнав, аж сам спітнів.

Він роздоллям ланів

Віз мішки на млин.

Гнав Осла мужик з батіжком в руці.

Ослик від жару,

Дядько від жури,

Згорбившись, ішли.

Аж, на щастя їх, ось при деревці

І струмочок мчить,

Солодко дзюрчить.

Лине легко так, як весни гонець,

Як легкий вітрець.

І, спинившись над прудким струмком,

Свіжу воду п'ють Селянин з Ослом.

Так пили вони, доки кожен впивсь.

Селянин підвівсь

І важкі мішки із Осла звалив,

Ще й попастися на траву пустив.

Сам під деревом він приліг спочить.

Сон легкий умить

Мужика зборов.

Тільки ж очі встиг він розплющить знов —

Бачить — що таке? — звідки не візьмись,

Двоє вже стоять перед ним — о жах! —

З зброєю в руках.

«Тьху — грабіжники!» — промайнуло враз.

Підхопивсь мужик: «Осле, гей, сюди!

Забирай мішки, бо хлиснем біди!»

«Що ж там сталося? І спішить куди?

Небо десь горить, чи земля горить?

Нам — сиди й чекай».

«Он злодюги йдуть, Осле ж ти дурний!»

«Що ж, про мене, хай: підуть знов —
та й край».

«Тебе ж, бовдура, заберуть вони!

Ну ж хутчій, хутчій, час нам дорогий!»

«Ну й нехай! Іди та роби своє,

Мені все одно — буде те, що й є:

Вантажі носить, та мішки тягать,

Та за це страждать. То пощо ж таки

Ще й тепер оце на жарі стрибать?..»

Так Осел в одвіт мужику сказав

І під кущ — беркиць! — гратись далі став,

У траві, радий, простягнувся він.

Аршавір Дарбні

СЛАВОЛЮБЦІ

Віслюк, Ворона й Гуска цілі дні
Минулим хвастали. І кожне якомога
Старалось показать себе: мовляв, мені
Великий розум послано від бога.

— Ми врятували Рим,— і честь, і слава нам! —
Гусиня гелготала,— пишаємось по праву! —
Осел же їй ревнув на те: — Мадам!
Не хочу я применшить вашу славу,
Та не з лопуцька й наш ослячий рід!
І не доводиться нам кліпати очима!
Хоч я й зашкандибав, так на собі ж мій дід
Ісуса віз аж до Єрусалима!..

Ворона враз як закричить: — Кра-кра!
Не сором тобі корчити героя?
Уже б і постидитися пора!
Моя ж історія походить ще від Ноя!

Отак всі троє мудрагелів цих
Ведуть сперечки, голови задерши,
Кому належить перше місце з них,
Чий рід з них перший?

Нероба й славолюб, занедбуючи справу,
Страх люблять роздувать свою минулу славу.

Мкртич Корюн

СЛУГА І ГОСПОДАР

Ішли Хазяїн і Слуга в село,
Несли з базару, з міста, різні речі.
Нелегко з ними багачу було —
Свій вузол він звалив Слuzі на плечі.

Хазяїн випрямивсь: — А я скажу:
Хоч довелось тобі нести й мого вузла,
Вага ж твого і нині вантажу
Не більша ноші одного осла.

Слуга ж сказав йому без зайвих слів:
— Ні, рівна ноші двох-таки ослів!

ОСЕЛ НА ВЕСІЛЛІ

— Іди,— Ослові хтось сказав,—
Гуляти на весіллі...—
Осел же гірко заридав,
Бо стриматись не в силі.
— Що ж плачеш? — кажуть.— Ну й дурне!
Ти на весілля йди.
— Еге! Покликано мене,
Щоб наносив води!

СОЛОВЕЙ У КЛІТЦІ

— Ой, навіщо,— Соловей питається,—
В клітку мене кинули, за дріт?
— Та навіщо — й дурень догадається,—
Щоб не міг тебе спіймати кіт! —
Здивувався, як тільки можуть мрійники,
Соловей, наївна простота,
Й каже: — Чи не краще, благодійники,
В клітку посадить тоді ката?..

МАТИ Й СИН

За тридев'ять земель,
далеко — й не сказати —
Поїхав син по світу мандрувати.
В чужих краях пробув багато літ,
Увесь об'їхав світ.
Намандрувався так, що вже відчув утому,
Та й повернувся до матері додому.
Сусіди того ж дня посходились до хати:
— Ваш син прибув? Напевне, й не пізнати! —
Зітхнула тут стара,
однак же не секрет:
— Ні, тільки картуза змінив він на берет!

ДАРЕМНА РАДІСТЬ

Великим містом Сходу, сонцем змучений,
Осел проходив, золотом нав'ючений.
Юрба ж людей, що поблизу була,

Із захватом дивилась на Осла.
Осел радів, спинившись на майдані:
«В країні цій, видать, осли в пошані!»

Прибувши, скарб зняли, як візир повелів,
Ніхто вже на Осла й дивитись не схотів.
Нарешті й сам Осел збагнув, у чому диво:
Народ той задивлявся шанобливо
Не на Осла, упертого й тупого,—
На золота мішок на спині в нього!

Сабір

*ДУБИНА ВИННА*¹

Турбот і горя — через край:
Дубина винна, так і знай!
Став еліф — нуном, пеклом — рай.
Дубина винна, так і знай!

То що ж, Іран, синам твоїм —
Безумцю стать за жертву їм?
Сові подай порожній дім!

Забула доля цілий край.
Дубина винна, так і знай!

Одне одного не збагнуть,
І знов чогось серця їх ждуть,
А де меджліс? Пропав, мабуть!

Все глушить гвалт собачих зграй,
Дубина винна, так і знай!

Де конституція? В золі!
Зухвалі пси Мамедалі,
Ще й животи в них не малі!

¹ Сатирик має на увазі іранського шаха Мамедалі.

Чом не загнать бісів в сарай?
Дубина винна, так і знай!

Заприсягався він при всіх!
Чи ж не його ми чуєм сміх?
Чому ж негідник, як на гріх,

Плює в обличчя нам, та й край?
Дубина винна, так і знай!

Чом бреше він без перепон?
Він клятву занедбав, закон,
Спалив коран¹, святий спокон,

І допустив злодійство в рай!
Дубина винна, так і знай!

Із шкіри пнеться хуліган!
Честь, віру продано й коран,
Невинних безліч жертв і ран,—

Причин тому ти не шукай:
Дубина винна, так і знай!

То ж чом оратори мовчать
І всюди кайдани бряжчать?
А в склочних — радості печать,

То й кажуть люду: баю-бай!
Дубина винна, так і знай!

¹ Натяк на епізод, коли Мамедалі-шах наказав розстрілювати демонстрацію школярів, що йшли до шахського палацу з кораном в руках.

Ось мудрий,— за що ж прокляли?
На чесного — плітки звели,
А волелюбця геть змели?

И повітря шепче: погибай!
Дубина винна, так і знай!

Де б совість в нього та взялась?
Усе святе він топче в грязь!
То чом же помста не знялась

І не клекоче через край?
Дубина винна, так і знай!

1909

ПРИЗНАННЯ АБДУЛИ ГАМІДА ¹

Не думай, що стругать, рубать і різать я люблю
З тих пір, як теслі ремесло збагнути
я рішив.

О боже мій! У ті ще дні, коли на троні був,
Я різав, бив, ламав, рубав,—
султанський суд вершив!

1910

МОЛЛА НАСРЕДДІН І ЗЛОДІЙ

Шапку схопивши в молли на ходу,
Злодій побіг, щоб сховатись в саду.
Що ж наш молла? Не біжить навздогін,—
На кладовище мчить вихором він.
Став біля брами — сумні-бо діла,—

¹ Екс-султан Абдул Гамід після повалення з престолу займався для розваги теслярством.

Люди питають, що жде тут молла?
— Шапку мою нечестивий украв,
П'ятами тільки кудись наживав.
— Що ж зволикаєш? — гукнув чоловік.—
Таж, безсоромний, у сад він утік.
І якщо ти вже поквапишся в сад,
То відбереш свою шапку назад.—
Мовив: — Не знаю, чи є він в саду,—
Тут же його, хоч колись, та знайду!

ЛІКАР ТА ХВОРИЙ

До лікаря бідак прийшов колись:
— Полікувать мене б ви не взялись?
Болить живіт — вмираю... Щось жахне!
Невже ви не врятуєте мене? —
А той послухав пульс і поглядів:
— Що, бідолахо, ти сьогодні їв?
— Та що ж я їв? — наш хворий відказав.—
Ну, підгорілий хліб я споживав.—
Тут лікар в очі подививсь йому
І очі мав закапати йому...
— Живіт... живіт...— аж стогне неборак,—
Ви зрозуміли, лікарю, не так...—
А лікар тут: — Дурний ти чоловік,
Коли б не слабкість зору — ти б повік
Не їв, чого не можна споживать,—
Отож почнімо очі лікувать!

НЕМОЖЛИВЕ

- Осліпни!
— Ну що ж, це я можу зробити.
- Мовчи!
— Що ж, я можу й слівця не зронить.
- Не слухай!
— Чудово! Я вуха заткну.
- Не смійся!
— В сльозах я проснусь і засну.
- Не думай!
— А це вже, даруй мені, зась,
Коли в голові моїй думка знялась!
Думок я ніколи своїх не впиню,
Спахнулих в бурхливому морі вогню.
Вгамуйся ж і марно не трать своїх сил,
Бо думці моїй ти не зборкаєш крил!

Коста Хетагуров

РЕДЬКА ТА МЕД

Не смійсь позаочі з поганих,
Хороших прямо в вічі лай.
А сам хоч будь найкращий в світі,
Але себе не вихваляй.

Якщо хазяйка в домі гречна,
Достатки хай хоч і малі,
Стрічає гостя шанобливо —
Чого нема лиш на столі!

Та перед гостем кожна страва
Воліє лиш себе хвалить,
А іншу гудить, проклинає,—
Ну, як їм славу поділить?

Шашлик чи там пиріг із сиром
Ще б хай кричав! — Їх любить гість! —
Але глевтяк, хомис¹ чи юшка —
Мовчіть, та дякуйте, що їсть!

А редька — лиш смітить кладовку
Та гіркотою всіх дійма.

¹ Тістоподібна страва із завареного ячменю.

Себе ж найкращою вважає...
Ані стида, ні сорома!
І ось ця редька знов на финзі!¹
А де взялась — ніхто й не зна.
Дивись — до меду тишком-нишком
Уже підсунулась вона.

— Ах, ах, куштуй! Із медом, гостю,
Солодка скибочка моя!
— А геть, смердюча! — мед озвався,—
Чого б то я ще турбувався,
Адже без тебе кращий я!..

ОЛЕНЬ ТА ІЖАК

Олень якось, утікавши від лиха,
Лісом побіг і до річки примчав.
Впавши на камінь і зойкнувши стиха,
Тяжко поранений ледве стогнав.

— Леле! — Іжак тут, з трави, співчуває,—
Ти, брат, поранений! Як ти добрів?
Ми, іжаки благородні, їх знаєм —
Будь вони прокляті! — різних ловців.

— Леле! Та ви, іжаки, благородні?!
Як ви посміли рівнятись до нас?
Хай же загине весь рід наш сьогодні,
Якщо хоч трохи ми схожі на вас!

¹ Столик на трьох ніжках.

Ян Кохановський

ДО СВОЇХ ВІРШІВ

Пишу я, як живу: коли співаю келих —
Хмільний і вірш. На учтах п'ю веселих —
Не помину віддати часину гарній жінці,—
На кожній є у мене це сторінці.
Не сикофанствуй¹, ксьондзе,— в цьому
я не перший:
В тобі самім сидить диявол теж не менший!

НА КАПЕЛАНА

Княгиня mesi жде. Мерщій до капелана.
Та з дому він гайнув
і десь пильнує дзбана.
Аж ось іде в червоній рясі в храм.
Вона ж йому: «Мій ксьондзе,
так довго спалось вам?»
На докір ксьондз спромігся лиш сказати:
«Яке спання? Я й не лягав ще спати?»

¹ С и к о ф а н т — донощик, наклепник.

НА ПРОПОВІДНИКА

Спитали раз ксьондза парафіяни:
— Чом так не живете, як учите ви, пане? —
Він жив з кухаркою, то й каже без турбот:
— Еге! За проповідь беру я по п'ятсот.
Та й тисячі б не взяв, аби з лихої волі
Жить довелося так, як я учу в костьолі.

НА НАБОЖНУ

Якщо не грішна ти, як запевняеш,
Чому ж до сповідальні учаєш?

Станіслав Трембецький

ЛЕВ І МУХА

— А геть звідсіль, забрьохана псяюхо! —
Так Лев кричав на злу набридлу Муху,
Що внадилась дзижчать,
Йому настирно докучать.

— А що ж, коли вельможна ти особа,
То маю я тобі годити?
На задніх лапках мушу я ходити?
Я й зубра шпигону, де буде до вподоби,
Хоч і сильніший він за тебе.—

Сказавши, дзизнула, немовби так і треба,
Взяла розгін на повну міру
Та межі плечі Лева — кусь.

Левисько ошалів на мить якусь,
Став чухатись та шарпать власну шкіру.
Хвищає люто що є сили,
Ричить, аж очі заіскрили.

І, чуючи той рик, тремтить від жаху скот,
Нетямиться весь лісовий народ!
А ті повсюдні нелади-розрухи —
Це справа звичайнісінької Мухи,
Що то в хребет, то в морду тне жалюче,
То в місце ще якесь болюче,
То раптом аж у ніздрі влазить,
Щоб іще більш дійнять, образить.

Від люті Левові аж розум мутить,—
Палає весь, терпцю вже не стає.
Хвостом себе по ребрах б'є.
Та пазурами в ніздрях крутить.
Так, змордувавшись до знемоги,
Нарешті впав, простягнувши ноги.

А Муха рада,— славен її вчинок,
Бо виграла ж із Левом поєдинок!
Та варт було засліпленій хвалою підлетіть,
Як трапила в павучу сіть.

Ця річ проста нас правди учить.
Наш недруг, що слабким здається, в лютім сказі
Страшенно може нам докучить.
А ще це вчить нас мати на увазі,
Що той, кому вдалось і море переплунуть,
В Дунайці може згинуть.

МИШКА, КІТ І ПІВЕНЬ

Ото б уже була біда:
Ледь здуру не загибла Мишка молода!
Випадок уберіг створіння миле й чисте.
Що ж Мишка мовила матусі —
- і я вам можу розповісти:
«Лишивши наших нір глибини,
Я добулась зеленої долини
Й, мов шурик на сальце, позиркую щомить.
Аж двоє звірів там сидить.
Один з них скромний, мовчазливий,
Зразок лагідності й покорн,
А другий баламут спесивий,
У злотнім жупані, ще й на чоботях шпори,
Погордлива триматися манера,
Стирчать угору блискотливі пера,
Крикун страшний; на голові шишак,
Червоний, як варений рак;
А сам себе руками по боках
Трах-трах!

Смілива зроду я, замилювалась спершу,
Та в серці похололо враз;
І я хапала дрижаки весь час,
Коли він, кричачи, свою роззявив вершу.
Тоді я — в нірку, де стіжок.
Якби не цей, могла б я з тим побути,
Що має хвостик, як у нас, і теплий кожушок.
І личко в нього не надуте.
А очі бистрі, глянеш — не забути!
Він полонив мене — не тямилася себе;
У нього, як і в нас, угору вушка,
А як він шкірку лапкою шкребе,
Моя ти душко!
Я вже до нього йшла, аж на дорозі тут —
Отой пихатий шалапут.
Нахабно став судити та рядити,
Кричить мені: — Куди-то ти? Куди ти?»
«Ой леле,— каже мати,— дочко люба!
Аж мурашки побігли по мені.
Ти знаєш, хто той скромний? Бачу, ні.
Кіт, бестія,— він наша перша згуба!
Той другий Півень був, та що про нього думать?
Його погрози ні до чого.
Ще, може, поїмо і фрикаделей з нього.
А Кіт — і нас він може схрумать!»

Прошу тебе зятимить назавжди:
Який би не зустрівся звір чи птиця,
По виду ні про кого не суди,
Бо можеш дуже помилитися!

Францішек-Миколай Заблоцький

АНОНІМ ЄЗЕРСЬКОМУ, КАШТЕЛЯНУ, ЩО ВІДБИВАВСЯ ПАЛЕЮ ВІД ЯКОГОСЬ ПАСКВІЛЯНТА

Пасквіль з часу чотирирічного сейму,
приписуваний, між іншим, Ф. Заблоцькому.

Ти, моя руко, перше, ніж звідать, що є паля,
За сміливість писання про банду злу Фокзаля;
Перш аніж станеш поруч великих ти лобів
В близькім сусідстві палі і вішалних стовпів
І перш, ніж перехожим навієш неминучість
Іх домислу про певну в тяжкім

злочинстві участь,
Хоч домисел — натяжка, бо там, де гетьман звис,
Єзерський і всі інші,

що в зраді з ним зійшлись,
Там і рука, напевне, інакшою не буде,
Ніж, як у тих, — рукою негідника, паскуди;
Ступілим, моя руко, пером, але пиши,
Єзерського ти, блазня, портрета заверши!

О блазню! Чи не в вільнім ми проживаєм краї,
Чи говорити правду спромоги в нас немає?
Чию лякаєш руку ти палею? Чию?
Народ же виніс вирок на шию на твою!
Ти, блазню, можеш жити заплямленим, нечистим,
Пройдисвітом для люду, для себе егоїстом.
Негіднику, ти можеш між благородних жить,
Але знаряддам зради для зрадників служить.

Ти можеш, блазню, ледве не на порозі смерті
Блюзнірствувать, як чинять хулители уперті,—
Мовляв, немає бога,— горланити мерщій,—
Якщо його немає в кишені у твоїй.

О блазню! Тобі вільно з ревнителями зради
Проводить більше року пусті, дурні наради,
То тут, то там чесати злостивий свій язик;
Присвячують підлоті ти навіть серце звик.

О блазню! Тобі вільно постати проти суті,
З якої сам ти виріс, і навісніти з люті,
В божественних міністрах, де місце ти нагрів,
У вишуканих брехнях костьолів, олтарів.

О блазню! Тобі вільно, старий ти псюго клятий,
Помазанця ясного обгавкати й скусати,
Коли того жадав ти і бачити б хотів,
Щоб той був не на троні, а в ліжку задубів.
Тобі, о блазню, вільно справлять

блазенську тризну,

На бога й короля йти і зраджувать вітчизну,
Рукам же тим, у котрих перо тверде, як сталь,
Погрожувать зухвало прибити їх до паль.
Гей, блазню, ось рука ця —

від бога все залежить,—

Рука ця не злодійська, бо не тобі належить.
Тобі ж я скоро, блазню, надгробок напишу:
«Як жив, так і вмираю, як крав, так і вишу».

ОТ ЯКБИ НЕ ДЕМОКРАТИ...

От якби не демократи!
Як би добре нам жилося!
Можна б хлопа відшмагати,
Добре б їлося, пилося,
Всюди б лиш на краще йшлося.
Шляхтич мав би в дар курчаток,
Мав би льон, медок, дівчаток.

От якби не демократи!
Дні були б ясні, погожі,
Люд мовчав би хамуватий
І не сікавсь до вельможі.
Покінчивши справи божі,
Ксьондз без клопоту, без лиха
Шкури дер спокійно, тихо.

От якби не демократи —
Світ би мав незмінні чари!
Превелебні інфулати¹
Клали б вогнище під хмари,
Щоб невпинно гідну кару
Тьму еретиків ворожу
Там пекти во славу божу.

От якби не демократи —
Людства б долю це змінило!
А корони, митри, шати

¹ І н ф у л а т и — в католицькій церкві представники вищого духовництва.

Й таке інше — любо, мило
До кісток би всіх нас їло.
А тепер що? Зайві можні —
І ясні й ясновельможні.

От якби не демократи —
Був би сором батьківщині.
Бо міщани й адвокати
На найвищій тут шаблині.
Та ганьба найбільша нині:
Графа, котрий мало шупить,
Жоден тут єврей не купить.

От якби не демократи —
Край би наш зазнав спокою.
Як за Саса¹ міг він знати,
Коли герб жирів з пихою.
Та спізнався люд з бідою.
Всяк бувало, що й казати!
От якби не демократи!

В ЖИТТІ ІДИЛІЯ ТАКА...

В житті — ідилія така:
Ковтає пташка хробака,
Пташину ласий кіт хвата,
Собака роздира kota,
Собаку хижий вовк жере,

¹ С а с и — королі саської (саксонської) династії, що володіли Польщею в 1696—1764 роках. Це був період загального занепаду Польщі й найбільшого розгулу шляхетської сваволі.

Пантера вовцюгу дере,
А лев пантеру дерти звик.
Та лева нищить чоловік,
Що й сам — пожива хробака.
В житті — ідилія така!

*СВІТ МАЛИЙ НАШ
ДУЖЕ МИЛИЙ...*

Світ малий наш дуже милий:
Бартек трудиться щосили,
Віт працює небагато.
Людвик обдира і в свято.
Ясь проповз життя дорогу,
Підставля Кшись ближнім ногу.
Франьо в брехнях заповзятий.
Прот цілує можним п'яти.
Стах дере, Лев краде справно,
Все іде забавно й славно.

Христо Ботев

ЕПІТАФІЇ ТА ЕПІГРАМИ

Тут лежать зариті кості
Михалаки-пана.
Мав він довгі пишні вуса
Й голову боввана.

* * *

Зрівняла яму цю мотика,
В ній злотом кований сундук,
А в сундуку лежить владика —
Соломо-дьюгтяний бурдюк.
В ногах мав розум за життя,
Во чреві — теплі почуття.

* * *

Тут лежить купча-мінняло,
Іло висівки лиш чисті —
Патріот було — надбало
Золотеньких цілих двісті!

* * *

«Народності» редактор без турбот
Гние отут, великий патріота!
Він був презнаменитий ідіот,
Діяльність основна його — підлота ¹.

* * *

Плачте, плачте та ридайте
Всі болгарські чада,—
Нема кому чуже косить,—
Пропала левада!
Ну і хто ж тепер покраде
Грошики народні?
Бути й старостою в церкві
Нікому сьогодні!

* * *

Златев людей не жере,
Осман вина в рот не бере.
Златев де? В паші чадить.
Де Осман? В корчмі сидить!

* * *

Бог рогів-то не дає корові битливій,
Та буває, що стає сам бог забутлівий.

¹ Редакторами в «Народності» були один Іван, два Івани, три Івани. Одного Івана не рахуватимем, щоб ті два могли поділити між собою два останніх рядки. (Прим. Хр. Ботева).

Іван Вазов

СВІТСЬКІ ПРАВИЛА

(Наслідування)

Хоч наш вік і процвітає,
Дивні речі навкруги.
Справжніх вимірів немає:
Є дві міри й дві ваги.

Все прощається одному —
Брехні, бахурство, грабіж.
Іншим — гріх, самі ж потому
Скрізь безчинствують ще гірш.

Крадь, обманой без стида,
Лиш вибріхуйся логічно.
Люди скажуть: «Не біда,
Це ж бо не публічно!»

Вкраде старець, горем гнаний,—
Істи нічого йому,—
Страж закону неблаганний
Пожене його в тюрму.

Інший спритний, акуратний
Десь поцупить мільон,
Дім збудує, стане знатний,—
Захистить його й закон.

У народу вкрав? То й що ж?
Переслідувати вічно?

Це бува серед вельмож!
Це ж бо не публічно!

Жінці важко в білім світі —
Й жить увірветься терпець.
Жертвою людської хіті
Стане, бідна, під кінець,—

Кара жде її сувора,
Суд судить її спішить.
А коли багачка Флора
Те ж із розкоші вершить,

То на ту нема суда.
«Що? Ганьба?» Для всіх це звично.
Зразу ж скажуть: «Не біда,
Це ж бо не публічно!»

Той, назвавшись патріотом,
Грає скрізь, як у сурму:
«Я,— кричить,— завжди з народом!»
Варто ж крикнути йому:

«Годі, Шейлок, плакати ревно,
Видав ти себе стократ.
Ти розплакався даремно,
Всі ми знаємо: ти ж кат!

Багатів ти без труда,
Розоряв народ цинічно».
Знову скажуть: «Не біда,
Це ж бо не публічно!»

1822

Хулителі! Я перед вами
Ніколи не схилю чола.
Я шлю до бісової мамн
Ваш темний світ насильства й зла.

Нехай гоніння! Задля слави
Хор і такий потрібен нам:
Хули і клевети октави —
Убогий лихослів'я гам.

Метайте грім, помиїв зливи,
Вас хмара проти одного.
Ні, вам не треба, невразливі,
Боятись пімщення мого.

Байдуже, хто там що затіяв,
Хто ви і звідки чорна вість,
З якого часу гніву вияв—
Подібна у пігмеїв злість.

Стоян Михайловський

ПУГАЧ І СВІТЛЯЧОК

Між польових квітучих трав
У темряві нічній літав,
Мигав та блискав Світлячок сяйливий,
(Ти ба! І він такий злостивий,
Як всі світильники на світі!)
Де Пугач не візьмись, цей ворог ясноти,
Що витріща вночі баньки свої несні;
Погнався він і тої ж миті
Комашку Світлячка спіймав.
«Чим винен я?» — «Ти темінь ненавидиш!
Загинь, бо шкодиш!» — «Чим же?» —
«Тим, що світиш!»
Короткий присуд був і ясний.
Погаснув Світлячок нещасний,
Як кажуть, в інший світ переселився.
Ба ні, не в потойбічний світ,
А Пугачу в живіт!

ПАВИЧ І ЛАСТІВКА

Павич у Ластівки питає:
— Що в небі там — цікаво знати —
Про мене гомонить населення крилате?
— Про тебе, — Ластівка йому відповідає, —
Відколи й стала я шугать під небесами,
Говориться весь час те саме...
— Що я красунь, що бачить мене раді?
— Та ні, що дурень ти в багатому наряді!

СОКИРА Й КИРКА

Іржава Кирка, лежачи од рання і допізна,
Сокирі мовила: «Чому лице твоє
 Блищить, аж сяйвом виграє?
І я така ж самісінька залізна,
То чом же не гладенька я, не чиста,
 Не промениста?
Скажи-бо, звідки в нас
Така різниця?..» І Сокира враз
Йй відрубала: «Я щодня тропою лісовою
 Ходжу рубати ліс... Блискучою такою
 Стаю тому, що я в труді весь час.
В труді лиш, друже мій, ми сяємо красою!»

ОРЕЛ І СЛИМАК

На липі, у височині,
Десь на Старій високій планині,
Орел уздрів мізерію одну,
 Горбату,
 Рогату,
Гидотнішу за гадину лускату
Й страшнішу за самого сатану.
— Це що таке упало ниць? —
 Цікавився цар птиць.—
А, бачу, це слимак!.. Ця іграшка жива,
 Цей вираз дивного ества:
 У шкаралупі рай знаходить,
 Лиш головою водить,—
Гнів чи насмішка божества...
— Скажи,— питає у потвори,—
Як ти так високо забралась?

— Плазуючи!..— говорить
Потворніша за гада
Мізерія рогата.

ОСЕЛ ТА БОГОМОЛЬЦІ

Один осел іде, трюхика
Через увесь міський базар.
В сідлі поклажа превелика —
Хрести, ікони, навіть мощі,—
Церковний ходовий товар...
А перед ним уже миряни
Поклони б'ють — ну щось страшне! —
Осел-бідаха тут як гляне —
Подумав, що його шанують,
Та, загордившись, як ревне,
Як хвицоне на цілий ринок,
Аж грязь мелькнула з-під копит...
Та кілька замашних дубинок
Дали одразу зрозуміти,
Кому вклоняється цей світ...

ЛЕОКРОКОТ

Léocrokotte

Monstrum horreandum! *

Я учнем був. І вчитель наш знайомив нас
у школі
З Леокрокотом навісним, страховиськом великим.

* Жахлива потвора (лат.). Цими словами Еней називав Поліфема, одноокого циклопа (Вергілій, Енеїда, кн. III, 658).

Хто не загледів би його, злякався б мимоволі.
Та він за тридев'ять земель,
в краю незнанім, дикім.

Походить цей Леокрокот від лева і гієни,
А чи від тигра й рисі...
Знав учитель добре справу,
Але великий був дивак,
вигадник був страшенний,
І я як байку це сприйняв, як вигадку цікаву.

...Я виріс... І в своїм краю стрічав
мужів державних,
Страшних мерзотників, ділків жорстокої натури,
Катів, рвучких до злочинів — як тайних,
так і явних,—

Що люблять з ближнього свого по три
здирати шкури,
Коли безмежна влада їх, підступних, розбіснує.
І я збагнув — Леокрокот, на жаль, таки існує!

Пенчо Славейков

ЛЮБИМИЙ ПАДИШАХ

«Чок яша!» І шану, й славу,
Як найвищу з нагород,
Виявляє без угаву
Падишахові народ.

Та улюбленець народу,
Падишах (обачний зроду)
При палаці варту ставить.
Він розумно, мудро править!

Бо коли народ, любов'ю живучи,
Прийде на побачення вночі —
І втекти не встигнеш навіть!

ЕПІТАФІЯ

О друзі, мій скорботний день
Уже наблизився до заходу;
Помру — не треба ні пісень,
Ні похвали мені, ні закиду.
«Мир праху...» — ви лише скажіть
І не вертайтеся похмурими,
Надгробок крейдою спишіть
Цими моїми каламбурами:

«Дав біс йому на зло
До біса недоречностей.
В житті його було
Багато суперечностей.

Діла і думки лет
Лиш настрою підкорені.
Хоч він і не поет,—
Кохавсь у віршотворенні.
Хоч був аристократ,
Та жив у безгрошовості.
Він працював, як кат,
І не цурався совісті.

Лякливо-ніжний, біг
Він по веселій колії:
Редагувавши «Сміх»,—
Помер від меланхолії!»

Сергей Румянцев

«ДЕМОКРАТ»¹

Із лозунгом: « У вас, за вас, для вас »
Облизував він п'яти Фердінанду².
Ставав до влади на його наказ
І геть відходив на його команду.

Царів лакуза і лакей чужинця,
Він плазом повз, де пахнуло казною;
В війну, геройства сповнений по вінця,
Спекулював одважно ковбасою.

Народну кров пускати навчився в Русе³,
А при Владаї⁴ вславився стократ
Як найзапекліший убивця й кат,
Що ріже, б'є, криваві робить струси.

За гроші навіть підданство міняє,
Продасть за гроші будь ти рідний брат,—
Таку заслужену він славу має,
Такий він, наш славетний «демократ».

¹ Демократ, народник — збірні назви представників болгарських буржуазних партій — демократичної і народної. Ці партії підтримували реакційну шовіністичну політику буржуазних урядів Болгарії.

² Фердінанд Кобурзький — з 1887 року князь, а з 1908 до 1918 року — цар Болгарії, ставленник Австро-Угорщини і Німеччини. Проводив антинародну пронимецьку політику. Поразка Болгарії в війні та революційні виступи мас (Владайське повстання) змусили Фердінанда в 1918 році зректися престолу і тікати з країни.

³ Русе — місце звірячої розправи над учасниками Владайського повстання.

⁴ Владай — у цьому місті у вересні 1918 року сталося велике солдатське повстання, жорстоко придушене урядом з допомогою німецьких військ.

НАРОДНЯК

У нього — голова коня,
А серце — заяче, стрибуче;
Сам, як годована свиня,
А кров согає по-павучи.
Діяльність дуже розмаїта,
І скрізь — душа іезуїта!
Брехать — одну він зна турботу,
В пільмі живе, як той слизняк.
Народного в нім ні на йоту,
А зветься, бачте, «народняк»!

Христо Смирненський

МАРШ РАДИКАЛІВ

Товаришу редактор!

Я дізнався, що радикали оголосили конкурс на написання солодкозвучного партійного маршу, і, усвідомлюючи, що тільки маршу їм і бракувало, щоб досягти влади і повести не лише Болгарію, а й усе людство до культурного, літературного та соціального піднесення, я пропоную вищій партійній раді радикально-демократичної партії такий ось свій скромний проект маршу радикалів:

1. ВПЕРЕД — НАЗАД!

Уперті радикали ми,
Йдемо у бій жорстокий.
Дзигар базарний хвалимо,
Як символ наш високий.

Вперед — назад!
Назад — вперед!
Могутньо, влад,—
Хоч під багнет!

Тримайте-но, сподвижники,
По сосці у губах.
Ще є, ще є в нас книжники,
Їх безліч по світах.

Шовковий шмат —
Наш стяг — віват!

Назад, вперед —
Вперед, назад!

Ми маємо традиції,
В традиціях — розраду,
При всякій коаліції
Нам плентатись позаду.

Назад — вперед!
Вперед — назад!
Авторитет
Росте стократ!

Хай стали дні трагічними,
Все ж будем далі йти
Безумно, героїчно ми
Без честі, без мети.

Назад! Вперед!
Назад! Назад!
Брехні букет,
Підлоти чад!

БУФЕТНА ЗЛОБОДЕНКА

*Присвячена панові
Івану Длигнекову —
міському кметові
столичних селян.*

Бурду готує кислуватую
Парламентарний твій буфет.
Тебе ж надійно доля сватає,—
Столичний ти премудрий кмет...

І жрець тонкої гастрономії,
Що по-старому жити звик.
Громадська наша автономія
Її плекає, мов шашлик.

Юрба «голодних» днями цілими
При дверях тут чигає теж,
Та не з виделками, а з вилами,
І жде, коли ти сам почнеш.

А ти, божественно всміхаючись,
Рукава засукав — і знов
Так урочисто, не хапаючись,
Доковтуєш солодкий плов.

І вже, як мудрагель, ти загодя
Громаді до побóвтюх-кваш
Із низки офіційних заходів
Готуєш добрий ералаш!

1922

Христо Радевський

ЛИСИЦЯ ТА ІЖАК

В один прекрасний день
Лисиця сокровенні думи
Звіряла Іжакові: — Слухай куме,
Скажи по щирості лишень,
Чом не зважаєш ти на кротку мою вдачу?

Усе тобі не так:

Як тільки я тебе забачу,
Одразу ти згортаєшся в кулак,—
Самі голки покажуєш мені ти,
Немов створіння я якесь чуже!

Невже

Не можем жити ми, як рідні діти
У матері землі? Яка ганьба!
Таж родичається істота в світі кожна!

Хіба

Без колючок прожить тобі не можна?
Зваж на слова мої сердечні й щирі,
Скинь ті дурні голки та й будем

жити в мирі.

Бо через них же ніяк ні вітатись,
Ні ручкатись, ні цілуватись!
— Ти не прийми це за образу,—
Іжак Лисиці відповів: —
Позбудусь я голок одразу,
Як ти позбудешся зубів!

ПОКАРАНА ЛИСИЦЯ

Чимале господарство мав Ведмідь —
Розводив там домашню птицю.
І взяв на службу він Лисицю
(Знайомий хтось подбав про це заздальгідь):

«Такого фахівця ще світ не бачив!
Це ж майстер у питаннях птахівничих.
Відповідальна. Запал — ні, не вичах!»
Зрадів Ведмідь і Лисоньку призначив
На фермі за курми дивиться.
І що ж кума Лисиця?
Приховуючи вдачу прелукаву,
У хід пустила усмішку ласкаву
І так завзято узялась за справу,
Що через день з курей того подвір'я
Не залишилось навіть пір'я!..

Лисиця звільнена за випад цей,—
Від неї шкода-бо на фермі немала!
Та згодом знов кума призначена була
Наглядачем ведмедевих гусей.

Спіткаємось і ми з такою вадою:
Нерідко завдяки чийсь турботі —
Того, хто провинився на роботі,
Карають іще вищою посадою.

Асен Босев

ХИТРИЙ ДІД

Дід у руки сапку взяв.
— На город піду,— сказав.
Баба дума: «Цілий день
Буде скніть... Піду лишень,
Понесу йому обід,
Хай закусить бідний дід».

Узяла сальця, яець,
У глечаті сирівець.
За торбинку — і пішла,
Діду їсти понесла.

На город прийшла: «Де ж дід?»
А його пропав і слід.
— Де ти, пень старий? А киш!
Під кущем десь, мабуть, спиш?

Але дід її не спить,—
У пивниці він сидить.
І сидить уже давно,
Курить люльку, п'є вино.
Тільки піт з лица втира.
Гульк — біжить його стара:

— А який це сюди біс
Тебе, іроде, приніс?
А дідок назустріч їй:
— Е, я інший дід, не твій...—

І сміється неборак:
— Твій на полі сіє мак.

Ти прийшла сюди дарма.
Іж іди обід сама...

Хвіртка рипнула ледь світ,
Кинувсь песик до воріт.
І дідок під рундуком
Гатить в двері кулаком:

— Вставай, бабо, відчини,
Зла старому не чини.
Цілий день мене пекло,
Ріски в роті не було.

— Геть, від мене, вовкулак!
Мій на полі сіє мак,—
Баба крикнула,— і я
Баба зовсім не твоя.

А твоя десь на лану,
Насіває полину...

ЧУДО В ПОПІВСЬКОМУ ДВОРІ

Це було в фашистську люту пору,
Піп і попадя були в оселі.
Ясен місяць плив повільно вгору,
Схожий до лискучої тарелі.

Перед ними з наїдками блюдо —
Їли ковбасу, хвалили бога.
Але що це? — справжнє тобі чудо! —
Охопила раптом їх тривога.

Щось страшне, якась нечиста сила
Впала на попівському городі:

Наче птниця, розпустила крила,
Біла птиця в синій прохолоді.

— Сатана! — злякавшись, піп волає.
Попада ж тремтить, кричить: — Зміюка! —
Піп дрючину зопалу хапає:
— Геть звідціль, а то скуштуєш дрюка!

А до нього голосом людини:
— Я з Країни Рад із парашутом.
Тут я воював за Батьківщину
Й битимуся знов з фашистом лютим...

Не диявол це, — людина добра.
А диявол був під сінню ряси:
Не одного лютий, наче кобра,
Видав батюшка, до грошей ласий.

Налетіли поліцаї: — Досить!
Більшовик, здавайся, кидай зброю! —
Але їх із автомата косить
Гість нічний в шаленому двобої.

Врятувався гість наш піднебесник.
Не здригнув перед фашистським звіром.
Став безстрашний легендарний месник
Славного загону командиром.

А з попом була коротка мова,
Бо дістав він те, чого достоїн:
Вознеслась туди душа попова,
Звідкіля вночі спустився воїн.

— Казка? — дехто може запитати.
Я ж потвердить хочу: — Правда щира.
Й за сміливість хочу привітати
Комуніста, друга, командира.

ТРЕТЄ ВУХО ЗАЙЦЯ

Ведмідь побачив Зайця, котрий біг,
Не чувши під собою ніг,
І закричав: — Стривай-но! Стий!
Яка біда тебе жене, друзяко мій?
— Жахлива, — Заець відказав Мишкові, —
Із ножицями Тигр гасає по діброві,
Побачить троє вух у Зайця, — моментально
Відрізує безжально! —
Ведмідь одразу реготаться:
— Але ж у тебе два, — чого ж тобі бояться?
— Ох, два, це так, але що з того?
Метода зовсім інша в нього, —
Йому раз плюнути скалічить,
Бо спершу ріже він, а потім лічить!

З М І С Т

С. Крижанівський. Всі струмені в одну ріку еднання	3
---	---

В І Р Ш І Т А П О Е М И

ДОБРИМ ЛЮДЯМ — НА ЗДОРОВ'Я

Будьмо здорові!	20
Ми — чотири шахтарі	21
Зустріч	22
Колісник	23
Сім Галь і п'ять Марій	25
Перша весна	27
Спробуй дожени!	28
Сердечна розмова	29
Життя Одарки Палагечі, нею самою повідане. <i>Поема</i>	30
Нам навіки в дружбі жити	45
Узбецьким братам	46
Ластівка дружби	47
Моя Болгарія	48
Весілля	49
Болгарська мова	51
До мого вчителя	53
Іван Федько. <i>Заспів до поеми</i>	55
Краю мій	56

ВОРОГАМ — НА БЕЗГОЛОВ'Я

Москва 1941 року	58
Кожному своє	59
Декому на згадку	60
Німець п'яти показує	61
Розв'язана суперечка	61
Нагорода	62
«Месершміт»	62
Щира відповідь	63
Точно за наказом...	63
Повчальні дати	63
Несподівана зустріч	65
Доларова демократія	66
Кардинал Spellman і прісні	67

Свобода... паліям війни	68
«Американський рай»	68
Нові мальбруки	69
Якби свині роги...	70
Містер і безробітні	71
Живі трупи	72
В японській школі	74
Україна має слово	74

ТРЯСЦЯ В ТРЕСТІ

Поміж стріх і лопухів...	77
Трясця в тресті	80
«Керівний товариш»	84
Режим економії	86
Актом стверджено...	87
Личак-смільчак	88
Знайомий	90
Обтяжений родиною	91
Зигзаг	93
Лука Лукавий	96
Про вузеньке віконечко та пузате сонечко	99
Як Миша Круть корми заготовляв	100
Відповідальний переляк	102
Патякало і Потакайло	104
Пеня	106
Чи з головами бюрократи. <i>Запитання дитяти</i>	107
Тітуся-жалібниця	108
Про долю одного моста. <i>З читацького листа</i>	110
Слимакові принципи	111
Що за птиці?	113
А мета була не та!	115
На словах усе чудово	117
Закоханий	118
Дівчина моєї мрії. Розповідь студента	119
Видющий критик	121
Напролом	122
Рожева мрія	123
Як Руданського скоротили по штату...	124
Чудеса. <i>Фейлетон</i>	126
Понадіялись	129
«Люлі, синочку...»	130
Полювання з макогоном... <i>Із мисливських</i>	133
<i>секретів</i>	133
Начитаний спінінгіст. <i>Рибальська усмішка</i>	135

Мерці. Сатирична поема	137
Вінок на могилі лукаволицих — хапуг,	
себелюбців та інших нищих	155

ТАРАСОВІ ЖАРТИ

Горіла в серці зненавида...	164
Чії крила довші	165
Тарасова помста	166
Заради народу	167
Як Шевченко познайомився з губернатором	168
Шевченкова відповідь	169
На чому тримається церква	170
Грізне запитання	170
Земля і небо	171
На балу	172
На ярмарку в Ромні	173
Цар-грабіжник	175
Федот в екіпажі...	178
Новий фрак	180
Портрет	181
«Страх, люблю правду»	183
Тарасові брати. Розмова Шевченка	
з коронованим тираном	183
Як пан облизня схопив	184
Як Шевченко царського генерала провчив	185
«Отак, як бачите...»	186
Обух на панські голови	187
Як Тарас із паном поквитався	188
Пророцтво	189
Хто кому брат	191

АЛЬФИ — НЕ ОМЕГИ

«П'єм з криниць свого народу...»	193
Критик-штампувальник	193
Епітафія сатирикові	194
Серйозно про смішне	194
Марія Познанська. Пародія	194
Степанові Олійнику	195
Олексі Юценку	195
Репліка вразливому піїтові	195
На Олександра Ковіньку	196
Альфи — не омеги	196
«Як обірветься умить вервечка...»	196
Поспішний висновок	197

Проста класифікація	197
І повторитися не гріх	197
Логічне	197
З лиця і навиворіт	198
Мораліст	198
Сто і один	198
Нормально	198
«Розлютився — раниць, наче лезом...»	199
Жовторотий виродок	199
До сімейної іднлїї	199
Про пам'ятники	199
Про любов	200
Цілком закономірно	200
«Переконатися пора...»	200
На бистрині	201
«Він скаржився тобі па серце на своє...»	201
«Лють нещадно сушить злого...»	201
Не хвалися родом	202
Квіт і плід	202
«Відчувай у думці кожен порух...»	202
Суперечлива натура	202
«Гріх у житті одлежувать...»	203
Мемуаристові, який себе не забуває	203
Всяк, сягаючи вершин, міря все на свій аршин. <i>Жарт</i>	203
Аби ще мова...	204
Уже й зарікався	204
Сонет Малишкової дороги	204
А у нас!	205
На Олександра Підсуху	205
Визнаний графоман	206
На Миколу Рудя	206
Не все золото, що блищить	206
На Олеса Жолдака	207
З усіх шухляд	207
Замість епітафії	207

ТУРБОТЛИВІ ДРУЗІ

Турботливі друзі. <i>Жарт</i>	208
Мимовух	209
Грицева мрія	210
Пригода в саду	211
А чи винен журавель?	213
Про горобчика-молодчика	214

Як Сойка бабусю підвела	215
Доки будеш ти, Кіндрате, птичі гнізда . . . видирати?	217
Незвичайна лікарня	218
Мишко занедужав	220
Бегемот	221
Примхливий верблюд	223

ВЕСЕЛИЙ КУТ. ПОЕМИ

Сад на Лисій горі	224
Веселий Кут	250
Гриць Гачок	271

ПЕРЕКЛАДИ

З РОСІЙСЬКОЇ

О. С. ПУШКІН

В. Ф. Раєвському	300
Двом Олександрам Павловичам	301
Моя епітафія	301
«Є трійка: кожен марнослов...»	301
На А. О. Давидову	302
Приятелям	302
Прозаїк і поет	302
На Воронцова	303
Є. П. Полторацькій	303

М. О. НЕКРАСОВ

«Незнаний я. Я вами не надбав...»	304
Пісня Єрьомоньці!	304
«Наче справжнє восьме чудо...»	307
Поетові	308
Безтурботному	308
«Донесеш — та оплачеш ти друга...»	309
«Стомивсь я, стомивсь я... пора б і заснуть!»	309

І. А. КРИЛОВ

Троєженець	310
Селянин та розбійник	311
Дві бочки	311
Лисиця й виноград	312
Купець	312
Шука й Кіт	313
Селянин і смерть	314
Наклепник і змія	315

Вівці та Собаки	316
Працьовитий Ведмідь	317
Деркач	317
Зозуля та Орел	318
Змія	319
Пастух	320

ДЕМ'ЯН БЕДНИЙ

Кларнет і ріжок	321
Маніфест барона фон Врангеля	322
«Перекопська». <i>Похідна пісня</i>	324
Іжак	327
Драй когут. <i>Балада</i>	328

С. Я. МАРШАК

Білим по чорному, або Перефарбований	
Фрэнко. <i>Сучасна балада</i>	331
Голлівуд і Гайявата	332

СЕРГІЙ МИХАЛКОВ

Павук і мітла	334
Лисиця і Бобер	334
Поточний ремонт	336
Кіт і Миша. <i>Байка-жарт</i>	337
Далекозора Сорока	338

З БІЛОРУСЬКОЇ

ФРАНЦІШЕК БОГУШЕВИЧ

Вовк та Овечка	339
--------------------------	-----

ЯКУБ ҚОЛАС

Миколі II	341
Перше знайомство	341

КІНДРАТ КРАПІВА

Мандат	343
Декрет	344
Заява	345
Дипломований Баран	346
Мурашка та Жук	347
Дивак-новатор	349

ПЕТРУСЬ БРОВКА

Рахівник	351
«Живуть такі на світі шельми...»	352

ВОЛОДИМИР КОРБАН	
«Вдячність»	353
Огірки	354
НІЛ ГІЛЕВИЧ	
За що сварилася дружина?	356
Замовляння від балаканини	357
Замовляння п'яниці	357
Замовляння багатоженця від переслідування	358
Замовляння од лави підсудних	359
Замовляння юного лоботряса, щоб якомога .	
більше з батькових кишень витрясти	360
Три ліричні монологи одного поета	
1. За чаркою в Адася	361
2. За чаркою в Каруся	361
3. За чаркою у Габруся	362
<i>З ЛАТИСЬКОЇ</i>	
ЯН РАЙНІС	
Благодійник	363
Кінь і Осел	363
Час — це гроші	363
<i>З ЛИТОВСЬКОЇ</i>	
МАЙРОНІС	
Плюй на все, друже!	364
АЛЬГІМАНТАС ПАВІОНАС	
Бабин сон	366
Жаба і віл	366
<i>З ВІРМЕНСЬКОЇ</i>	
АВЕТІК ІСААКЯН	
Запитання	368
Осел і Селянин	369
АРШАВІР ДАРБНІ	
Славолюбці	371
МКРТИЧ КОРЮН	
Слуга і господар	372
Осел на весіллі	372
Соловей у клітці	373

Мати й син	373
Даремна радість	373

З АЗЕРБАЙДЖАНСЬКОЇ

САБІР

Дубина винна	375
Признання Абдули Гаміда	377
Молла Насреддін і злодій	377
Лікар та хворий	378
Неможливе	379

З ОСЕТИНСЬКОЇ

КОСТА ХЕТАГУРОВ

Редька та мед	380
Олень та їжак	381

З ПОЛЬСЬКОЇ

ЯН КОХАНОВСЬКИЙ

До своїх віршів	382
На капелана	382
На проповідника	383
На набожну	383

СТАНІСЛАВ ТРЕМБЕЦЬКИЙ

Лев і Муха	384
Мишка, Кіт і Півень	385

ФРАНЦИШЕК-МИКОЛАЙ ЗАБЛОЦЬКИЙ

Анонім...	387
-------------------	-----

М. РОДОЦЬ

От якби не демократи...	389
В житті — ідилія така...	390
Світ малий наш дуже милий...	391

З БОЛГАРСЬКОЇ

ХРИСТО БОТЕВ

Епітафії та епіграми	392
«Зрівняла яму цю мотика...»	392
«Тут лежить купчà-мінйало...»	392
«Народності» редактор без турбот...»	393
«Плачте, плачте та ридайте...»	393
«Златев людей не жере...»	393
«Бог рогів-то не дає корові битливій...»	393

ІВАН ВАЗОВ	
Світські правила. (Наслідвання)	394
«Хулители! Я перед вами...»	396
СТОЯН МИХАЙЛОВСЬКИЙ	
Пугач і Світлячок'	397
Павич і Ластівка	397
Сокра й Кирка	398
Орел і слимак	398
Осел та богомольці	399
Леокрокот	399
ПЕНЧО СЛАВЕЙКОВ	
Любимий падишах	401
ДИМИТР ПОДВАРЗАЧЕВ	
Епітафія	402
СЕРГЕЙ РУМЯНЦЕВ	
«Демократ»	403
Народняк	404
ХРИСТО СМИРНЕНСЬКИЙ	
Марш радикалів	405
Буфетна злободенка	407
ХРИСТО РАДЕВСЬКИЙ	
Лисиця та Іжак	408
Покарана Лисиця	409
АСЕН БОСЕВ	
Хитрий дід	410
Чудо в попівському дворі	411
БАНЧО БАНОВ	
Треге вухо Зайця	413

979310

Дмитрий Григорьевич Белоус

ИЗБРАННОЕ

Лирика, юмор, сатира,
переводы.

Издательство «Дніпро»
(На українском языке)

Редактор *Л. С. Малахова*
Художник *І. М. Гаврилюк*
Художній редактор *В. С. Мітченко*
Технічний редактор *Б. С. Грінберг*
Коректори *Г. І. Криволюк,*
О. В. Нікітіна

Інформ. бланк № 1067.

Здано до складання 21.02.80. Підписано до друку 01.08.80. БФ 30348. Формат 70×90^{1/32}. Папір друкарський № 1. Гарнітура літературна. Друк високий. Умовн. друк. арк. 15,502. Обл.-видавн. арк. 15,466. Тираж 8000. Зам. 75. Ціна 2 крб.

Видавництво «Дніпро».
252601, Київ-МСП, вул. Володимирська, 42.

Київська книжкова фабрика «Жовтень» республіканського виробничого об'єднання «Поліграфкнига». 252053, Київ, вул. Артема, 25.

- Білоус Д.**
Б61 Вибране: Поезії, переклади.— Передм. С. Крижанівського.— К.: Дніпро, 1980.—422 с.

До «Вибраного» відомого українського радянського поета і перекладача Дмитра Білоуса ввійшли твори найрізноманітніших жанрів — гумористичні, сатиричні та ліричні вірші, віршовані фейлетони, епіграми, пародії, вінок сатиричних сонетів, веселі і дотепні поезії для дітей і про дітей, поеми, а також переклади поета.

Б 70403—099 99.80. 4702590200 У2
М205(04)—80

2006

Ammonio Camoer

1800